Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0001-3

Ex libris

2B9

K. c. 4to l.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0002-9

M. TVLLII

CICERONIS DE CLARIS ORATORIBVS LIBER QVI DICITVR

BRVTVS.

IN GRATIAM STVDIOSORVM *ſeparatim excuſus.*

1909 G 515

COLONIAE AGRIPINAE,
In officina Birckmannica, ſumptibus
Arnoldi Mylij.
ANNO M. D. LXXXIX.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0003-5

STUDENTEN-BIBLIOTHEK
zu
HALLE a/S.

KÖNIGL. BIBLIOTHEK DER UNIVERSITÄT
HALLE a. S.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0004-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0005-6

Quod magna [illegible] K. C.

Amplificatio est per incre-
mentum ut vocat Quinti-
lianus gratia est amicitiae
et virtutum bonorum in mag-
na penuria bonorum quan-
tillis alia amicitiam virorum
egregiorum gravissimum
[illegible] dulcissimum
filiorum omnium societate
multo gravius amicitiis
clarissimo Reip: tempore.

Impendebat scilicet bello civili
quo tempore Resp. talium virorum

Poetas nobilesque consilio egebat.
Ut Ionem cum sedim quoque carmina de Euri-
pidis morte leguntur: et Sophoclem, quem fe-
runt Euripidis morte sic doluisse, ut et
atratus ipse esset et suas tragoedias ab histrio-
nibus sine corona agi voluerit. Philemo quoque
et Alexander colus. Euripidis mortem deplo-
rarunt. Et Sophoclis mortem Simonides et
Dioscorides elegantibus carminibus prosecuti sunt.

M. T. CICERONIS DE CLARIS ORATORIBVS LIBER, QVI DICITVR BRVTVS.

CVM è Cilicia decedens Rhodum veniſſem, & eò mihi de Q. Hortenſij morte eſſet allatum; opinione omnium maiorem animo cepi dolorem. Nam & amico amiſſo, cùm conſuetudine iucunda, tùm multorum officiorum coniunctione me priuatum videbam: & interitu talis auguris dignitatem noſtri collegij deminutam dolebam; qua in cogitatione & cooptatum me ab eo in collegium recordabar; in quo iuratus iudicium dignitatis meæ fecerat; & inauguratū ab eodem: ex quo augurum inſtitutis in parentis eum loco colere debebam. Augebat etiam moleſtiam; quod magna ſapientium ciuium bonorumquè penuria, vir egregius, coniunctiſſimusq; mecum conſiliorum omnium ſocietate, alieniſſimo reipub. tempore exſtinctus, & auctoritatis, & prudentiæ ſuæ triſte nobis deſiderium reliquerat: dolebamq́; quod non, vt pleriq; putabant, aduerſarium aut obtrectatorem laudū mearum; ſed ſocium potiùs, & conſortem glorioſi laboris amiſeram. Etenim ſi in leuiorum artiū ſtudio memoriæ proditum eſt, poetas nobiles poetarum æqualium morte

doluiſſe: quo tandem animo eius interitum ferrē debui, cum quo certare erat glorioſius, quam omninò aduerſarium non habere? cùm præſertim non modo numquam ſit aut illius à me curſus impeditus, aut ab illo meus; ſed contra ſemper alter ab altero adiutus, & communicando, & monendo, & fauendo. Sed quoniam perpetua quadam felicitate vſus ille ceſſit è vita, ſuo magis, quàm ſuorum ciuium tempore; & tum occidit, cùm lugere faciliùs rempub. poſſet, ſi viueret, quam iuuare; vixitq; tam diu, quàm licuit in ciuitate benè beateq; viuere: noſtro incommodo detrimentoq;, ſi eſt ita neceſſe, doleamus: illius verò mortis opportunitatem beneuolentia potiùs, quàm miſericordia proſequamur: vt, quotieſcumq; de clariſſimo & beatiſſimo viro cogitemus, illum potiùs, quàm noſmetipſos diligere videamur. Nam ſi id dolemus, quod eo iam frui nobis non licet; noſtrum eſt id malum: quod modicè feramus; ne id, non ad amicitiam, ſed ad domeſticam vtilitatem referre videamur: ſin, tamquam illi ipſi acerbitatis aliquid acciderit, angimur; ſummam eius felicitatem non ſatis grato animo interpretamur. Etenim ſi viueret Q. Hortenſius, cetera fortaſſè deſideraret vna cum reliquis bonis, & fortibus ciuibus; hunc autem & præter ceteros, aut cum paucis ſuſtineret dolorem, cum forum populi Rom. quod fuiſ-

ſet

Vsus perpetua felici: &c.
ita quidem ut non minus
illi fuerit gratulandum
quam Q. Catulo et duo
bus Lucullis et Q. Me-
tello qui omnes sine
invidia in Rep: floru-
issent, quinta ante in-
itium bellorum civili-
um morte functi sunt
ut ait Paterculus.

Cedere e vita i. mori
cum fugere. &c.
Propter lucem illum civilis
belli.

Bene beateque vivere.

Aliquo frui i. ab aliquo u-
tilitatem accipere.

Acerbitatis aliquid mihi
accidit.

L. Paulo et Cn. Marcello consulibus
cum egisset annum 67.

30 e. annis in foro
Cicero versatus est ut
colligitur ex Aulo Gel-
lio.

Hominem n. Pompeium
Reip: defensorem et Cle-
mentem: Caesarem vero op-
pugnatorem et crudelem fo-
re putabant et idcirco
verebantur cum timerent
Caesarem pro Pompeium:
Cum Caesar Sylla imitari
nollet et se quam lenis-
simum praebere cuperet &
Pompeius contra, gestus
Syllanique regni tempori-
dū appeteret ita ut
a Cicerone Syllaturire
diceretur.

Olim hoc moderatum et
honestum otium possessionē
optimā Socraticā vocavit Sci-
pio est Africanus, qui cum mi-
nus erat otiosus ut Cicero, quā
cum otiosus erat ut Laelius
Crassus ut cum describerat,
ad illud otium quo a foro
et iudiciis vocarat, se
transferre cogitavit, ut
Socraticus et omnibus praem. Phi-
losophi.

ſet quaſi theatrum illius ingenij, voce erudita, & Romanis Græciſq́ue auribus digna, ſpoliatum atque orbatum videret. Equidem angor animo, non conſilij, non ingenij, non auctoritatis armis egere rempub. quæ didiceram tractare; quibusq; me aſſuefeceram; quæq; erant propria cum præſtantis in repub. viri; tum bene moratæ & benè conſtitutæ ciuitatis. Quod ſi fuit in repub. tempus vllum, cum extorquere arma poſſet è manibus iratorum ciuium boni ciuis auctoritas & oratio; tum profectò fuit, cùm patrocinium pacis excluſum eſt aut errore hominum; aut timore. Ita nobiſmetipſis accidit, vt quamquam eſſent multò magis alia lugenda; tamen hoc doleremus; quod quo tempore ætas noſtra perfuncta rebus ampliſſimis tanquam in portum confugere deberet, non inertiæ, neque deſidiæ, ſed otij moderati, atq; honeſti: cumque ipſa oratio iam noſtra caneſceret, haberetq́ue ſuam quandam maturitatem, & quaſi ſenectutem: tum arma ſunt ea ſumpta, quibus illi ipſi, qui didicerant eis vti glorioſè, quemadmodum ſalutariter vterentur, non reperiebant. Itaq; ij mihi videntur fortunatè, beateq; vixiſſe, cùm in ceteris ciuitatibus, tùm maximè in noſtra: quibus cum auctoritate, rerumq; geſtarum gloria: tum etiam ſapientiæ laude perfrui licuit. Quorum memoria, & recordatio in maximis noſtris grauiſſi-

miſqúe curis iucunda ſanè fuit; cùm in eam nuper ex ſermone quodam incidiſſemus. Nam cùm inambularem in Xyſto, & eſſem otioſus domi, M. ad me Brutus, vt conſueuerat, cum Tito Pomponio venerat, homines cùm inter ſe coniuncti; tùm mihi ita cari, itaqúe iucundi, vt eorum aſpectu omnis quæ me angebat de republ. cura conſederit. Quos poſtquam ſalutaui, Quid vos, inquam, Brute, & Attice, nunc? quid tandem noui? Nihil ſanè, inquit Brutus, quod quidem aut tu audire velis; aut ego pro certo dicere audeam. Tum Atticus, Eò inquit, ad te animo venimus, vt de republica eſſet ſilentium; & aliquid audiremus potius ex te, quàm te afficeremus vlla moleſtia. Vos verò, inquam, Attice, & præſentem me cura leuatis; & abſenti magna ſolatia dediſtis: nam veſtris primum literis recreatus, me ad priſtina ſtudia reuocaui. Tum ille, Legi, inquit, perlubenter epiſtolam, quam ad te Brutus miſit ex Aſia; qua mihi viſus eſt, & monere te prudenter, & conſolari amiciſsimè. Rectè, inquam, eſt viſus. nam me iſtis ſcito literis ex diuturna perturbatione totius valetudinis tamquam ad aſpiciendam lucem eſſe reuocatum. Atq; vt poſt Canenſem illam calamitatem primum Marcelli ad Nolam prælio populus ſe Romanus erexit; poſteaq; proſperæ res deinceps multæ conſecutæ ſunt:

ſic

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0013-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0014-6

ſic poſt rerum noſtrarum & communium grauiſſimos caſus, nihil ante epiſtolam Bruti mihi accidit quod vellem, aut quod aliqua ex parte ſolicitudines alleuaret meas. Tum Brutus, Volui id quidem efficere certè; & capio magnum fructum, ſi quidem quod volui tanta in re conſecutus ſum: ſed ſcire cupio quæ te Attici literæ delectauerint. Iſtæ verò, inquam, Brute, non modò delectationem mihi, ſed etiam, vt ſpero, ſalutem attulerunt. Salutem? inquit ille. quodnam tandem genus iſtuc tam præclarum literarum fuit? An mihi potuit, inquam, eſſe aut gratior vlla ſalutatio, aut ad hoc tempus aptior, quàm illius libri quo me hic affatus quaſi iacentem excitauit? Tum ille, Nempè eum dicis, inquit, quo iſte omnem rerum memoriam breuiter, &, vt mihi quidem viſum eſt, perdiligenter complexus eſt? Iſtum ipſum, inquam, Brute dico, librum mihi ſaluti fuiſſe. Tum Atticus, Optatiſſimum mihi quidem eſt quod dicis. ſed quid tandem habuit liber iſte, quod tibi aut nouum, aut tanto vſui poſſet eſſe? Ille verò & noua, inquam, mihi quidem multa, & eam vtilitatem, quam requirebam: vt explicatis ordinibus temporum, vno in conſpectu omnia viderem: quæ cùm ſtudioſè tractare cœpiſſem; ipſa mihi tractatio literarum ſalutaris fuit: admonuitque, Pomponi, vt à te ipſo ſumerem aliquid

ad me reficiendum, teque remunerandum, ſi non pa-
ri, at grato tamen munere: quamquam illud Heſio-
dium laudatur à doctis: quod eadem menſura redde-
re iubet, qua acceperis: aut etiam cumulatiore, ſi
poßis. Ego autem voluntatem tibi profectò emetiar:
ſed rem ipſam nondum poſſe videor: idq́ue vt ignoſcas,
à te peto: nec enim ex nouis (vt agricolæ ſolent) fru-
ctibus, eſt vnde tibi reddam quod accepi: ſic omnis
fetus repreſſus, exutuſq́ue flos ſiti veteris vbertatis
exaruit: nec ex conditis, qui iacent in tenebris, &
ad quos omnis nobis aditus, qui pænè ſolis patuit ob-
ſtructus eſt. Seremus igitur aliquid tamquam in in-
culto & derelicto ſolo: quod ita diligenter colemus,
vt impendijs etiam augere poßimus largitatem tui
muneris: modò idem noſter animus efficere poßit,
quod ager, qui cum multos annos quieuit, vberiores
efferre fruges ſolet. Tum ille, Ego verò & exſpecta-
bo ea quæ polliceris: nec exigam niſi tuo commodo: &
erunt mihi pergrata, ſi ſolueris. Mihi quoque, inquit
Brutus, & exſpectanda ſunt ea, quæ Attico pollice-
ris, etſi fortaßè ego à te huius voluntarius procura-
tor petam, quod ipſe cui debes, incommodo exactu-
rum negat. At verò, inquam, tibi ego, Brute, non ſol-
uam, niſi prius à te cauero, amplius eo nomine nemi-
nem, cuius petitio ſit, petiturum. Non me hercule,
inquit,

Quaere illud Hesi-
odium.

~~[illegible]~~ εὐδ᾽ ἀποδοῦναι
αὐτῷ τοῦ μέτρῳ καὶ λώϊον
αἴ κε δύνηαι. i. reddere
eadem mensura et melius
si possis. in lib. 1°. ~
ἡμερῶν καὶ ἔργων.

Amplius
Formula quaedam fuit Eo nomine.
qua Cicero frequenter utitur. Eo debito [illegible] nomi-
ne [illegible] ut lib. [illegible] dissolveret idem de-
l. ad Atticum [illegible] quod debita
verat satisdare, amplius eo nomine
ab [illegible] non peti: ut lib. [illegible] ut nomina fa-
miliarium [illegible]
[illegible] amplius
eo nomine non peti.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0018-8

inquit, tibi repromittere iſtuc quidem auſus ſim. nam hunc qui negat, video flagitatorem non illum quidem tibi moleſtum, ſed aßiduum tamen & acrem fore. Tum Pomponius, Ego verò, inquit, Brutum nihil mentiri puto: videor enim iam te auſurus eſſe appellare: quoniam longo interuallo modò primum animaduerti paulò te hilariorem. Itaqúe quoniam id, quod mihi deberetur, ſe exacturum profeſſus eſt: quod huic debes, ego à te peto. Quidnam id? inquam. Vt ſcribas, inquit, aliquid. iampridem enim conticuerunt tuæ litteræ. Nam vt illos de repub. libros edidiſti, nihil à te ſanè poſtea accepimus: eiſqúe noſmetipſi ad rerum naturaliū memoriam comprehendendam impulſi, atque incenſi ſumus. Sed illa cùm poteris, atque vt poßis, rogo. Nunc verò, inquit, ſi es animo vacuo, expone nobis quod quærimus. Quidnam eſt id? inquam. Quod mihi nuper in Tuſculano inchoaſti de oratoribus, quando eſſe cœpiſſent, qui etiam, & quales fuiſſent. Quem ego ſermonem cùm ad Brutum tuum vel noſtrum potius detuliſſem, magnoperè hic audire ſe velle dixit. Itaqúe hunc elegimus diem, cùm te ſciremus eſſe vacuum. Quare ſi tibi eſt commodum, ede illa quæ cæperas, & Bruto, & mihi. Ego verò inquam, ſi potero faciam vobis ſatis. Poteris, inquit: relaxa modo paullum animum: aut ſanè (ſi potes)

libera. Nempè igitur hinc tum, Pomponi, ductus eſt ſermo, quod erat à me mentio facta cauſſam Deiotari fideliſsimi, atque optimi regis ornatiſsimè & copioſiſsimè à Bruto me audiſſe defenſam. Scio, inquit, ab iſto initio tractum eſſe ſermonem; teqúe Bruti dolentem vicem, quaſi defleuiſſe iudiciorum vaſtitatem, & fori. Feci, inquam, iſtuc quidem, & ſæpè facio. Nam mihi, Brute, in te intuenti, crebrò in mentem venit vereri, ecquodnam curriculum aliquando ſit habitura tua & natura admirabilis; & exquiſita doctrina; & ſingularis induſtria. Cùm enim in maximis cauſsis verſatus eſſet; & cùm tibi ætas noſtræ iam cederet, faſceſqúe ſummitteret; ſubitò in ciuitate cùm alia ceciderunt, tùm etiam ea ipſa, de qua diſputare ordimur, eloquentia obmutuit. Tum ille, Ceterarum rerum cauſſa, inquit, iſtuc & doleo, & dolendum puto: dicendi autem me non tam fructus & gloria, quam ſtudium ipſum exercitatioqúe delectat: quod mihi nulla res eripiet, te præſertim tam ſtudioſo. Etenim dicere benè nemo poteſt, niſi qui prudenter intelligit. Quare qui eloquentiæ veræ dat operam, dat prudentiæ, qua ne maximis quidem in bellis æquo animo carere quiſquam poteſt. Præclarè, inquam, Brute, dicis: eoqúe magis iſta dicendi laude delector, quòd cætera, quæ ſunt quondam habita in ciuitate pul-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0021-4

Colligi id hinc potest, quod
Leontinus Gorgias, qui hominum
primus, ut ait Plinius, Delphis
in templo sibi posuit statuam
auream et solidam, tantus
erat docendae artis orato-
riae quaestus. Tantum vero eloquen-
tiae doctor Protagoras 10 millibus
denariorum [illegible]. ut hodie sub-
ducuntur rationes [illegible]
[illegible] nostralibus [illegible]
[illegible] [illegible].
Eandem docens minus 100
[illegible] Isocrates docebat,
ut attestatur Plutarchus.

pulcherrima, nemo eſt tam humilis, qui ſe non aut poſſe adipiſci, aut adeptum putet; eloquentem neminem video factum eſſe victoria. Sed quo facilius ſermo explicetur, ſedentes, ſi videtur, agamus. Cùm idem placuiſſet illis, tùm in pratulo propter Platonis ſtatuam conſedimus. Hic ego, Laudare igitur eloquentiam, & quanta vis ſit eius, expromere, quantamqúe ijs, qui ſint eam conſecuti, dignitatem afferat, neqúe propoſitum nobis eſt hoc loco, neqúe neceſſarium. Hoc verò ſine vlla dubitatione confirmauerim; ſiue illa arte pariatur aliqua; ſiue exercitatione quadam; ſiue natura; rem vnam eſſe omnium difficillimam. Quibus enim ex quinque rebus conſtare dicitur, earum vnaquæq; eſt ars ipſa magna per ſeſe. Quare quinque artium concurſus maximarum, quantam vim quantamq; difficultatem habeant, exiſtimari poteſt. Teſtis eſt Græcia, quæ cùm eloquentiæ ſtudio ſit incenſa, tamdiuq; excellat in ea, præſtetq; ceteris; tamen omneis artes vetuſtiores habet, & multò antè nõ inuentas ſolùm, ſed etiam perfectas, quam hæc eſt à Græcis elaborata dicendi vis, atq; copia. in quam cùm intueor, maximè mihi occurrunt, Attice, & quaſi lucent Athenæ tuæ; qua in vrbe primũ ſe orator extulit, primùmq; etiã monumentis & literis oratio eſt cœpta mandari. tamen ante Periclem, cuius ſcripta quædam feruntur,

&

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0023-6

& Thucydidem, qui non naſcentibus Athenis, ſed iam adultis fuerunt, littera nulla eſt, quæ quidem ornatum aliquem habeat, & oratoris eſſe videatur. Quanquam opinio eſt, & eum qui multis annis antè hos fuerit, Piſiſtratum, & paulò ſeniorem etiam Solonem, poſteaque Cliſthenem, multum vt temporibus illis, valuiſſe dicendo; Poſt hanc ætatem aliquot annis, vt ex Atticis monumentis poteſt perſpici, Themiſtocles fuit: quem conſtat cum prudentia, tum etiam eloquentia præſtitiſſe. Poſt Pericles, qui cum floreret omni genere virtutis, hac tamen fuit laude clariſſimus. Cleonem etiam temporibus illis, turbulentum illum quidem ciuem; ſed tamen eloquentem conſtat fuiſſe. Huic ætati ſuppares Alcibiades, Critias, Theramenes: quibus temporibus quod dicendi genus viguerit, ex Thucydidis ſcriptis, qui ipſe tum fuit, intelligi maximè poteſt. grandes erant verbis, crebri ſententiis, compreſſione rerum breues, & ob eam ipſam cauſſam interdum ſubobſcuri. Sed vt intellectum eſt, quantam vim haberet accurata & facta quodammodo oratio; tum etiam magiſtri dicendi multi ſubitò exſtiterunt: tum Leontinus Gorgias, Thraſymachus Chalcedonius, Protagoras Abderites, Prodicus Cæus, Hippias Elæus, in honore magno fuit: aliique multi temporibus eiſdem docere ſe profitebatur, arroganti-

bus

Megarensis et Aristi filium.

Uncensis et Archelai filius clarissimus imperatorum Graecorum.

Prodicus
Maximus in bello Persico, quo finito, Lacedaemonii ipsi sapientiae corona induerunt.

Alcibiades.
~~Cliniae~~ Cliniae et Dinomachae filius

Critias
Callaeschri, ut vocatur a Platone apud quem in Charmide et in Atlantico loquitur, fuit Socratis discipulus.

Theramenes.
Agnonis filius.
Hunc propter nimiam varietatem et inconstantiam cothurnum vocabant

Et ob eam ipsa causa hic ita obscurus sio, ut loquitur Horatius dum brevis esse laboro.

Gorgias dictus Leontinus a Leontino Siciliae urbe, Rhetor fuit Empedoclis discipulus, quaerimus minoris quam centum minis Socratis eloquentiam docebat. Annos 100 et 7 et amplius vixit.

6.

Hoc etiam affirmat
Dyonisius annumerans eos
de Atheniensibus, etiam
alia quae essent in reli-
qua Graecia ingenia
optimae indolis erudijs-
se, et Plutarchus testatur
ipsum in Chio primum
ludum aperuisse, de
quo Cicero: de oratore
E ludo Isocratis tanquam
ex equo troiano in-
numeri principes ex-
ierunt. Sic in ora-
tore, Domus Isocratis
officina habita eloquen-
tiae est.

bus ſanè verbis; quemadmodum cauſſa inferior (ita enim loquebantur) dicendo fieri ſuperior poſſet. Iis oppoſuit ſeſe Socrates, qui ſubtilitate quadam diſputandi refellere eorum inſtituta ſolebat verbis. Huius ex vberrimis ſermonibus exſtiterunt doctißimi viri: primumque tum philoſophia, non illa de natura, quæ fuerat antiquior, ſed hæc in qua de bonis rebus & malis, deqúe hominum vita & moribus diſputatur, inuenta dicitur. quod quoniam genus ab hoc quod propoſuimus, abhorret; philoſophos aliud in tempus reijciamus: ad oratores, à quibus digreßi ſumus, reuertamur. Exſtitit igitur iam ſenibus illis quos paulò antè diximus, Iſocrates (cuius domus cunctæ Græciæ quaſi ludus quidam patuit, atque officina dicendi) magnus orator, & perfectus magiſter: quamquam forenſi luce caruit, intraqúe parietes aluit eam gloriam; quam nemo quidem meo iudicio eſt poſtea conſecutus. is & ipſe ſcripſit multa præclarè, & docuit alios: & cum cetera melius, quàm ſuperiores, tum primus intellexit, etiam in ſoluta oratione, dum verſum effugeres, modum tamen & numerum quendam oportere ſeruari: ante hunc enim, verborum quaſi ſtructura, & quædam ad numerum concluſio nulla erat: aut, ſiquando erat, non apparebat. eam dedita opera eſſe quæſitam; quæ forſitan laus

ſit: veruntamen natura magis, tum caſu nonnunquam, quam aut ratione aliqua, aut obſeruatione fiebat: ipſa enim natura circumſcriptione quadam verborum comprehendit, concluditqúe ſententiam: quæ cum aptis conſtricta verbis eſt, cadit etiam plerumqúe numeroſè. Nam & aures ipſe quid plenum, quid inane ſit, iudicant, & ſpiritu quaſi neceſsitate aliqua, verborum comprehenſio terminatur: in quo non modò defici, ſed etiam laborare, turpe eſt. Tum fuit Lyſias, ipſe quidem in cauſsis forenſibus non verſatus; ſed egregiè ſubtilis ſcriptor atq; elegans, quem iam propè audeas oratorem perfectum dicere. nam planè quidem perfectum, & cui nihil admodum deſit, Demoſthenem facilè dixeris. Nihil acutè inueniri potuit in eis cauſsis quas ſcripſit; nihil (vt ita dicam) ſubdolè, nihil verſutè, quod ille non viderit: nihil ſubtiliter dici, nihil preſsè, nihil enucleatè quo fieri poſsit aliquid limatius. nihil contra grande, nihil incitatum, nihil ornatum vel verborum grauitate, vel ſententiarum, quo quidquam eſſet elatius. Huic Hyperides proximus, & Aeſchines fuit, & Lycurgus, & Dinarchus, & is, cuius nulla exſtant ſcripta, Demades, alijqúe plures. Hæc enim ætas effudit hanc copiam. & vt opinio mea fert, ſuccus ille & ſanguis incorruptus vſque ad hanc ætatem oratorum fuit, in qua na-

turalis

+

,6

Sanguis.

Oratio fortis, robusta viridis, lacertosa, et tinctis habens per translationem solet dici ut viri fortes et robusti qui plurimum sanguinis habent, dicuntur: Unde Plautus in Bacchidibus: Nihil moror mihi nec discipulos iam plenos sanguinis et robustos.

Lycurgus

Lycophronis filius orator Atheniensis, Platonis discipulus. Hic una cum Demosthene saepe rempublicam gerebat et lectulum habebat in quo villosa pellis esset et pulvinar, quo facilius excitaretur ad meditandum.

Presse. +

Presse et ample loqui opponuntur, ita oratores pressi redundantibus opponuntur. 2° lib. de Orat.

Grande

Hermogenes inter 7 illas formas quae Demosthenis orationem efficiunt magnum enumerat. Sunt autem illae: Magnificentia, pulchra, moratum, veraculum, velox, Dilucidum.

,6

Succus ille &c.

Sic n. 3° lib. de Orat: dicitur. Cui ieiunus opponitur, quam aridam alii vocant ut de Orat: dicit ieiunae Peripatetici sunt cum; Translatio sumpta est, a corporis humani succo, unde Terentius dicit corpus solidum et succi plenum. Et Cicero eos oratores, qui eiusmodi succum habebant sanos, bona valetudine, fecitque.

Lysias

Filius fuit Cephali Syracusanus natus Athenis tamen. Hic olim Diogenem interrogavit an crederet deos esse, cui respondit ille Qui convenit ut non credam, cum certum habeam te Diis inimicum esse.

Favorinus ut refert Gellius, de Lysia et Platone solitus est dicere: Si ex Platonis oratione verbum aliquod demas, mutesve, atque id commodissime facias tantum de elegantia detraxeris: Si ex Lysiae, de sententia.

De Ornatu

In oratore grandiloquo nominatur, cum amplam et solemnem gravitatem et maiestatem exprimens oratio instituitur.

Naturalis
Sanguis diffusus, vt lib 3°
de Orat: loqu[illegible].

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0030-4

turalis ineſſet, non fucatus nitor; Phalereus enim ſucceßit eis ſenibus adoleſcens, eruditißimus ille quidem horum omnium: ſed non tam armis inſtitutus, quàm palæſtra. itaqúe delectabat magis Athenienſes, quàm inflammabat: proceſſerat enim in ſolem & puluerem, non vt è militari tabernaculo, ſed vt è Theophraſti doctißimi hominis vmbraculis. Hic primus inflexit orationem, & eam mollem teneramqúe reddidit: & ſuauis, ſicut fuit, videri maluit, quam grauis; ſed ſuauitate ea, qua perfunderet animos, non qua perſtringeret: & tantùm vt memoriam concinnitatis ſuæ, non (quemadmodum de Pericle ſcripſit Eupolis) cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis eorum, à quibus eſſet auditus. Videſné igitur vt in ea ipſa vrbe, in qua & nata, & alta ſit eloquentia, quam ea ſerò prodierit in lucem? Siquidem ante Solonis ætatem & Piſiſtrati, de nullo vt diſerto memoriæ proditum eſt. At hi quidem, vt non pop. Rom. ætas eſt, ſenes: vt Athenienſium ſæcula numerantur, adoleſcentes debent videri. Nam etſi, Seruio Tullo regnante viguerunt; tamen multò diutiùs Athenæ iam erant, quàm eſt Roma ad hodiernum diem: nec tamen dubito quin habuerit vim magnam ſemper oratio: neq; enim iam Troicis temporibus tantum laudis

laudis in dicendo Vlyſsi tribuiſſet Homerus, & Neſtori; quorum alterum, vim habere voluit; alterum ſuauitatem: niſi iam tum eſſet honos eloquentiæ: neq́ue ipſe poëta hic tam idem ornatus in dicendo, ac planè orator fuiſſet: cuius etſi incerta ſunt tempora, tamen annis multis fuit ante Romulum: ſiquidem non infra ſuperiorem Lycurgum fuit, à quo eſt diſciplina Lacedæmoniorum aſtricta legibus. Sed ſtudium eius generis, maiorq́; vis agnoſcitur in Piſiſtrato. Deniq; hunc proximo ſeculo Themiſtocles inſecutus eſt, vt apud nos, perantiquus: vt apud Athenienſes, non ita ſanè vetus: fuit enim regnante iam Græcia, noſtra autem ciuitate non ita pridem dominatu regio liberata. nam bellum Volſcorum illud grauiſsimum, cui Coriolanus exſul interfuit, eodem ferè tempore, quo Perſarum bellum, fuit: ſimiliſq́ue fortuna clariſsimorum virorum. Siquidem vterque cùm ciuis egregius fuiſſet: populi ingrati pulſus iniuria, ſe ad hoſtes contulit, conatumque iracundiæ ſuæ morte ſedauit. nam, etſi aliter eſt apud te, Attice, de Coriolano, concede tamen vt huic generi mortis potiùs aſſentiar. At ille ridens, Tuo verò, inquit, arbitratu, quoniam quidem conceſſum eſt rhetoribus ementiri in hiſtorijs, vt aliquid dicere poſsint argutius: vt enim tu nunc de Coriolano, ſic Clitarchus, ſic

Clitarchus in ultima linea.
Qui scripsit de rebus Alex: Magni plerique alia: cuius ingenium ut ait Quintilia: probatur, fides autem infamatur. Plutarchus in vita Hannibalis de Clitarcho et Stratocle [illegible] [illegible] id credulit nos nimis finxisse, quod hoc loco Cicero ait.

Nam Croesum, ut non potuit, quod est centum annis ferme quinque annis 70 post Solonem et Pisistratum fuit

Annis circiter 30, vel ut alii volunt 32.

Quod Livius [illegible] lib: 2. scribit illum ita gravem fuisse, ut quam armis viri defendere non possent, ea mulieres precibus lacrimisque defenderunt.

Quia utraque est clarissima novella in Romana, utraque sua collata [illegible] similitudinis est.

Nam
Est praeoccupatio qua Cicero obviat objectioni Attici. Varie n. de Coriolani morte veteres scripserunt. Alii ut proditorem a Volscis interfectum, ut author est Dionysius Halicarnassaeus. Plutarchus etiam Plinius et quidam alii: ut Fabius Pictor veteris scriptor ad senectutem ut etiam testatur Livius. Hoc loco Ciceronem [illegible] de morte consciverunt [illegible] videtur quamquam [illegible] loquitur, tamen [illegible] dubio.

Huic generi
Quod commune habuerit cum Themistocle

Argutius
Nimirum ut unumquodque tractatur ad suam utilitatem [illegible] causa ut praecipitur a Cicerone in Rhetoricis

Quod Plato etiam in Phaedro suo ostendit ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

Anaxagora

Fuit Anaxagoras Eubuli filius Clazomenius Pericli et Euripidis praeceptor, qui cum Lampsaci moreretur, quaerentibus amicis vellet ne Clazomenas in patriam, si quid accidisset, auferri? Nihil necesse est inquit, undique enim ad inferos tantundem viae est.

Stratocles de Themiſtocle finxit. Nam quem Thucydides, qui & Athenienſis erat, & ſummo loco natus, ſummusq́; vir, & Paulo ætate poſterior, tantum mortuum ſcripſit, & in Attica clam humatum, addidit fuiſſe ſuſpicionem veneno ſibi conſciuiſſe mortem: hunc iſti aiunt, cum taurum immolauiſſet, excepiſſe ſanguinem patera & eo poto mortuum concidiſſe: hanc enim mortem rhetoricè & tragicè ornare potuerunt: illa mors vulgaris nullam præbebat materiem ad ornatum. Quare quoniam tibi quadrat, omnia fuiſſe in Themiſtocle paria & Coriolano, pateram quoq; à me ſumas licet. præbebo etiam hoſtiam, vt Coriolanus ſit planè alter Themiſtocles. Sit ſanè, inquam, vt lubet de iſto, & ego cautius poſthac hiſtoriam attingam te audiente, quem rerum Romanarum auctorem laudare poſſum religioſiſſimum. Sed tum ferè Pericles Xantippi filius, de quo ante dixi, primus adhibuit doctrinam: quæ quamquam tum nulla erat dicendi, tamen ab Anaxagora Phyſico eruditus, exercitationē mentis à reconditis abſtruſisq; rebus ad cauſſas forenſes popularesq́; facile traduxerat. Huius ſuauitate maximè hilaratæ ſunt Athenæ huius vbertatem & copiam admiratæ; eiuſdem vim dicendi terroremq́; timuerunt. Hæc igitur ætas prima Athenis oratorem prope perfectum tulit. Nec enim in conſti-

tuentibus remp. nec in bella gerentibus, nec in impeditis, ac regum dominatione deuinctis, naſci cupiditas dicendi ſolet. Pacis eſt comes, otijq́ ſocia, & iam benè conſtitutæ ciuitatis quaſi alumna quædam eloquentia. Itaq́ue ait Ariſtoteles, cùm, ſublatis in Sicilia tyrannis, res priuatæ longo interuallo iudicijs repeterentur; tum primum (quod eſſet acuta illa gens, & controuerſa natura) artem & præcepta Siculos Coracem, & Tyſiam conſcripſiſſe. nam antea neminem ſolitum via, nec arte, ſed accuratè tamen, & de ſcripto pleroſque dicere: ſcriptaſq́ue fuiſſe & paratas à Protagora rerum illuſtrium diſputationes; quæ nunc communes appellantur loci. Quod idem feciſſe Gorgiam, cum ſingularum rerum laudes vituperationeſq́ue conſcripſiſſet; quod iudicaret hoc oratoris maximè proprium, rem augere poſſe laudando; vituperandoq́ rurſus affligere. Huic Antiphontem Rhamnuſium ſimilia quædam habuiſſe conſcripta; quo neminem vnquam melius vllam orauiſſe capitis cauſſam, cùm ſe ipſe defenderet, ſe audiente, locuples auctor ſcripſit Thucydides. Nam Lyſiam primo profiteri ſolitum artem eſſe dicendi: deinde quod Theodorus eſſet in arte ſubtilior, in orationibus autem ieiunior; orationes eum ſcribere alijs cœpiſſe; artem remouiſſe. Similiter Iſocratem primo artem dicendi

eſſe

In eo libro, in quo proposuit
partes omnium scriptorum.

Et de scripto.
Non memoriter quod nimium
Rhet: aut scripta, cuius inter
partes memoria numeratur.
Sic Cicero suam orationem post
reditum in Senatum de
scripto dixit.

Quae nunc, communes &c.
Loci communes dicuntur
eo quod videntur quidem multarum
causarum, ut talis est Ci=
cero in Oratore. Et tertio
de Oratore, loci qui conve=
niunt et tractari debent
communes a veteribus no=
minati sunt. Sic lib. 2°
de Inventione: Argu=
menta quae transferri in multas
multas causas possunt
locos communes nomina=
mus.

Antiphontem
Fuit Antiphon Sophili filius
et discipulus. Hunc ab
initio secutus ... illum
fuisse Thucydidis, quamvis
... apud Plutarchum
putat ... in suum dis=
cipulum ... Rhamnu=
sius dicitur, quia oriundus fu=
it e pago Rhamnus Athe=
niensi. Et praeterea ... Nestor
fuit appellatus.

Sed quae ex eo.

Dixit quasi commentaret ea quae mendum erat vel ea in tota eorum non commiserit, verba haec sunt apud Ciceronem in Oratione pro Cluentio. Qui coierit, convenerit, consenserit, falsumve testimonium dixerit, qua lege Romae C. Gracchus iubet.

Graecis

Graecis dixit non Graecorum oratorum, ut infra in sic Asiaticos et Rhodios complectentur.

et bellicis.

Itam filios Herculis, Lacedemonios, Argivos, et Thebanos auxilium tulerat et bellum cum Scythis, Amazonibus, Thracibus, Dario et Xerxe gesserat.

Epaminunda.

Qui fuit Imperator Thebanorum.

Maximique huic laudi habiti honores.

Ut ab Alexandro, qui Anaximenem Lampsacenum oratorem secum etiam in bellis habuit. Idem fecit Pyrrhus Epirotarum rex, qui Cineam in magno honore habuit, et plures urbes orationibus quam armis captas esse dixit.

E Peiraeo.

Portus est etiam oppidum Atheniensium.

Honores.

Quia honos alit artes: omnesque incenduntur ad studia gloriae: iacentque ea semper quae apud quosque improbantur, ut author est Cicero.

Artes.

Artes dixit quod Rhet: ne se rebus constet, quarum unaquaeque est eius ipsa magna ars vel quod oratori plures artes sunt necessariae.

In domesticis.

Quibus continent, humanitas, religio, iura, leges.

Argivum.

Ab Argo Peloponnesi civitate. Argivi breviter loquebantur: unde proverbium Argiva oratio et Laconismus.

Corinthium.

A Corintho urbe, quae caput est Peloponnesi. Dixit de Corinthiis apud veteres κορινθιάζεσθαι quasi dicas Corinthiari quod est in Genus pessimis versari.

Thebanum.

A Thebis Boeotiae, ubi coelum est crassum. Hinc Thebani pingues putabantur, et testis est Cicero de fato: et quod declarant proverbia. Boeotica auris, Boeotica sus; Boeotici mores; Boeoticum ingenium i. crassum.

eſſe negauiſſe; ſcribere autem alijs ſolitum orationes, quibus in iudicijs vterentur: ſed cùm ex eo (quia quaſi committeret contra legem, quo quis in iudicio circumueniretur) ſæpè ipſe in iudicium vocaretur; orationes alijs deſtitiſſe ſcribere, totumque ſe ad artes componendas tranſtuliſſe. Et Græciæ quidem oratorum partus atque fonteis vides ad noſtrorum annalium rationem, veteres, ad ipſorum ſanè recentes. Nam antequam delectata eſt Athenienſium ciuitas hac laude dicendi, multa iam memorabilia & in domeſticis & in bellicis rebus effecerat. Hoc autem ſtudium non erat commune Græciæ, ſed proprium Athenarum: quis enim aut argiuum oratorem, aut Corinthium, aut Thebanum ſcit fuiſſe temporibus illis? niſi quid de Epaminonda docto homine ſuſpicari libet. Lacedæmonium verò vſque ad hoc tempus audiui fuiſſe neminem. Menelaum ipſum, dulcem illum quidem tradit Homerus; ſed pauca dicentem. Breuitas autem, laus eſt interdum in aliqua parte dicendi, in vniuerſa eloquentia laudem non habet. At verò extra Græciam magna dicendi ſtudia fuerunt, maximique huic laudi habiti honores, illuſtre oratorum nomen reddiderunt. Nam, vt ſemel è Piræeo eloquentia euecta eſt, omnes peragrauit inſulas, atque ita peregrinata tota Aſia eſt, vt ſe externis oblineret moribus, om-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0039-8

nemqúe illam ſalubritatem Atticæ dictionis quaſi ſanitatem perderet, ac loqui penè dediſceret. Hinc Aſiatici oratores, non contemnendi quidem nec celeritate nec copia, ſed parum preſſi, & nimis redundantes: Rhodij ſaniores, & Atticorum ſimiliores. Sed de Græcis hactenus, etenim hæc ipſa forſitan fuerint non neceſſaria. Tum Brutus, Iſta verò, inquit, quam neceſſaria fuerint, non facilè dixerim: iucunda certè mihi fuerunt, neq; ſolùm non longa, ſed etiam breuiora quàm vellem. Optimè inquam: ſed veniamus ad noſtros; de quibus difficile eſt plus intelligere, quàm quantum ex monumentis ſuſpcari licet: quis enim putet aut celeritatem ingenij Lucio Bruto illi nobilitatis veſtræ principi defuiſſe? qui de matre ſuauianda ex oraculo Appollinis tam acutè arguteq; coniecerit: qui ſummam prudentiam ſimulatione ſtultitiæ texerit? qui potentiſsimum regem, clariſsimi regis filium expulerit; ciuitatemq; perpetuo dominatu liberatam magiſtratibus annuis, legibus, iudicijſqúe deuinxerit? qui collegæ ſuo imperium abrogauerit; vt è ciuitate regalis nominis memoriam tolleret? quòd certè effici non potuiſſet; niſi eſſet oratione perſuaſum. Videmus item paucis annis poſt reges exactos, cum plebes prope ripam Anienis ad tertium milliarium conſediſſet, eumq; montem, qui ſacer appellatus eſt, occupa-

cupa-

Loq pere dedisceret. † Salubritate.

Paratulum hoc est ex repug-
nantia loq dedisceret et
supra. Eloquentia obruit
illuit, et aliab: si larat lo-
quuntur, si larat salib dicit
cum illa in sepulla
sepultura, iuuisus nux-
tis.

Opponunt hic duo, pres-
sum et Redundare. Redun-
dantes aute sunt, q uer-
ua quidē verba, numer-
rosa dua si complacuerula in-
culcant, vt ait Cicero in
Oratore.

Apolonius Rhodii Molo.

Principi.

Erant q̄ dicunt illum no-
bilem. sed hunc fortium bru-
tor familia maxime il-
lustrauit cum author esset
regum eiiciendor, et ideo
princeps dicta est

Oraculo Apollinis.

Ad q̄d Titus et Arons regis
Tarquinii filii cum Bruto
missi fuerant.

Simulatione stultitiæ.

Nō ei vagā in tot fierrat, si-
culi frater.

Autor dicit sucrum et sin-
gulum incorruptum, ad natu-
ralib esset nō fucatis intor:

Sanitatem.

Et sanitatē dicit. Est aute
sanitas corpis animantium;
in durior videretur metaphora
addit quasi, sic, de optimo
Oratore genere dicit in-
corruptam sanitatē. Et bona
valetudine; infra aute: sani-
tatē et insania orationis.
Corporib. n. temperatio cum ea
congruunt inter se, ē q̄bg con-
stans sanitas est: † rust:
Ut enim in animalib hu-
mor et ευκρασία .i. qualia-
litas et temperies sanita-
tē gignit, sic in oratione
verbor et sententiar quæda
modg: qui ab hoc abest, sani-
tas nō est. sed insania
sum insanitas.

Celeritate ingenii.

Cicero in oratore qui ala in-
genii celeres, q̄da molestire
dicunt q ad recogitandū
oculi. &c.

qui sacer.

Propter vel plebem sacrata vel
ex legibq et magistralibq in
no ernalib dicta sacer.

Quanditate Dinu nunc vivus 60.

M. Valerium.

Publicolam, featrum
Sedauisse
Arrib vaius... et plebis maxime, populum laudauit.
gestalibus veralib.

Inuidia

Potissimum propter Virgy et Virginiae mortem. quorum alter iussu Decemuirorum occisus, quod seccessionis inuidiam fecisset: altera a patre occisa, ne ad libidinem Appij in seruitutem raperetur.

Pyrrhi.

Regis Epirotarum, qui se a Pyrrho Achillis filio dicebat oriundum, esse vocaverat in Italiam et Tarentinis auxilium ferret ac primo proelio Romanos vicerat, et Cineam Cynea legatum de pace Roma miserat.

T. Coruncanium.

Hic ab urbe condita quadringentesimo septuagesimo tertio anno consul cum P. Valerio Laevino fuit et primus ex plebe pontifex Maximus. Liuius lib. 18. Hunc veteres sapientem putabant, ut Cicero in Lelio.

M. Curium

Cognomento dentatum ait ut ait Plinius cum dentibus sit natus. Hic Samnites, Sabinos, Pyrrhum, ... in Italia ... vicit. Interrege Appio.

Alium patribus sine suffragio populi ... Liuius lib. 11. Lege Moenia.

Lex fuit ut consules etiam ex plebe creari possent, eique patres autores fierent.

Legibus.

Prima qua trib: pl: iussisset populum laudarat.
2a lex. Ut ullus magistratus sine provocatione crearetur: qui secus fecisset, eum iure fasque esset occidi.
3a. Ut trib: pl: sacrosancti essent, ita ut qui eis nocuisset, eius caput Jovi sacrum esset: familia libera Cereris ... venum iret. Liuius lib. 3.

Appium Claudium.

Ob oculos calamitatem caecus appellatus est.

C. Fabricium.

Hic est C. Fabricius Luscinus qui bis consul et censor fuit, qui aurum a Samnitibus Pyrrhoque oblatum contempsit. Huius est dictum illud de voluptate: Samnitibus et Pyrrho ut ad voluptatem omnia referrent ... optare. Hic enim qui Pyrrhum tollere veneno voluit, vincit. Hic Romanus talis fuit, qualis Aristides, hoc est, iustus. Hic bellicosis imperatoribus plurimum patera et salinum ex argento habere vetabat, ut auctor est Plinius. Hic cum legatus ad Pyrrhum et patrem ... auro ... est frustra. postridie ... elephantum admoverent: Hic ... aurum ... hodie bestia ... bit.

Carmentalis

A Carmente nympha Arcadis Euandri matre.
Carmentis Nympha mentes et vates dicta ...
Apollo. Hanc litteras in Italiam tulisse ...

cupauiſſet; M. Valerium dictatorem dicendo ſedauiſſe diſcordias; eique ob eam rem honores ampliſſimos habitos, & eum primum ob eam cauſſam Maximum eſſe appellatum. Ne L. Valerium quidem Potitium arbitror non aliquid potuiſſe dicendo, qui, poſt decemuiralem inuidiam plebem in partes incitatam, legibus & concionibus ſuis mitigauerit. Poſſumus Appium Claudium ſuſpicari diſertum, quia ſenatum iamiam inclinandum à Pyrrhi pace reuocauerit: poſſumus C. Fabricium: quia ſit ad Pyrrhum de captiuis recuperandis miſſus orator; T. Coruncanium, quod ex pontificum commentarijs longè plurimum ingenio valuiſſe videatur: M'. Curium, quod is trib. pleb. interrege Appio Cæco diſerto homine comitia contra leges habente, cùm de plebe conſulem non accipiebat, patres ante auctores fieri coëgerit: quod fuerit permagnum, nondum lege Menia lata. Licet aliquid etiam de M. Popillij ingenio ſuſpicari: qui cum COS. eſſet, eodemq; tempore ſacrificium publicum cum læna faceret, quod erat flamen Carmentalis, plebis contra patres concitatione, & ſeditione nuntiata, vt erat læna amictus, ita venit in concionem, ſeditionemq́ue cum auctoritate, tum oratione ſedauit. Sed eos oratores habitos eſſe, aut omnino tum vllum eloquentiæ præmium fuiſſe, nihil ſanè mihi legiſſe videor, tantummodo

modo coniectura ducor ad ſuſpicandum. Dicitur etiam C. Flaminius, is qui trib. pleb. legem de agro Gallico & Piceno viritim diuidendo tulerit, qui COS. apud Thraſimenum ſit interfectus, ad populum valuiſſe dicendo. Quinctus etiam Maximus Verrucoſſus orator habitus eſt, temporibus illis: & Q. Metellus, is, qui bello Punico ſecundo cum L. Veturio Philone conſul fuit. Quem verò exſtet, & de quo ſit memoriæ proditum eloquentem fuiſſe, & ita eſſe habitum, primus eſt M. Cornelius Cethegus: cuius eloquentiæ eſt auctor, & idoneus quidem mea ſententia, Q. Ennius præſertim cùm & ipſe eum audiuerit, & ſcribat de mortuo: ex quo nulla ſuſpicio eſt, amicitiæ cauſſa eſſe mentitum. Eſt igitur ſic apud illum in nono (vt opinor) annali,

Additur orator Corneliu' ſuauiloquenti
Ore Cethegus Marcu' Tuditano collega

Marci filius, & oratorem appellat, & ſuauiloquentiam tribuit: quæ nunc quidem non tam eſt in pleriſquè: latrant enim iam quidam oratores, non loquuntur; ſed eſt ea laus eloquentiæ certè maxima.

„ Is dictus ollis popularibus olim,
„ Qui tum viuebant homines atque æuum agitabant.
„ Flos delibatus populi.

Probe

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0045-8

πειθὼ, hanc Horatius sua=
delā vocat: Cicero etiā Le=
porem, & ut hic Suadā En=
nius: Quintilianus Deā per=
suadendi. hanc graeci etiā
ψυχάγωγον, vocant q̄d
animum quo velit ducat.

Probe verò: vt enim hominis decus, ingenium, ſic ingenij ipſius lumen eſt eloquentia: qua virum excellentem præclarè tum illi homines florem populi eſſe dixerunt.

›› Suadæq́ue medulla. πειθὼ, quam vocant Græci, cuius effector eſt orator, hanc ſuadam appellauit Ennius: eius autem Cethegum medullam fuiſſe vult, vt, quam deam in Periclis labris ſcripſit Eupolis ſeſſitauiſſe, huius hic medullam noſtrum oratorem fuiſſe dixerit. At hic Cethegus COS. cum P. Tuditano fuit bello Punico ſecundo, quæſtorqúe his conſulibus M. Cato, modo planè annis CXL. ante me conſulem: & id ipſum, niſi vnius eſſet Ennij teſtimonio cognitum, hunc vetuſtas, vt alios fortaſſe multos, obliuione obruiſſet. Illius autem ætatis qui ſermo fuerit, ex Næuianis ſcriptis intelligi poteſt: his enim conſulibus, vt in veteribus commentarijs ſcriptum eſt, Næuius eſt mortuus: quamquam Varro noſter, diligentiſſimus inueſtigator antiquitatis putat in hoc erratum, vitamqúe Næuij producit longius. Nam Plautus P. Claudio, L. Porcio, viginti annis poſt illos quos ante dixi, COSS. mortuus eſt, Catone Cenſore. Hunc igitur Cethegum conſecutus eſt ætate Cato: qui annis IX. poſt eum fuit COS. eum nos, vt peruete-rem habemus, qui L. Martio, M'. Manilio COSS.

mortuus eſt annis LXXXIII. *ipſis ante me conſulem. Nec verò habeo quemquam antiquiorem, cuius quidem ſcripta proferenda putem, niſi quem Apij Cæci oratio hæc ipſa de Pyrrho, & nonnullæ mortuorũ laudationes forte delectant, & hercules hæ quidẽ extant. Ipſe enim familiæ, ſua quaſi ornamenta, ac monumenta ſeruabant, & ad vſum, ſi quis eiuſdem generis occidiſſet, & ad memoriam laudum domeſticarum, & ad illuſtrandã nobilitatem ſuam. quamquam his laudationibus hiſtoria rerum noſtrarum eſt facta mendoſior: multa enim ſcripta ſunt in eis, quæ facta non ſunt, falſi triumphi, plures conſulatus, genera etiam falſa, & ad plebem tranſitiones: cùm homines humiliores in alienum eiuſdem nominis infunderentur genus: vt ſi ego me à M. Tullio eſſe dicerem, qui patricius cum Ser. Sulpitio* COS. *anno decimo poſt exactos reges fuit. Catonis autem orationes non minus multæ ferè ſunt, quam Attici Lyſiæ, cuius arbitror plurimas eſſe: eſt enim Atticus; quoniam certè Athenis eſt & natus, & mortuus, & functus omni ciuium munere. quamquam Timæus eum, quaſi Licinia & Mucia lege repetit Syracuſas: & quodammodo eſt nonnulla in his etiam inter ipſos ſimilitudo. acuti ſunt, elegantes, faceti breues. Sed ille Græcus ab omni laude felicior: habet enim certos ſui ſtudioſos, qui non*

tam

+

Nonnulla mortuorum laudationes.

Praeclarorum virorum res gestae post mortem iri solebat haec egr. Honoratorum virorum laudes in concionem numeramus: Cicero de legibus primus P. Valerius Publicola br. collegam laudavit. Ad feminas quoque usque hic pervenit primus n. Catulus Popilia [illegible] laudavit quae laudatio M. Antonium oratorem exclamavit ut author est Cicero de Orator. Graeci hab laudes [illegible] vocabat, ut est apud Platonem.

Catonis autem Censoris.

Fuit Cato ut homo austerus, et severus, sic in dicendo liber solebat etiam in publicis orationibus. Difficile quidem est Quirites ad ventrem auribus carentem verba facere. Item cum civitatis mores increparet ait: Rempublicam illam salvam esse non posse, in qua pisciculus pluris quam bos veniret. Ceterum multos Romanos pecudibus comparabat, quae munimi singulae parerent, quum autem principem sequerentur gregibus.

Magnum est hic ita... Hinc... legum de regnandis in sua civitate scriptis et cum ... in suo consilio ... eminent.

Ut si ego me &c

M. Manlio, Tullio, Longo, et Auth: est Dyonisius lib. 5 ... laudat Cicero 1o Tuscu: Servium Tullium 6 Romanorum regum summum genere appellat et lib. 2o de legibus se Arpini stirpe antiquissima ortum ... testatur ... Eusebius et Silius Italicus, cum alia testis est Plutarchus, cum de Tullio ... regum originem ducisse scribunt.

Quasi Licinia &c

Non dixit Cicero absolute Licinia ut Mucia lege, sed quasi, quia Tunc non lege ulli ... potuit cum ipse esset Syracusanus, et Sicilia non tempore legibus Romanis utrebatur ... cum Rex Agathocles regnaret, et nundum ... Licinius Crassus et Q. Mutius Scaevola ...

Multis civibus.

Nam et studio suum civium
animo et lege sustulerit, quae
Porcia appellatur, qua gra-
vi poena in neminem animadverte-
retur, qui civem Romanum
violasset civilibus legibus, ut
saepe memor est Cicero.

Subtilior

Cicero dum dicit Argutum
subtilem et gravem, tria genera
dicendi notavit. Nam gravibus et
ornatis ad sublimem genus:
argutis ad medium, subti-
libus ad infimum, sunt autem
maxime genus eligunt. Est
n. sublime in flectendo:
medium in delectando. Sub-
tile in probando, ut ait Ci-
cero in Oratore.

Luminibus obstruxit.

Ante dixit officit, simplici
sunt hi modi loquendi e
iuris consultis, illi n. ob-
struere luminibus dicunt, si quis
aedificando alteri lumen im-
pediat. Sic Cicero in Orati-
one pro domo, primum si lu-
minibus eius sessor obstrue-
ret minabatur.

Habitus corporis.

Veneres intelligit et vim
orationis, translatio
a corpore hu-
mano. Dicit opimos vel
ut alii volunt optimos,
quem habilem Graeci dicunt
εὐεξίαν, ut καχεξίαν
malum habitum; sed
ambitiosos ostendit opi-
mos esse debere: tamen
graciles exponit opimos.

Illustris

Illustria verba sunt ut
vocat in 3o de Oratore, in
quibus plurimum quoddam et dig-
nitatis inesse videatur, et
ut ibidem ait, si est haus-
tus in verbis ipsis de quibus
dicitur, et si sint ex re na-
tura quoddam splendor in ver-
bis. Res vero illustres
sunt, quae magis appel-
lantur et conspectae, ut
auctor est Cicero in
partitionibus.

tam habitus corporis opimos, quam gracilitates conſectentur, quos valetudo, modo bona ſit, tenuitas ipſa delectat. quamquam in Lyſia ſunt ſæpè etiam lacerti, ſic vt eo fieri nihil poſſit valentius: verum eſt certe genere toto ſtrigoſior. ſed habet tamen ſuos laudatores, qui hac ipſa eius ſubtilitate admodum gaudeant. Catonem verò quis noſtrorum oratorum, qui quidem nunc ſunt, legit? aut quis nouit omnino? At quem virum, dij boni! mitto ciuem, aut ſenatorem, aut imperatorem: oratorem enim hoc loco quærimus. Quis illo grauior in laudando? acerbior in vituperando? in ſententijs argutior? in docendo ediſſerendo què ſubtilior? Refertæ ſunt orationes amplius centum quinquaginta, quas quidem adhuc inuenerim, & legerim: & verbis & rebus illuſtribus: licet ex his eligant ea, quæ notatione, & laude digna ſint; omnes oratoriæ virtutes in eis reperientur. Iam verò Origines eius, quem florem, aut quod lumen eloquentiæ non habent? Amatores huic deſunt, ſicuti multis iam ante ſæculis & Philiſto Syracuſio, & ipſi Thucididi. Nam vt horum conciſis ſententijs, interdum etiam non ſatis apertis cum breuitate, tum nimio acumine, officit Theopompus elatione, atq; altitudine orationis ſuæ, quod idem Lyſiæ Demoſthenes: ſic Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorem quaſi exaggerata altius oratio Sed

& in noſtris inſcitia eſt; quod ij ipſi, qui in Græcis antiquitate delectantur, eaq́ue ſublilitate quam Atticam appellant, hanc in Catone non nouerunt quidem: Hyperidæ volunt eſſe, & Lyſiæ: laudo. ſed cur nolunt Catones? Attico genere dicendi ſe gaudere dicunt. ſapienter id quidem, atque vtinam imitarentur, nec oſſa ſolùm, ſed etiam ſanguinem. gratum eſt tamen quod volunt. Cur igitur Lyſias, & Hyperides amatur, cùm penitus ignoretur Cato? Antiquior eſt huius ſermo; & quædam horridiora verba: ita enim tum loquebantur. Id muta quod tum ille non potuit; & adde numeros; & aptior ſit oratio: ipſa verba compone, & quaſi coagmenta; quod ne Græci quidem veteres factitauerunt: iam neminem antepones Catoni. Ornari orationem Græci putant, ſi verborum [illegible]tationibus vtantur; quos appellant τρόπȣς: & ſententiarum orationiſq́ue formis, quæ vocant σχήματα: non veriſimile eſt quam ſit in vtroque genere & creber, & diſtinctus Cato. Nec verò ignoro nondum eſſe ſatis politum hunc oratorem, & quærendum eſſe aliquid perfectius: quippe cùm ita ſit ad noſtrorum temporum rationem vetus, vt nullius ſcriptum exſtet dignum quidem lectione, quod ſit antiquius: ſed maiore honore in omnibus artibus, quam in hac vna dicendi, verſatur antiquitas.

Quis

Aliquid, perfectius
Quale est quod Cicero orati
oni praestitit, nam Cato voluit
quod Cicero postea praestiterit
ut ait Gellius.

Zeuxim.

Nobilis pictor fuit Nicostratus
pictori admiranti Helenam,
quam pinxisset Zeuxis,
respondit, non mirareris
si meos oculos habuisses.

Timante.

Hic in designanda immola-
tione cum Calchantem tristem
pinxisset, tristiorem Ulys-
sem, Menelaum moestissi-
mum, Agamemnonis vul-
tum quomodo pingeret con-
sumptis affectibus, non
inveniens velavit eius
caput, ut sic patris dolo-
rem sui cuique animo reliquit
aestimandum.

Dedali.

Velut nimis antiquum
et rude qualia Daedali
opera esse Platonis tem-
pore videbantur, quod scripsit in
Hippia maiore, tam
ut si Daedalus viveret
et ea faceret ex quibus
sibi olim nomen compa-
raret, eum irriderent.
Alii tamen opus Daedali
dicit Pausanias, inusi-
tatum et ingeniosum opere,
et admirando quodam Daedalus
suo tempore omnes superabat.

Nec dubitari

At eius aetate probaverat non
similibus oratoribus primos
poetas non fuisse, nunc
de simili arte probat: est
enim poetis multis in eius
aetate similis. Hinc a
Cicerone oratori poeta
simillimus appellatur.

Fauni

Faunum ut Varro ait Deos Lati-
nos fuisse in silvestribus
locis traditum est illos soli-
tos fari, et inde a fando
Faunos dictos, et hinc est
quod Virg. fingit Faunum La-
tino regi in vaticinationem
versibus.

His carminibus.

De quibus et eorum rege Alci-
noo agit Homerus Odyss.
lib. 13 prox. lib. 24.

Musarum scopulos.

Poetae enim fingunt solitos ex
montibus musis sacros esse
deos ut eorum afflatu
poetae fierent, ut eius
ipsam testatur. Hinc est
illud Persii: Nec fonte
labra prolui caballino
Nec in bicipiti somni-
asse Parnasso, memini
ut sic repente poe-
ta prodirem.

Quis enim eorum qui hæc minora animaduertunt, non intelligit Canachi ſigna rigidiora eſſe, quàm vt imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, ſed tamen molliora quàm Canachi. Nondum Myronis ſatis ad veritatem adducta; iam tamen quæ non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti, & iam planè perfecta; vt mihi quidem videri ſolent. Similis in pictura ratio eſt; in qua Zeuxim, & Polygnotum, & Timantem, & eorum qui non ſunt vſi plus quàm quatuor coloribus, formas & lineamenta laudamus. At in Aëtione, Nicomacho, Protogene, Appelle, tam perfecta ſunt omnia: & neſcio an reliquis in rebus omnibus idem eueniat: nihil eſt enim ſimul & inuentum, & perfectum. Nec dubitari debet quin fuerint ante Homerum poëtæ: quod ex eis carminibus intelligi poteſt; quæ apud illum & in Phæacum & in Procorum epulis canuntur. Quid? noſtri veteres verſus vbi ſunt.

" Quos olim Fauni, vateſq́ue canebant?
" Cùm neque Muſarum ſcopulos quiſquam ſuperarat,
" Nec dicti ſtudioſus erat. Ante hunc.

ait ipſe de ſe, nec mentitur in gloriando: ſic enim ſeſe res habet. nam & Odyſſea Latina eſt ſic, tanquam opus aliquod Dædali, & Liuianæ fabulæ non

ſatis dignæ, quæ iterum legantur. Atque hic Liuius qui primus fabulam, C. Clodio Cæci filio, & M. Tuditano COSS. docuit, anno ipſo antequam natus eſt Ennius, poſt Romam conditam autem CCCCX. vt hic ait, quem nos ſequimur: eſt enim inter ſcriptores de numero annorum controuerſia. Attius autem à Q. Maximo quintum conſule captum Tarento ſcripſit Liuium annis XXX. poſtquam eum fabulam docuiſſe & Atticus ſcribit, & nos in antiquis commentarijs inuenimus. Docuiſſe autem fabulam annis poſt XI. C. Cornelio, Q. Minucio COSS. ludis Iuuentatis, quos Salinator Senenſi prælio vouerat. In quo tantus error Attij fuit, vt his COSS. XL. annos natus Ennius fuerit: cui cùm æqualis fuerit Liuius; minor fuit, aliquanto is qui primus fabulam dedit, quam ij qui multas docuerant ante hos COSS. & Plautus, & Næuius. Hæc ſi minus apta videntur huic ſermoni, Brute, Attico aßigna, qui me inflammauit ſtudio illuſtrium hominum ætates & tempora perſequendi. Ego verò, inquit Brutus, & delector iſta quaſi notatione temporum, & ad id, quod inſtituiſti, oratorum genera diſtinguere ætatibus, iſtam diligentiam eſſe accommodatam puto. Rectè inquam, Brute intelligis: atq; vtinam exſtarent illa carmina, quæ multis ſæclis ante ſuam ætatem in epulis eſſe cantitata à ſingulis

conui-

Salinator

M. Liuius, Salinator cũ sob
lũdos vovit mundũ saluua=
tor vocabatur; nã censor om=
nib. tribub. post propter
vectigal salis cõmptũ
appellatus est Salinator.

Cum hoc Catone.

Sed et enumeratis alijs ordine oratoribus, q Catonem maiores fuerunt quorum nomina Cic. supra commemorat.

C. Varro.

C. Terentius Varro, patre lanio habuit ipse institore mercibus, filioque hoc ipso ministerio servili usus: sed cum ipse undique animo servili esset omnes honorum gradus adeptus est in civitate

P. Lentulus.

P. Cornelius Lentulus Caudinus, qui cum C. Licinio Varo anno ab urbe condita quingentesimo 17° consul fuit.

P. Crassus.

P. Licinius Crassus Dives Pontifex Maximus. Hunc Cicero in Catone maiore consilij et civilis iuris peritissimum fuisse ostendit.

Filius q̃de eius.

Hunc ceteri scriptores vituperant, cum Cicero laudet sed de altero alij, de altero Cicero videtur intelligere. Verum ita dixit: Is ut in Catone quasi diceret, qui laudatus est, non qui male audierit, hoc est, Publius non Cneus.

conuiuis de clarorum virorum laudibus in Originibus ſcriptum reliquit Cato: tamen illius quem in vatibus & Faunis enumerat Ennius, bellum Punicum quaſi Myronis opus delectat. Sit Ennius ſanè, vt eſt certè, perfectior: qui ſi illum, vt ſimulat, contemneret, non omnia bella perſequens, primum illud Punicum acerrimum bellum reliquiſſet. Sed ipſe dicit cur id faciat: ,, -Scripſere (inquit) alij rem Verſibus: & luculentè quidem ſcripſerunt, etiam ſi minus quàm tu, polite. Nec verò tibi aliter videri debet; qui à Næuio vel ſumpſiſti multa, ſi fateris: vel, ſi negas, ſurripuiſti. Cum hoc Catone grandiores natu fuerunt C. Flaminius, C. Varro, Q. Maximus, Q. Metellus, P. Lentulus, P. Craſſus, qui cum ſuperiore Africano Conſul fuit. Ipſum Scipionem accepimus non infantem fuiſſe. filius quidem eius, is qui hunc minorem Scipionem à Paullo adoptauit, ſi corpore valuiſſet, in primis habitus eſſet diſertus; indicant cum oratiunculæ; tum hiſtoria quædam Græca ſcripta dulciſſimè. Numeroque eodem fuit Sex. Aelius, iuris quidem ciuilis omnium peritiſſimus, ſed etiam ad dicendum paratus. de minoribus autem C. Sulpicius Gallus; qui maximè omnium nobilium Græcis litteris ſtuduit: iſque & oratorum in numero eſt habitus; & fuit reliquis rebus ornatus, atq; elegans. Iam enim erit vnitior quædam

ſplen-

ſplendidiorqúe conſuetudo loquendi. Nam hoc prætore ludos Appollini faciente, cum Thyeſtem fabulam docuiſſet, Q. Marcio, Cn. Seruilio COSS. mortem obijt Ennius. Erat iiſdem temporibus T. Gracchus P. F. qui bis COS. & cenſor fuit; cuius eſt oratio Græca apud Rhodios; quem ciuem cùm grauem, tùm etiam eloquentem conſtat fuiſſe: P. etiam Scipionem Naſicam, qui eſt Corculum appellatus; qui item bis COS. & cenſor fuit, habitum eloquentem. M. alium illius qui ſacra acceperit, filium dicunt, etiam L. Lentulum, qui cum C. Figulo COS. fuit: Q. Nobiliorem M. filium iam patrio inſtituto deditum ſtudio litterarum; qui etiam Q. Ennium, qui cum patre eius in Aetolia militauerat, ciuitate donauit, cum triumuir coloniam deduxiſſet: & T. Annium Luſcum huius Q. filij collegam non indiſertum dicunt fuiſſe. Atque etiam L. Paullus Africani pater perſonam principis ciuis facilè dicendo tuebatur: & vero etiam tum Catone viuo, qui annos quinq; & LXXX. natus exceſſit è vita; cum quidem eo ipſo anno contra Seruium Galbam ad populum ſumma contentione dixiſſet; quam etiam orationem ſcriptam reliquit. Sed viuo Catone, minores natu multi vno tempore oratores floruerunt. Nam & A. Albinus is qui Græcè ſcripſit hiſtoriam, qui conſul cum L. Lu-

+ T. Gracchus.

Mater eius, qui primum Gracchus est dictus, 12 menses in utero gestasse aiunt. Unde Gracchos a gerendo dictos volunt. Hic minorem ex duabus filiabus Africani duxit. Cornelia vocabatur, ex qua 12 filios sustulit: quos moriens tres vivos reliquit. Hi postea Remp: exagitarunt de quibus multa Cicero, cum alibi tum maxime in Laelio.

Q. Nobiliore.

Q. Fulvium Nobiliorem qui cum T. Annio consul fuit anno ab urbe condita ~~est~~ 601. qui bellum in Hispania non admodum feliciter gessit et author est Appianus.

M. Filium

Qui de Aetolis triumphavit et Cicero pro Muraena et 1 Tuscul. lib: 39°.

Is qui Graece scripsit.

In cuius historiae principio veniam petit: si Romanus homo minus eleganter Graece scripsisset. Quam cum legisset M. Cato: Ne tu, inquit, Aule, nimium nugator es, qui maluisti culpam deprecari, quam culpa vacare.

Natus excessit è vita.

Natus est Caio M. Aemilio Lepido et M. Poblilio Laenate coss: anno ab urbe condita 521, et ex libro de senectute cognoscitur, et L. Marcio, et M. Manilio consulibus anno ab urbe condita 605 mortuus est, etsi aliter sentiat Plutarchus et quidam alij

L. Lucullo +

Auo rig q amicus Cicero=
nib fuit de quo lib. 2. A=
cademicarum quaestionum

Quatuor filii

Licinius, Lucius, Marcus et C.
Metelli. ob his et illis rogo
fuit, ut notat Plinius.

orationes

ut de cola eruenda, ut
colligitur ex Suetonio ~~ut~~
in Augusto.

L. Lucullo fuit, & litteratus, & diſertus fuit: & tenuit cum hoc locum quendam etiam Ser Fuluius, & vna Ser. Fabius Pictor, & iuris & litterarum & antiquitatis bene peritus. Quintuſqúe Fabius Labeo fuit ornatus ijſdem ferè laudibus. Nam Q. Metellus is cuius quatuor filij conſulares fuerunt, in primis eſt habitus eloquens: qui pro L. Cotta dixit accuſante Africano; cuius & aliæ ſunt orationes, & contra T. Gracchum expoſita eſt in C. Fannij annalibus. Tum ipſe L. Cotta veterator habitus, ſed C. Lælius & P. Africanus in primis eloquentes; quorum exſtant orationes; ex quibus exiſtimari de ingenijs oratorum poteſt. Sed inter hos ætate paullum his antecedens ſine controuerſia Ser. Galba eloquentia præſtitit. & nimirum is princeps ex Latinis illa oratorum propria & quaſi legitima opera tractauit; vt egrederetur à propoſito ornandi cauſſa; vt delectaret animos; vt permoueret, vt augeret rem, vt miſerationibus, vt communibus locis vteretur: ſed neſcio quomodo huius, quem conſtat eloquentia præſtitiſſe, exiliores orationes ſunt, & redolentes magis antiquitatem, quam aut Lælij, aut Scipionis, aut etiam ipſius Catonis: itaqúe exaruerunt, vix iam vt appareant. De ipſius Lælij & Scipionis ingenio, quamquam ea eſt iam opinio, vt plurimum tribuatur ambobus, dicendi

tamen

tamen laus eſt in Lælio illuſtrior. At oratio Lælij de collegis, non melior, quàm de multis, quam voles, Scipionis: non quo illa Lælij quidquam ſit dulcius, aut quod de Religione dici poßit auguſtius: ſed multo tamen vetuſtior & horridior ille, quam Scipio: &, cùm ſint in dicendo variæ voluntates, delectari mihi magis antiquitate videtur, & lubenter verbis etiam vti paulò magis priſcis Lælius. Sed eſt mos hominum, vt nolint eundem pluribus rebus excellere. Nam vt ex bellica laude aſpirare ad Africanum nemo poteſt, in qua ipſa egregium Viriati bello reperimus fuiſſe Lælium: ſic ingenij, litterarum, eloquentiæ, ſapientiæ deniquè etſi vtrique primas, priores tamen libenter deferunt Lælio. Nec mihi ceterorum iudicio ſolum videtur, ſed etiam ipſorum inter ipſos conceſſu ita tributum fuiſſe. Erat omnino tum mos, vt in reliquis rebus melior, ſic in hoc ipſo humanior: vt faciles eſſent in ſuum cuique tribuendo. Memoria teneo Smyrnæ me ex P. Rutilio Ruſo audiuiſſe, cùm diceret adoleſcentulo ſe accidiſſe, vt ex S. C. P. Scipio & D. Brutus (vt opinor) COSS. de re atroci magnaquè quærerent. Nam cùm in ſilua Sila facta cædes eſſet, notiquè homines interfecti, inſimularetur què familia, partim etiam liberi ſocietatis eius quæ pecuaria de P. Cornelio, L. Mummio cenſoribus redemiſſet; decreuiſſe ſenatum

vt de

Vicani dicebantur ubi res fierent ut quoniam magnus usus eius fuit apud veteres, huiusce modi in locis familia in opere nulla versabatur; sed pecuariae vel pecuaria legendum forte sit, ut ex eo scribit Plinius in bucolicis, censorum pascua dicta fuisse omnia ex quibus populus Rom. vectigal habebat. Cicero in Rullum oratione 1a: vendat inquit Syluam Scantiam; utrum tandem hanc syluam in relictis possessionibus an in censorum pascuis invenisti? Sunt autem pecuaria loca ubi pecora nutriuntur, i. pascua

De collegiis

Cum nobilibus et aureola oratiuncula lib. 3 de natura Deorum dicitur habita contra C. Licinium Crassum.

Quid sit dulcius

Habuit enim Lelius lenitatem sicut gravitatem Africanus et asperitatem Galba

Variae voluntates.

Neque enim idem omnibus in dicendo neque [illegible]

Viriati bello.

Viriatus ex pastore venator, ex venatore latro, mox iusti quoque exercitus dux factus, universam Lusitaniam occupavit et bellum Romanis per 14 annos gessit.

Scantia

Quam Rullus Cicerone consule vendere volebat in Rullum 1 et 3 oratione. Varro lib. 2 aquas Scantias nominat, ex quibus flammam erumpere scribit quae in alia materia longe non durat, ut adiungit dicit externa huius fontium ignem coniungens speciem.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0066-5

vt de ea re cognoſcerent, & ſtatuerent conſules: cauſſam pro publicanis accuratè, vt ſemper ſolitus eſſet, eleganterq́ dixiſſe Lælium. Cum conſules, re audita, amplius de conſilij ſententia pronuntiauiſſent; paucis interpoſitis diebus, iterum Lælium multo diligentius meliusq́ dixiſſe: iterumq́ue eodem modo à conſulibus rem eſſe prolatam: tum Lælium, cùm eum ſocij domum reduxiſſent, egiſſentq́ue gratias, & ne defatigaretur orauiſſent; locutum eſſe ita, ſe, quæ feciſſet, honoris eorum cauſſa ſtudioſe accurateq́ue feciſſe; ſed ſe arbitrari cauſſam illam à Ser. Galba, quod is in dicendo ornatior acriorq́ue eſſet, grauius & vehementius poſſe defendi. Itaq́ue auctoritate C. Lælij publicanos cauſſam detuliſſe ad Galbam: illum autem, quod ei viro ſuccedendum eſſet, verecundè & dubitanter recepiſſe: vnum quaſi comperendinatus medium diem fuiſſe, quem totum Galbam in conſideranda cauſſa componendaq́ poſuiſſe: & cum cognitionis dies eſſet, & ipſe Rutilius rogatu ſociorum domum ad Galbam mane veniſſet vt eum admoneret, & ad dicendi tempus adduceret; vſq́ue illum quoad ei nuntiatum eſſet, conſules deſcendiſſe, omnibus excluſis, commentatum in quadam teſtudine cum ſeruis litteratis fuiſſe; quibus aliud dictare eodem tempore ſolitus eſſet. interim cùm eſſet ei nuntiatum, tempus

eſſe; exiſſe in ædes eo colore, & ijs oculis, vt egiſſe cauſſam, non commentatum putares. Addebat etiam, id quod ad rem pertinere putabat, ſcriptores illos malè multatos exiſſe cum Galba. Ex quo ſignificabat illum non in agendo ſolum, ſed etiam in meditando vehementem, atq; incenſum fuiſſe. Quid multa? magna exſpectatione, plurimis audientibus coram ipſo Lælio, ſic illam cauſſam, tanta, vi tantaq; grauitate dixiſſe Galbam, vt nulla ferè pars orationis ſilentio præteriretur. Itaq; multis querelis, multaqúe miſeratione adhibita, ſocios, omnibus approbantibus, illo die quæſtione liberatos eſſe. Ex hac Rutiliana narratione ſuſpicari licet, cùm duæ ſummæ ſint in oratore laudes, vna ſubtiliter diſputandi ad docendum, altera grauiter agendi ad animos audientium permouendos, multoqúe plus proficiat is, qui inflammet iudicem, quam ille, qui doceat: elegantiam in Lælio, vim in Galba fuiſſe. Quæ quidem vis tum maximè cognita eſt, cum Luſitanis à Seruio Galba prætore contra interpoſitam, vt exiſtimabatur, fidem interfectis: T. Libone tribuno pleb. populum incitante, & rogationem in Galbam priuilegij ſimilem ferente; ſumma ſenectute, vt ante dixi, M. Cato legem ſuadens in Galbam multa dixit: quam orationem in Origines ſuas retulit, paucis antequam

mortuus

Non excludit Cicero tertiam virtu-
tem quae in velitando co-
sistit, cum illa alia in pro-
nundo sit ut quasi communis
omnium. Cicero nimirum media
dicit quasi extremorum par-
ticipes: Deinde hae duae sunt
inter coniunctae. Separat autem
eas non natura, sed ora-
toris facultate, ut quid
utraque separata possit reg-
noscatur.

Rogatione facta

Ut nimirum Lusitani, qui ex
foedere populo Romano dedi-
ti a Servio. Galba in Gallia
venissent, in libertatem re-
stituerentur, privilegium similiter
dicit, quia non erat privi-
legium proprie, quod fieri et
irrogari non poterat ex
lege 12 tabularum. Erat
similiter privilegium quia fere-
batur quidem de Lusitanis in
libertatem restituendis, sed
ita tamen, ut in Galba
qui contra fidem eos vendider-
at, fieri viderentur.

Nihil verecunde subito mag-
num nec forlis [illegible] [illegible]-
bat.

mortuus eſt, an diebus, an menſibus? Tum igitur recuſans Galba pro ſeſe, & populi Romani fidem implorans, cum ſuos pueros, tum C. Galli etiam filium flens commendabat; cuius orbitas & fletus mire miſerabilis fuit, propter recentem memoriam clariſſimi patris: iſq́ue ſe tum eripuit flamma, propter pueros miſericordia populi commota; ſicut idem ſcriptum reliquit Cato. Atque etiam ipſum Libonem non infantem video fuiſſe, vt ex orationibus eius intelligi poteſt. Cùm hæc dixiſſem, & paullum interquieuiſſem, Quid igitur, inquit, eſt cauſſæ, Brutus, ſi tanta virtus in oratore Galba fuit, cur ea nulla in orationibus eius appareat? quod mirari non poſſum in eis, qui nihil omnino ſcripti reliquerunt: nec enim eſt eadem, inquam, Brute, cauſſa non ſcribendi, & non tam benè ſcribendi, quam dixerint. Nam videmus alios oratores inertia nihil ſcripſiſſe, ne domeſticus etiam labor accederet ad forenſem: pleræque enim ſcribuntur orationes habitæ iam, non vt habeantur: alios non laborare vt meliores fiant: nulla enim res tantùm ad dicendum proficit, quantum ſcriptio. memoriam autem in poſterum ingenij ſui non deſiderant, cùm ſe putant ſatis magnam adeptos eſſe dicendi gloriam, eamq́ue etiam maiorem viſum iri, ſi in exiſtimantium arbitrium ſua ſcripta

non venerint: alios, quod melius putent dicere ſe poſſe, quam ſcribere, quod peringenioſis hominibus, neq́ue ſatis doctis plerumque contigit, vt ipſi Galbæ quem fortaſſe vis non ingenij ſolùm, ſed etiam animi, & naturalis quidam dolor dicentem incendebat: efficiebatq́ue, vt, & incitata, & grauis, & vehemens eſſet oratio: dein cùm otioſus ſtilum prehenderat, motúsq́ue omnis animi, tamquam ventus, hominem defecerat, flacceſcebat oratio: quod ijs, qui limatiùs dicendi conſectantur genus, accidere non ſolet: propterea quòd prudentia numquam deficit oratorem, qua ille vtens eodem modo poſsit, & dicere, & ſcribere: ardor animi non ſemper adeſt, iſq́ue cùm conſedit, omnis illa vis, & quaſi flamma oratoris exſtinguitur. Hanc igitur ob cauſſam videtur Lælij mens ſpirare etiam in ſcriptis, Galbæ autem vis occidiſſe. Fuerunt etiam in oratorum numero mediocrium L. & Sp. Mummij fratres, quorum exſtant amborum orationes. ſimplex quidem Lucius fuit, & antiquus: Spurius autem nihilò ille quidem ornatior, ſed tamen aſtrictior, fuit enim doctus ex diſciplina Stoicorum. Multæ ſunt Sp. Albini orationes. Sunt etiam L. & C. Aureliorum Oreſtarum, quos aliquo video in numero oratorum fuiſſe. P. etiam Popillius cùm ciuis egregius, tum non indiſertus fuit. C. verò filius eius diſertus.

Caiusq́;

L. Mummius,
Qui primus ex novis hominibus
cognomentum virtute partum
vindicavit. Nam consul Achaeos
devicit Corinthum ~~delevit~~
~~et~~ unde Achaicus est appella-
tus, ut author est Velleius.
De quo poeta:
Ille triumphata Capitolia ad alta
Corintho
Victor aget currum caesis insig-
nis Achivis.

Leges tabellariae fuerunt ab au-
thoribus nominatae Gabinia, Cas-
sia, Papiria, Caelia. Hae leges
latae erant de suffragiis or-
alibus ferendis per tabellas
ut Cicero testatur lib. 3. de legi-
bus. Iudicibus terna dabantur, qua-
rum una, A. altera C. tertia
NL. literas habebat. In ce-
leris suffragiis cum, ut quorun-
dam est opinio, tradebant, in una
punctum notatum erat: in altera
nihil. Puncta ferebant altera
adversabantur. Hinc ipse apud
Ciceronem de comitiis loquentes
et suffragiis ferre puncta
legimus. Unde illud Horatianum
Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0074-9

Caiuſque Tuditanus cum omni vita, atque victu excultus, atque expolitus, tum eius elegans eſt habitum etiam orationis genus. Eodemq́; in genere eſt habitus is, qui, iniuria accepta, fregit T. Gracchum patientia, ciuis in rebus optimis conſtantiſſimus, M. Octauius. At verò M. Aemylius Lepidus, qui eſt Porcina dictus, iiſdem temporibus ferè, quibus Galba, ſed paullo minor natu, & ſummus orator eſt habitus, & fuit, vt apparet ex orationibus, ſcriptor ſanè bonus. Hoc in oratore Latino primum mihi videtur, & lenitas apparuiſſe illa Græcorum, & verborum comprehenſio, etiam artifex (vt ita dicam) ſtilus. Hunc ſtudioſe duo adoleſcentes ingenioſiſſimi, & propè æquales C. Carbo & T. Gracchus audire ſoliti ſunt: de quibus iam dicendi locus erit, cùm de ſenioribus pauca dixero. Q. enim Pompeius non contemptus orator temporibus illis fuit, qui ſummos honores homo per ſe cognitus, ſine vlla commendatione maiorum eſt adeptus. Tum L. Caſſius multum potuit, non eloquentia, ſed dicendo tamen; homo non liberalitate, vt alij, ſed ipſa triſtitia & ſeueritate popularis: cuius quidem legi tabellariæ M. Antius Briſo trib. pleb. diu reſtitit, M. Lepido conſule adiuuante. Eaq́ue res P. Africano vituperationi fuit; quod eius auctoritate de ſententia deductus Briſo putabatur. Tum duo Cæpiones mul-

tum clientes conſilio, & lingua; plus auctoritate tamen, & gratia ſubleuabant. Sed Pompeij ſunt ſcripta nec nimis extenuata (quamquam veterum eſt ſimilis) & plena prudentiæ. P. Craſſum valde probatum oratorem iiſdem ferè temporibus accepimus; qui & ingenio valuit, & ſtudio, & habuit quaſdam etiam domeſticas diſciplinas. Nam & cum ſummo illo oratore Seruio Galba, cuius C. filio filiam ſuam collocauerat, affinitate ſeſe deuinxerat: & cum eſſet P. Mucij filius, fratremqúe haberet P. Scæuulam, domi ius ciuile cognouerat. In eo induſtriam conſtat ſummam fuiſſe, maximamqúe gratiam; cùm & conſuleretur plurimum, & diceret. Horum ætatibus adiuncti duo C. Fannij, Caij, & Marci filij fuerunt: quorum C. filius, qui conſul cum Domitio fuit, vnam orationem de ſocijs & nomine Latino contra Gracchum reliquit, ſanè & bonam, & nobilem. Tum Atticus, Quid ergo? eſtné iſta Fannij? nam varia opinio pueris nobis erat: alij à C. Perſio litterato homine ſcriptam eſſe aiebant, illo quem ſignificat valde doctum eſſe Lucilius: alij multos nobiles, quod quiſque potuiſſet, in illam orationem contuliſſe. Tum ego, Audiui equidem iſta, inquam, de maioribus natu; ſed numquam ſum adductus vt crederem: eamqúe ſuſpicionem propter hanc cauſſam credo fuiſſe; quod

Fanni-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0077-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0078-2

Fannius in mediocribus oratoribus habitus eſſet; oratio autem vel optima eſſet illo quidem tempore orationum omnium; ſed nec eiuſmodi eſt, vt à pluribus confuſa videatur. vnus enim ſonus eſt totius orationis, & idem ſtilus: nec de Perſio reticuiſſet Gracchus; cùm & Fannius de Menelao Maratheno, & de cæteris obieciſſet: præſertim cùm Fannius numquam ſit habitus elinguis. nam & cauſſas defenſitauit; & tribunatus eius arbitrio & auctoritate P. Africani geſtus, non obſcurus fuit: alter autem C. Fannius M. F. C. Lælij gener, & moribus, & ipſo genere dicendi durior. Is ſoceri inſtituto (quem, quia cooptatus in augurum collegium non erat, non admodum diligebat, præſertim cùm ille Q. Scæuulam ſibi minorem natu generum prætuliſſet; cui tamen Lælius ſe excuſans, non genero minori dixit ſe illud, ſed maiori filiæ detuliſſe) is tamen inſtituto Lælij Panætium audiuerat. Eius omnis in dicendo facultas, ex hiſtoria ipſius non ineleganter ſcripta perſpici poteſt: quæ neq́ue nimis eſt infans; neq́ue perfectè diſerta. Mucius autem augur, quod pro ſe opus erat, ipſe dicebat; vt de pecunijs repetundis contra T. Albucium. is oratorum in numero non fuit: iuris ciuilis intelligentia, atque omni prudentiæ genere præſtitit L. Cœlius Antipater ſcriptor (quemadmodum videtis)

 fuit,

fuit, vt temporibus illis luculentus; iuris valde peritus; multorum etiam, vt L. Craſsi, magiſter. Vtinam in Tiberio Graccho, Caioq́ue Carbone talis mens ad rempub. bene gerendam fuiſſet, quale ingenium ad bene dicendum fuit: profecto nemo his viris gloriæ præſtitiſſet. Sed eorum alter propter turbulentiſsimum tribunatum (ad quem ex inuidia fœderis Numantini bonis iratus acceſſerat) ab ipſa repub. eſt interfectus: alter propter perpetuam in populari ratione leuitatem morte voluntaria ſe à ſeueritate iudicum vindicauit. Sed fuit vterque ſummus orator: atque hoc memoria patrum teſte dicimus. Nam & Carbonis & Gracchi habemus orationes, nondum ſatis ſplendidas verbis; ſed acutas, prudentiæq́ue pleniſsimas. Fuit Gracchus diligentia Corneliæ matris à puero doctus, & Græcis litteris eruditus. Nam ſemper habuit exquiſitos è Græcia magiſtros: in eis iam adoleſcens Diophanem Mitylenæum Græciæ temporibus illis diſertiſsimum. ſed & breue tempus ingenij augendi & declarandi fuit. Carbo quoad vita ſuppeditauit, eſt in multis iudicijs cauſsisq́; cognitus. Hunc qui audiuerant prudentes homines, in quibus familiaris noſter L. Gellius, qui ſe illi contubernalem in conſulatu fuiſſe narrabat; canorum oratorem, & volubilem, & ſatis acrem, atque eundem & vehementem,

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0081-8

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0082-3

mentem, & valde dulcem, & perfacetum fuiſſe dicebat: addebat induſtrium etiam & diligentem, & in exercitationibus commentationibuſq́ue multum operæ ſolitum eſſe ponere. Hic optimus illis temporibus eſt patronus habitus: eoq́ue forum tenente, plura fieri iudicia cœperunt. nam & quæſtiones perpetuæ, hoc adoleſcente conſtitutæ ſunt, quæ antea nullæ fuerunt. L. enim Piſo tribunus pleb. legem primus de pecunijs repetundis, Cenſorino & Manilio COSS. tulit. Ipſe etiam Piſo & cauſſas egit, & multarum legum aut auctor, aut diſſuaſor fuit: iſq́ue & orationes reliquit, quæ iam euanuerunt, & annales ſanè exiliter ſcriptos: & iudicia populi, quibus aderat Carbo, iam magis patronum deſiderabant, tabella data: quam legem L. Caßius, Lepido & Mancino COSS. tulit. Veſter etiam D. Brutus M. filius, vt ex familiari eius L. Attio poëta ſum audire ſolitus, & dicere non inculte ſolebat, & erat cum litteris Latinis, tum etiam Græcis, vt temporibus illis, ſatis eruditus. quæ tribuerat idem Attius etiam Q. Maximo L. Paulli nepoti. Et verò ante Maximum, illum Scipionem, quo duce priuato T. Gracchus occiſus eſſet, cum omnibus in rebus vehementem, tum acrem aiebat in dicendo fuiſſe. Tum etiam P. Lentulus ille princeps, ad rempub. dumtaxat quod opus eſſet, ſatis habuiſſe eloquentiæ

dicitur. Iiſdemqúe temporibus L. Furius Philus perbenè Latinè loqui putabatur, litteratiuſq́, quàm ceteri. P. Scæuula valde prudenter, & acutè: paullo etiam copioſius. Nec multo minus prudenter M'. Manilius. Apij Claudij volubilis, ſed paullo feruidior erat oratio. In aliquo numero etiam M. Fuluius Flaccus, & C. Cato Africani ſororis filius, mediocres oratores: etſi Flacci ſcripta ſunt, ſed, vt ſtudioſi litterarum. Flacci autem æmulus P. Decius fuit, non infans ille quidem: ſed vt vita, ſic oratione etiam turbulentus. M. Druſus C. F. qui in tribunatu C. Gracchum collegam iterum tribunum fregit, vir & oratione grauis, & auctoritate: eiqúe proximè adiunctus C. Druſus fratrer fuit. Tuus etiam gentilis, Brute, M. Pennus facilè agitauit in tribunatu C. Gracchum paullum ætate antecedens. Fuit enim M. Lepido & L. Oreſte conſulibus, quæſtor Gracchus, tribunus Pennus, illius M. F. qui cum Q. Aelio COS. fuit: ſed omnia is ſumma ſperans; ædilitius eſt mortuus. Nam de T. Flaminio, quem ipſe vidi, nihil accepi, niſi Latinè diligenter locutum. Iis adiuncti ſunt C. Curio, M. Scaurus, P. Rutilius, C. Gracchus. De Scauro, & Rutilio breuiter licet dicere: quorum neuter ſummi oratoris habuit laudem, & vterque in multis cauſis verſatus. Erat in quibuſdam laudandis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0085-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0086-6

dandis viris, etiamſi maximi ingenij non eſſent, probabilis tamen induſtria: quamquam ijs quidem non omnino ingenium, ſed oratorium ingenium defuit: neq́ue enim refert videre quid dicendum ſit; niſi id queas ſolutè, & ſuauiter dicere: ne id quidem ſatis eſt; niſi id, quod dicitur, ſit voce, vultu, motuq́; conditius. Quid dicam opus eſſe doctrina? ſine qua, etiam ſiquid benè dicitur adiuuante natura; tamen id quia fortuito fit, ſemper paratum eſſe non poteſt. In Scauri oratione ſapientis hominis, & recti grauitas ſumma, & naturalis quædam inerat auctoritas; non vt cauſſam, ſed vt teſtimonium dicere putares, cum pro reo diceret. Hoc dicendi genus ad patrocinia mediocriter aptum videbatur; ad ſenatoriam verò ſententiam cuius erat ille princeps, vel maximè: ſignificabat enim non prudentiam ſolùm; ſed quod maximè rem continebat, fidem. Habebat hoc à natura ipſa, quod à doctrina non facilè poſſet. quamquam huius quoq; ipſius rei, quemadmodum ſcis, præcepta ſunt. Huius & orationes ſunt, & tres ad L. Fuſidium libri ſcripti de vita ipſius acta, ſanè vtiles; quos nemo legit. at Cyri vitam, & diſciplinam legunt; præclaram illam quidem, ſed neq́ue tam rebus noſtris aptam; nec tamen Scauri laudibus anteponendam. Ipſe etiam Fuſidius in aliquo patronorum numero

fuit:

fuit: Rutilius autem in quodam triſti, & ſeuero genere dicendi verſatus eſt; & vterq; natura vehemens, & acer. Itaq; cum vna conſulatum petiuiſſent, non ille ſolùm qui repulſam tulerat, accuſauit ambitus deſignatum competitorem, ſed Scaurus etiam abſolutus, Rutilium in iudicium vocauit. multaqúe opera, multaq; induſtria Rutilius fuit; quæ erat propterea gratior, quod idem magnum munus de iure reſpondendi ſuſtinebat. Sunt eius orationes ieiunæ: multæ præclara de iure: doctus vir, & Græcis litteris eruditus, Panætij auditor prope perfectus in Stoicis: quorum peracutum, & artis plenum orationis, genus; ſed tamen exile, nec ſatis populari aſſenſioni accomodatum. Itaqúe illa, quæ propria eſt huius diſciplinæ, philoſophorum de ſe ipſorum opinio, firma in hoc vno & ſtabilis inuenta eſt: qui quamquam innocentiſsimus in iudicium vocatus eſſet (quo iudicio conuulſam penitus ſcimus eſſe rempublicam) cùm eſſent eo tempore eloquentiſsimi viri L. Craſſus, & M. Antonius conſulares, eorum adhibere neutrum voluit. dixit ipſe pro ſeſe, & pauca C. Cotta; quod ſororis erat filius; & is quidem tamen, vt orator; quamquam erat admodum adoleſcens. Sed Q. Mucius enucleate ille quidem, & polite, vt ſolebat; nequaquam autem ea vi, atque copia, quam genus illud iudicij, & magnitudo

cauſſæ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0089-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0090-1

cauſſa poſtulabat. Habemus igitur in Stoicis oratoribus Rutilium; Scaurum in antiquis. vtrumq; tamen laudemus; quoniam per illos ne hæc quidem in ciuitate genera hac oratoria laude caruerunt. Volo enim vt in ſcena, ſic etiam in foro, non eos modo laudari, qui celeri motu & difficili vtantur; ſed eos etiam, quos ſtatarios appellant; quorum ſit illa ſimplex in agendo veritas non moleſta. Et quoniam Stoicorum eſt facta mentio, Q. Aelius Tubero fuit illo tempore, L. Paulli nepos, nullo in oratorum numero, ſed vita ſeuerus, & congruens cum ea diſciplina quam colebat, paullo etiam durior: qui quidem in triumuiratu iudicauerit contra P. Africani auunculi ſui teſtimonium, vocationum augures, quo minus iudicijs operam darent non habere: ſed vt vita, ſic oratione durus, incultus, horridus. itaq; honoribus maiorum reſpondere non potuit. Fuit autem conſtans ciuis, & fortis: & in primis Graccho moleſtus: quod indicat Gracchi in eum oratio: ſunt etiam in Gracchum Tuberonis. Is fuis mediocris in dicendo, doctiſſimus in diſputando. Tum Brutus, Quam hoc idem in noſtris contingere intelligo, quod in Græcis, vt omnes ferè Stoici prudentiſſimi in diſſerendo ſint, & id arte faciant, ſintq; architecti pæne verborum: ijdem traducti à diſputando, ad dicendum inopes reperiantur. Vnum excipio Catonem,

nem, in quo perfectiſsimo Stoico ſummam eloquentiam non deſiderem: quam exiguam in Fannio, ne in Rutilio quidem magnam, in Tuberone nullam video fuiſſe. Et ego, Non, inquam, Brute, ſine cauſſa propterea quòd iſtorum in dialecticis omnis cura conſumitur: vagum illud orationis & fuſum & multiplex non adhibetur genus. Tuus autem auunculus, quemadmodum ſcis, habet à Stoicis id, quod ab illis petendum fuit, ſed dicere didicit à dicendi magiſtris, eorumq; more ſe exercuit. Quòd ſi omnia à philoſophis eſſent petenda, Peripateticorum inſtitutis commodius fingeretur oratio. Quo magis tuum, Brute, iudicium probo: qui eorum, id eſt, ex vetere Academia philoſophorum ſectam ſecutus es, quorum in doctrina, atque præceptis diſſerendi ratio coniungitur cum ſuauitate dicendi, & copia. quamquam ea ipſa Peripateticorum, Academicorumq; conſuetudo in ratione dicendi talis eſt, vt nec perficere oratorem poſsit ipſa per ſeſe; nec ſine ea orator eſſe perfectus. Nam, vt Stoicorum aſtrictior eſt oratio, aliquantoq; contractior, quam aures populi requirunt: ſic illorum liberior, & latior quam patitur conſuetudo iudiciorum & fori: quis enim vberior in dicendo Platone? Iouem ſiquidem aiunt philoſophi, ſi Græcè loquatur, ſic loqui. quis Ariſtotele neruoſior? Theophraſto dulcior? Lectitauiſſe

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0093-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0094-4

uiſſe Platonem ſtudioſe, audiuiſſe etiam Demoſthenes dicitur: idq́; apparet ex genère, & granditate verborum. dicit etiam in quadam epiſtola hoc ipſe de ſeſe. Sed & huius oratio in philoſophiam tranſlatæ, pugnacior, vt ita dicam, videtur, & illorum in iudicia pacatior. Nunc reliquorum oratorum ætates, ſi placet, & gradus perſequamur. Nobis verò, inquit Atticus, & vehementer quidem, vt pro Bruto etiam reſpondeam. Curio fuit igitur eiuſdem ætatis ferè ſanè illuſtris orator, cuius de ingenio ex orationibus eius æſtimari poteſt: ſunt enim & aliæ, & pro Seruio Fuluio de inceſtu nobilis oratio. Nobis quidem pueris hæc omnium optima putabatur: quæ vix iam comparet in hac turba nouorum voluminum. Præclarè, inquit Brutus, teneo, qui iſtam turbam voluminum effecerit. Et ego, inquam, intelligo, Brute, quem dicas: certè enim & boni aliquid attulimus iuuentuti, magnificentius, quàm fuerat illud genus dicendi, & ornatius: & nocuimus fortaſſe. quod veteres orationes poſt noſtras, non à me quidem (meis enim illas antepono) ſed à pleriſque legi ſunt deſitæ. Enumera, inquit, me in pleriſque: quamquam video mihi multa legenda iam te auctore, quæ antea contemnebam. Atqui hæc, inquam, de inceſtu laudata oratio, puerilis eſt locis multis: de amo-

de amore, de tormentis, de rumore, loci ſanè inanes, veruntamen nondum tritis noſtrorum hominum auribus, nec erudita ciuitate, tolerabiles. Scripſit etiam alia nonnulla, & multa dixit, & illuſtria, & in numero patronorum fuit: vt eum mirer, cùm & vitæ ſuppeditauiſſet, & ſplendor ei non defuiſſet, conſulem non fuiſſe. Sed ecce in manibus vir & præſtantiſsimo ingenio, & flagranti ſtudio, & doctus à puero, C. Gracchus: noli enim putare quemquam, Brute, pleniorem & vberiorem ad dicendum fuiſſe. Et ille, Sic prorſus, inquit, ſic exiſtimo, atq; iſtum de ſuperioribus pænè ſolum lego. Imò plane, inquam, legas cenſeo: damnum enim, illius immaturo interitu res Romanæ Latinæq; litteræ fecerunt. Vtinam non tam fratri pietatem, quam patriæ præſtare voluiſſet. quam ille facile tali ingenio, diutius ſi vixiſſet, vel paternam eſſet vel auitam gloriam conſecutus! Eloquentia quidem neſcio an habuiſſet parem neminem. grandis eſt verbis, ſapiens ſententijs, genere toto grauis: manus extrema non acceſsit operibus eius: præclara inchoata multa, perfecta non planè. Legendus, inquam, eſt hic orator, Brute, ſi quiſquam alius, iuuentuti: non enim ſolum acuere, ſed etiam alere ingenium poteſt. Huic ſucceſsit ætati C. Galba Seruij illius eloquentiſsimi viri filius, P. Craſsi eloquentis &

iuriſpe-

Fuit rq. pater mg ut maiores
in ſummis ſermonibus

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0097-2

Ut quereretur in eos
quorum consilio Jugurtha
Senatus decreta nege-
lexisset qui ab eo pe-
cunia corrupti erant

iuriſperiti gener. Laudabant hunc patres noſtri, fauebant etiam propter patris memoriam, ſed cecidit in curſu. Nam rogatione Manilia, Iugurthinæ coniurationis inuidia cum pro ſeſe ipſe dixiſſet, oppreſſus eſt. Exſtat eius peroratio, qui epilogus dicitur, qui tanto in honore, pueris nobis, erat, vt eum etiam ediſceremus. hic qui in collegio ſacerdotum eſſet, primus poſt Romam conditam iudicio publico eſt condemnatus P. Scipio qui eſt in conſulatu mortuus, non multum ille quidem, nec ſæpè dicebat; ſed & Latinè loquendo cuiuis erat par, & omnes ſale facetijsq; ſuperabat. Eius collega L. Beſtia bonis initijs orſus tribunatus (nam P. Popillium vi C. Gracchi expulſum ſua rogatione reſtituit, vir & acer, & non indiſertus) triſtes exitus habuit conſulatus. Nam inuidioſa lege Manilia C. Galbam ſacerdotnm, & quatuor conſulares, L. Beſtiam, C. Catonem, Sp. Albinum, ciuemq; præſtantiſsimum L. Opimium, Gracchi interfectorem à populo abſolutum, cùm is contra populi ſtudium ſtetiſſet, Gracchani iudices ſuſtulerunt. Huius diſsimilis in tribunatu, reliquaq; omni vita, ciuis improbus C. Licinius Nerua non indiſertus fuit. C. Fimbria temporibus iiſdem ferè, ſed longius ætate prouectus, habitus eſt ſanè, vt ita dicam, luculentus patronus, aſper, maledicus, genere toto paullo feruidior, atque com-

motior, diligentia tamen, & virtute animi, atque vita bonus auctor in ſenatu. Idem tollerabilis patronus, nec rudis in iure ciuili; & cum virtute, tum etiam ipſo orationis genere liber: cuius orationes pueri legebamus, quas iam reperire vix poſſumus. Atque etiam ingenio & ſermone eleganti, valetudine incommoda C. Sextius Caluinus fuit: qui etſi cum remiſerant dolores pedum, non deerat in cauſsis, tamen id non ſæpè faciebat. Itaque conſilio eius, cum volebant homines vtebantur: patrocinio, cúm licebat. Iiſdem temporibus M. Brutus, in quo magnum fuit, Brute, dedecus generi veſtro: qui cum tanto nomine eſſet, patremque optimum virum habuiſſet, & iuris peritiſsimum, accuſationem factitauerit, vt Athenis Lycurgus. Is magiſtratus non petiuit, ſed fuit accuſator vehemens, & moleſtus; vt facilè cerneres naturale quoddam ſtirpis bonum degenerauiſſe vitio deprauatæ voluntatis. Atque eodem tempore accuſator de plebe L. Cæſulenus fuit; quem ego audiui iam ſenem, cum ab L. Sabellio multam lege Aquilia de iniuria petiuiſſet. Non feciſſem hominis pænè infimi mentionem; niſi iudicarem, qui ſuſpicioſius aut criminoſius diceret, audiuiſſe me neminem. Doctus etiam Græcis T. Albucius, vel potius pænè Græcus: loquor, vt opinor, ſed licet ex orationibus iudicare. Fuit autem Athenis adoleſcens: perfectus

Epicu-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0101-9

Comitas.

Zeno [illegible] Tusc: vocat alterum commu-
nem Lelium: ut de orat. 3 dicunt
humanitatem ac leporem ni[illegible]
hanc autem comitatem ostendit cum
interrogatus quondam a Philip-
po (quaerenti Catulo a canis di-
derrisus) quid latrat. respon-
dit. furem video.

Modesto fuit [illegible]
Hoc in dicendi genus Xenophon
maximum coluit cuius dictione
nullam dulciorem fuisse scribit
Cicero in Oratore.

Nam Cic. in libris illa Commu-
nicata ut in non [illegible]
[illegible] Graeci [illegible]
[illegible] [illegible]
eloquentiam communem

Epicureus euaſerat, minimè aptum ad dicendum genus. Iamq́ Q. Catullus, non antiquo illo more, ſed hoc noſtro (niſi quid fieri poteſt perfectius) eruditus: multæ litteræ: ſumma non vitæ ſolùm atque naturæ, ſed orationis etiam comitas, incorrupta quædam Latini ſermonis integritas: quæ perſpici cùm ex orationibus eius poteſt, tùm facillimè ex eo libro, quem de conſulatu, & rebus geſtis ſuis conſcriptum, molli & Xenophonteio genere ſermonis miſit ad A. Furium poëtam, familiarem ſuum: qui liber nihilo notior eſt, quàm illi tres, de quibus ante dixi, Scauri libri. Tum Brutus, Mihi quidem nec iſte notus eſt, nec illi: ſed nec mea culpa eſt. numquam enim in manus inciderunt. Nunc autem & à te ſumam; & conquiram iſta poſthac curioſius. Fuit igitur in Catulo ſermo Latinus: quæ laus dicendi non mediocris ab oratoribus pleriſque neglecta eſt. nam de ſono vocis, & ſuauitate appellandarum litterarum, quoniam filium cognouiſti, noli exſpectare quid dicam. quamquam filius quidem non fuit in oratorum numero: ſed non deerat ei tamen in ſententia dicenda cum prudentia, tum elegans quoddam & eruditum orationis genus. Nec habitus eſt tamen pater ipſe Catulus princeps in numero patronorum: ſed erat talis, vt cùm quoſdam audires qui tum erant præſtantes,

videretur eſſe inferior: cùm autem ipſum audires ſine comparatione, non modo contentus eſſes, ſed melius non quæreres. Q. Metellus Numidicus, & eius collega M. Syllanus, dicebant de repub. quod eſſet illis viris & conſulari dignitati ſatis. M. Aurelius Scaurus non ſæpè dicebat, ſed polite: Latinè verò in primis eſt eleganter locutus: quæ laus eadem in Aulo Albino bene loquendi fuit. Nam flamen Albinus etiam in numero eſt habitus diſertorum. Q. etiam Cæpio vir acer & fortis, cui fortuna belli, crimini, inuidia populi, calamitati fuit. Tum etiam C. L. Memmij fuerunt oratores mediocres; accuſatores acres, atque acerbi. Itaqúe in iudicium capitis multos vocauerunt; pro reis non ſæpè dixerunt. Sp. Torius ſatis valuit in populari genere dicendi; is, qui agrum publicum vitioſa, & inutili lege vectigali leuauit. M. Marcellus Eſernini pater, non ille quidem in patronis, ſed & in promptis tamen, & non in exercitatis ad dicendum fuit, vt filius eius P. Lentulus. L. etiam Cotta prætorius in mediocrium oratorum numero, dicendi non ita multum laude proceſſerat; ſed de induſtria, cum verbis, tum etiam ipſo ſono quaſi ſubruſtico perſequebatur, atque imitabatur antiquitatem. Atque ego & in hoc ipſo Cotta, & in alijs pluribus intelligo, me non ita diſertos homines & retuliſſe in oratorum numerum, &

rela-

Hic cum duobus praeliis Jugurtham fugasset et
universam Numidiam subegisset triumphavit. et Numidicus est appellatus

Legatus consulis a Cymbris fuso
exercitu captus est, et cum in
consilium ab his evocatus
dissuaderet ne in alpes tran=
scenderent, eo quod diceret
Romanos vinci nimium
posse, a Bole rege feroci
est occisus.

Quintus Ser: Cepio cum C.
Atilio Serrano consul fuisset,
is proconsul vel ut Gellius
author est consul, capta
Tolosa in Gallia Narbo=
nensi 100 milia pondo auri,
argenti 110 milia e templo A=
pollinis sustulit. Cuius
vero ut testatur Gellius lib. 3
cap. 9, ex ea direptione
aliquid attigit misere periit.
Hinc proverbium natum
Aurum habet Tolosanum.

Haec similitudo recta ad Hieronymum lib. 2° pertinet. Dispositio locorum tamquam instructio militum facillime in dicendo sicut illa in pugnando parere victoriam potuerit. Quis autem militum erat in acie ordo audi: Vegetius lib. 3°. In primo ordine ponebantur ut veterani milites * quos principes vocabant. In secundo fortissimi scutati et cum gravibus armorum muniti, quos triarios appellabant; In reliquis vero ordinibus reliquos coniiciebant.

relaturum: eſt enim propoſitum colligere eos, qui hoc munere in ciuitate functi ſint, vt tenerent oratorum locum; quorum quidem quæ fuerit aſcenſio, & quam in omnibus rebus difficilis optimi perfectio, atque abſolutio, ex eo quod dicam, exiſtimari poteſt. Quam multi enim iam oratores cõmemorati ſunt, & quamdiu in eorum enumeratione verſamur: cùm tamen ſpiſſe atque vix, vt dudum ad Demoſthenem & Hyperidem, ſic nunc ad Antonium Craſſumq; peruenimus! Nam ego ſic exiſtimo, hos oratores fuiſſe maximos; & in his primum cum Græcorum gloria Latinè dicendi copiam æquatam. Omnia veniebant Antonio in mentem: eaqúe ſuo quæque loco, vbi plurimum proficere & valere poſſent; vt ab imperatore equites, pedites, leuis armatura; ſic ab illo in maximè opportunis orationis partibus collocabantur. Erat memoria ſumma; nulla meditationis ſuſpicio. Imparatus ſemper aggredi ad dicendum videbatur: ſed ita erat paratus, vt iudices illo dicente, nonnumquam viderentur non ſatis parati ad cauendum fuiſſe. verba ipſa, non illa quidem elegantiſſimo ſermone. itaqúe diligenter loquendi laude caruit; neqúe tamen eſt admodum inquinatè locutus. ſed illa quæ propriè laus oratoris eſt in verbis (nam ipſum Latinè loqui eſt illud quidem, vt paullo ante dixi, in magna laude ponendum:

ſed non tam ſua ſponte, quàm quod eſt à pleriſque neglectum: non enim tam præclarum eſt ſcire Latinè, quàm turpe neſcire: neque tam id mihi oratoris boni, quàm ciuis Romani proprium videtur) ſed tamen Antonius in verbis & eligendis, neque id ipſum tam lepôris cauſſa, quàm ponderis, & collocandis, & comprehenſione deuinciendis, nihil non ad rationem & tamquam ad artem dirigebat: verum multò magis hoc idem in ſententiarum ornamentis, & conformationibus. quo genere quia præſtat omnibus Demoſthenes, idcircò à doctis oratorum eſt princeps iudicatus. σχήματα enim quæ vocant Græci, ea maximè ornant oratorem: eaque non tam in verbis pingendis habent pondus, quàm in illuminandis ſententijs. Sed cùm hæc magna in Antonio; tum actio ſingularis: quæ ſi partienda eſt in geſtum, atque vocem: geſtus erat non verba exprimens, ſed cum ſententijs congruens: manus, humeri, latera, ſupploſio pedis, ſtatus, inceſſus, omniſq; motus cum verbis ſententiiſque conſentiens. vox permanens, verum ſubrauca natura: ſed hoc vitium huic vni in bonum conuertebat: habebat enim flebile quiddam in quæſtionibus, aptumq; cùm ad fidem faciendam, tum ad miſericordiam commouendam: vt verum videretur in hoc illud, quod Demoſthenem ferunt ei,

qui

Numeri

Quod raro dicimus alter-
natio aliq[ue] contrariis
est, ut Quint: [illegible]

Latina

Quod sexus non debet
virilis ut p[er]scribit licentia)

In conclusionibus aut
maioribus aut mi-
nimis est debet non
rara.

Axe cum maxime elo-
quentia nil commendat
cum sapiunt

Simplex est metap[hora]: à picto-
ribus ex ornandis, sic Lati-
ni colores, vocant et
graeci χρώματα.

Manus

Sine quibus trunca est actio
ac debilis, ut sentit Quin-
tilianus [illegible] ut
est ad Herennium lib. 3.
[illegible] ut ait Cicero debet
[illegible] [illegible] argula digi-
tis subsequens verba non
exprimens.

Comparat Antoniū cū Crasso
Ant: ante Crasso ꝑponit:
Deinde cōparat sermō
la cū Crasso, sed tam̄
quipdā attribuit

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0110-9

qui quæſiuiſſet, quid primum eſſet in dicendo; actionem; quid ſecundum, idem; & idem tertium reſpondiſſe. Nulla res magis penetrat in animos, eoſqúe fingit, format, flectit: taleiſq; oratores videri facit, quales ipſi ſe videri volunt. Huic alij parem eſſe dicebant, alij anteponebant L. Craſſum. illud quidem certè omnes ita iudicabant, neminem eſſe qui horum alterutro patrono, cuiuſquam ingenium requireret. Equidem quamquam Antonio tantum tribuo, quantũ ſuprà dixi; tamen Craſſo nihil ſtatuo fieri potuiſſe perfectius: erat ſumma grauitas, erat cùm grauitate iunctus facetiarum & vrbanitatis oratorius, non ſcurilis lepos: Latinè loquendi accurata & ſine moleſtia diligens elegantia: in diſſerendo mira explicatio: cùm de iure ciuili, cùm de æquo, & bono diſputaretur, argumentorum & ſimilitudinũ copia. Nam, vt Antonius in coniectura mouenda, aut ſedanda ſuſpicione, aut excitanda, incredibilẽ vim habebat: ſic in interpretãdo, in definiendo, in explicanda æquitate nihil erat Craſſo copioſius: idq́; cum ſæpè, alias, tum apud centumuiros in M'. Curij cauſſa cognitum eſt: ita enim multa tum contra ſcriptum pro æquo & bono dixit, vt hominem acutiſsimum Q. Scæuulam, & in iure, in quo illa cauſſa vertebatur, peritiſsimum, obrueret argumentorum exemplorumqúe copia: atq; ita tum ab his patronis

æqualibus, etiam conſularibus, cauſſa illa dicta eſt, cùm vterque ex contraria parte ius ciuile defenderet, vt eloquentium iuriſperitiſſimus Craſſus, iuriſperitorum eloquentiſſimus Scæuula putaretur. qui quidem cùm peracutus eſſet ad excogitandum quid in iure, aut in æquo verum aut eſſet, aut non eſſet, tum verbis erat ad rem cum ſumma breuitate mirabiliter aptus. Quare ſit nobis orator in hoc interpretandi explanandique & diſſerendi genere mirabilis, ſic vt ſimile nihil viderim: in augendo, in ornando, in refellendo magis exiſtimator metuendus quam admirandus orator. Verum ad Craſſum reuertamur. Tum Brutus, Etſi ſatis, inquit, mihi videbar habere cognitum Scæuulam ex ijs rebus, quas audiebam ſæpè ex C. Rutilio, quo vtebatur propter familiaritatem Scæuulæ noſtri, tamen iſta mihi eius dicendi tanta laus nota non erat. Itaqúe cepi voluptatem tam ornatum virum, tamqúe excellens ingenium fuiſſe in noſtra repub. Hic ego, Noli, inquam, Brute, exiſtimare his duobus quidquam fuiſſe in noſtra ciuitate præſtantius. Nam, vt paullo ante dixi, conſultorum alterum diſertiſſimum, diſertorum alterum conſultiſſimum fuiſſe: ſic in reliquis rebus ita diſſimiles erant inter ſeſe, ſtatuere vt tamen non poſſes vtrius te malles ſimiliorem. Craſſus erat elegantium parciſſimus, Scæuula parcorum elegantiſſimus.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0113-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0114-1

tiſsimus. Craſſus in ſumma comitate habebat etiam ſeueritatis ſatis; Scæuulæ multa in ſeueritate non deerat tamen comitas. Licet omnia hoc modo. ſed vereor ne fingi videantur hæc, vt dicantur à me quodammodo. res ſe tamen ſic habet: cùm omnis virtus ſit, vt veſtra, Brute, vetus Academia dixit, mediocritas, vterque horum medium quiddam volebat ſequi: ſed ita cadebat, vt alter ex alterius laude partem, vterque autem ſuam totam haberet. Tum Brutus, Cùm ex tua oratione mihi videor, inquit, bene Craſſum & Scæuulam cognouiſſe; tum de te & de Seruio Sulpicio cogitans, eſſe quandam vobis cum illis ſimilitudinem iudico. Quonam inquam, iſtuc modo? Quia mihi & tu videris, inquit, tantum iuris ciuilis ſcire voluiſſe, quantum ſatis eſſet oratori: & Seruius eloquentiæ tantum aſſumpſiſſe, vt ius ciuile facilè poſsit tueri: ætatesq́ue veſtræ, vt illorum, nihil, aut non ferè multum differunt. Et ego, De me inquam dicere nihil eſt neceſſe. de Seruio autem & tu probè dicis, & ego dicam quod ſentio: non enim facilè quem dixerim plus ſtudij, quàm illum, & ad dicendum, & ad omnes bonarum rerum diſciplinas adhibuiſſe. nam & in iiſdem exercitationibus, ineunte ætate, fuimus, & poſtea vna Rhodum ille etiam profectus eſt; quo melior eſſet, & doctior: & inde vt redijt, videtur mihi in

ſecunda arte primus eſſe maluiſſe, quàm in prima ſecundus. Atque haud ſcio an par principibus eſſe potuiſſet, ſed fortaſſe maluit, id quod eſt adeptus, longè omnium, non eiuſdem modo ætatis, ſed eorum etiam, qui fuiſſent in iure ciuili eſſe princeps. Hic Brutus. Ain' tu? inquit, etiamne Q. Scæuulæ Seruium noſtrum anteponis? Sic enim, inquam, Brute, exiſtimo iuris ciuilis magnum vſum & apud Scæuulam, & apud multos fuiſſe artem in hoc vno: quod numquam effeciſſet ipſius iuris ſcientia; niſi eam præterea didiciſſet artem, quæ doceret rem vniuerſam tribuere in partes, latentem explicare definiendo, obſcuram explanare interpretando; ambiguam primùm videre, deinde diſtinguere; poſtremò habere regulam, qua vera & falſa iudicarentur, & quæ quibus propoſitis eſſent, quæque non eſſent conſequentia: hic enim attulit hanc artem omnium artium maxima, quaſi lucem, ad ea, quæ confusè ab alijs aut reſpondebantur, aut agebantur. Dialecticam mihi videris dicere, inquit. Rectè, inquam, intelligis: ſed adiunxit etiam & litterarum ſcientiam, & loquendi elegantiam: quæ ex ſcriptis eius, quorum ſimilia nulla ſunt, facillimè perſpici poteſt. Cumque diſcendi cauſſa duobus peritiſsimis operam dediſſet, L. Lucilio Balbo, C. Aquilio Gallo; Galli hominis acuti &

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0117-8

Addit particulā simili
tudinis mollioris trans=
lationē ab agris sumptā

exercitati promptam, & paratam in agendo & in reſpondendo celeritatem, ſubtilitate diligentiaq́; ſuperauit: Balbi docti & eruditi hominis in vtraque re conſideratam tarditatem vicit, expediendis conſiciendiſqúe rebus. ſic & habet quod vterque eorum habuit; & expleuit quod vtrique defuit. Itaqúe, vt Craſſus mihi videtur ſapientius feciſſe quàm Scæuola (hic enim cauſſas ſtudioſè recipiebat, in quibus à Craſſo ſuperabatur: ille ſe conſuli volebat, ne qua in re inferior eſſet quàm Scæuula) ſic Seruius ſapientiſſimè: cùm enim duæ ciuiles artes, ac forenſes plurimum & laudis haberent, & gratiæ; perfecit vt altera præſtaret omnibus: ex altera tantum aſſumeret, quantum eſſet & ad tuendum ius ciuile, & ad obtinendam conſularem dignitatem ſatis. Tum Brutus, Ita prorſus, inquit, & antea putabam: audiui enim nuper eum ſtudioſè & frequenter Sami: cùm ex eo ius noſtrum pontificium, qua ex parte cum iure ciuili coniunctum eſſet, vellem cognoſcere: & nunc meum iudicium multò magis confirmo teſtimonio & iudicio tuo: ſimul illud gaudeo, quod & æqualitas veſtra, & pares honorum gradus, & artium ſtudiorumq́; quaſi finitima vicinitas, tantum abeſt ab obtrectatione inuidiæ, quæ ſolet lacerare pleroſq́; vti ea non modo non exulcerare veſtrã gratiam; ſed

ſed etiam conciliare videatur: quali enim te erga illum perſpicio; tali illum in te voluntate iudicioqúe cognoui. Itaqúe doleo & illius conſilio, & tua voce pop. Rom. carere tamdiu. quod cùm per ſe dolendum eſt; tum multò magis conſideranti ad quos iſta non tranſlata ſint; ſed neſcio quo pacto deuenerint. Hic Atticus, Dixeram, inquit, à principio de repub. vt ſileremus, itaqúe faciamus: nam ſi iſto modo volumus ſingulas res deſiderare; non modo quærendi, ſed ne lugendi quidem finem reperiemus. Pergamus ergo, inquam ad reliqua, & inſtitutum ordinem perſequamur. Paratus igitur veniebat Craſſus; exſpectabatur; audiebatur, à principio ſtatim (quod erat apud eum ſemper accuratum) exſpectatione dignus videbatur. non multa iactatio corporis; non inclinatio vocis; nulla inambulatio; non crebra ſupploſio pedis; vehemens, & interdum irata, & plena iuſti doloris oratio, multa & cum grauitate facetiæ; quodque difficile eſt, idem & perornatus, & perbreuis. Iam in altercando inuenit parem neminem. Verſatus eſt in omni ferè genere cauſſarum; mature in locum principum oratorum venit. Accuſauit C. Carbonem eloquentiſsimum hominem admodum adoleſcens: ſummam ingenij non laudem modo, ſed etiam admirationem eſt conſecutus. Defendit poſtea Liciniam virginem,

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0121-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0122-5

nem, cùm annos XXVII. natus eſſet. in ea ipſa cauſſa fuit eloquentiſsimus, orationiſq́; eius ſcriptas quaſdam partes reliquit. Voluit adoleſcens in colonia Narbonenſi, cauſſæ popularis aliquid attingere; eamq́; coloniam, vt fecit, ipſe deducere. Exſtat in eam legem ſenior (vt ita dicam) quam illa ætas ferebat oratio. Multæ deinde cauſſæ; ſed ita tacitus tribunatus, vt niſi in eo magiſtratu cenauiſſet apud præconem Granium, idq́ue nobis bis narrauiſſet Lucilius, tribunum pleb. neſciremus fuiſſe. Ita prorſus, inquit Brutus: ſed ne de Scæuulæ quidem tribunatu quidquam audiuiſſe videor, & eum collegam Craſsi credo fuiſſe. omnibus quidem alijs, inquam, in magiſtratibus; ſed tribunus anno poſt fuit: eoque in Roſtris ſedente ſuaſit Seruiliam legem Craſſus. Nam cenſuram ſine Scæuula geſsit. eum enim magiſtratum nemo vnquam Scæuularum petiuit. Sed hæc Craſsi cùm edita oratio eſt, quam te ſæpè legiſſe certo ſcio, quatuor & triginta tum habebat annos, totidem annis mihi ætate præſtabat: his enim conſulibus eam legem ſuaſit, quibus nati ſumus; cùm ipſe eſſet Q. Cæpione COS. natus, & C. Lælio, triennio ipſo minor quam Antonius. Quod idcircò poſui, vt dicendi Latinè prima maturitas in qua ætate exſtitiſſet, poſſet notari: & intelligeretur iam ad ſummum penè eſſe perductam; vt eo

nihil

nihil fermè quiſquam addere poſſet, niſi qui à philoſophia, à iure ciuili, ab hiſtoria fuiſſet inſtructior. Erit, inquit M. Brutus, aut iam eſt iſte, quem exſpectas? Neſcio, inquam. Sed eſt etiam L. Craßi in conſulatu pro Q. Cæpione, defenſione iuncta non breuis vt laudatio, vt oratio autem, breuis, poſtrema cenſoris oratio, qua anno duodequinquageſimo vſus eſt. In his omnibus ineſt quidam ſine vllo fuco veritatis color. quin etiam comprehenſio & ambitus ille verborum (ſi ſic periodum appellari placet) erat apud illum contractus & breuis, & in membra quædam, quæ κῶλα Græci vocant, diſpertiebat orationem lubentius. Hoc loco Brutus, Quandoquidem tu iſtos oratores, inquit, tantoperè laudas, vellem aliquid Antonio præter illum de ratione dicendi ſanè exilem libellum, plura Craſſo libuiſſet ſcribere: cum enim omnibus memoriam ſui, tum etiam diſciplinam dicendi nobis reliquiſſet. Nam Scæuulæ dicendi elegantiam ſatis ex ijs orationibus quas reliquit, habemus cognitam. Et ego mihi quidem, à pueritia quaſi magiſtra fuit, inquam, illa in legem Cæpionis oratio: in qua & auctoritas ornatur ſenatus, quo pro ordine illa dicuntur; & inuidia concitatur in iudicum & in accuſatorum factionem; contra quorum potentiam populariter tum dicendum fuit. Multa in illa oratione grauiter multa leniter,

Syncera loculis et abs-
simulatione, et quicquid
dicat verbis ipsis veri-
tate q[uae] in facie videatur.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0125-2

Collegio

Capitur autem pro sodalitate nam apud
veteribus [illegible] sodales dicuntur
qui sunt eiusdem collegii,
videtur tamen potius convenire ut
accipiamus hoc loco vocabulum
~~[illegible]~~ ut legitur in Scipiana oratione.

leniter, multa aſperè, multa facetè dicta ſunt: plura etiam dicta, quàm ſcripta: quod ex quibuſdam capitibus expoſitis nec explicatis intelligi poteſt. Ipſa illa cenſoria contra Cn. Domicium collegam non eſt oratio, ſed quaſi capita rerum, & orationis commentarium paullo plenius: nulla eſt enim altercatio clamoribus vnquam habita maioribus. Et verò fuit in hoc & popularis dictio excellens. Antonij genus dicendi multò aptius iudicijs, quàm concionibus. Hoc loco ipſum Domicium non relinquo. Nam etſi non fuit in oratorum numero; tamen pono ſatis in eo fuiſſe orationis, atq; ingenij; quo & magiſtratus perſonam, & conſularem dignitatem tueretur: quod idem de C. Cœlio dixerim, induſtriam in eo ſummam fuiſſe, ſummaſq; virtutes; eloquentiæ tantum, quod eſſet in rebus priuatis, amicis eius, in rep. ipſius dignitati ſatis. Eodem tempore M. Herennius in mediocribus oratoribus Latinè, & diligenter loquentibus numeratus eſt: qui tamen ſumma nobilitate hominem, cognatione, ~~ſodalitate~~, ~~collegio~~, ſumma etiam eloquentia L. Philippum in conſulatus petitione ſuperauit. Eodem tempore C. ~~Clodius~~ etſi propter ſummam nobilitatem & ſingularem potentiam magnus erat; tamen etiam eloquentiæ quandam mediocritatem afferebat. Eiuſdem ferè temporis fuit eques Romanus

C. Ti-

C. Ticius, qui meo iudicio eo perueniſſe videtur, quo potuit ferè Latinus orator ſine Græcis litteris, & ſine multo vſu peruenire. Huius orationes tantum argutiarum, tantum exemplorum, tantum vrbanitatis habent; vt pæne Attico ſtilo ſcriptæ eſſe videantur. Eaſdem argutias in tragœdias ſatis quidem ille acutè, ſed parum tragicè tranſtulit. Quem ſtudebat imitari L. Afranius poeta, homo perargutus; in fabulis quidem etiam, vt ſcitis, diſertus. Fuit etiam Q. Rubrius Varro, qui à ſenatu hoſtis cum C. Mario iudicatus eſt, acer & vehemens accuſator. In eo genere ſanè probabilis, doctus autem Græcis litteris propinquus noſter factus ad dicendum M. Gratidius, M. Antonij perfamiliaris: cuius præfectus cum eſſet in Cilicia, eſt interfectus: qui accuſauit C. Fimbriam, M. Marij Gratidiani patrem. Atque etiam apud ſocios, & Latinos oratores habiti ſunt Q. Vectius Vectianus è Marſis; quem ipſe cognoui, prudens vir, & in dicendo breuis. Q. & D. Valerij Sorani vicini & familiares mei, non tam in dicendo admirabiles quam docti, & Græcis litteris, & Latinis. C. Ruſticellus Bononienſis; is quidem, & exercitatus, & natura volubilis. Omnium autem eloquentiſſimus extra hanc vrbem T. Betucius Barrus Aſculanus: cuius ſunt aliquot orationes Aſculi habitæ. Illa Romæ contra Cæpionem, nobilis ſanè,

cui

L. Afranius:~

Huius sunt illi versus apud Gellium:

Usus me genuit, mater peperit memoria:
Sophiam me vocant Grai, Latini Sapientia.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0129-8

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0130-0

cui orationi Cæpionis ore reſpondit Aelius: qui ſcriptitauit orationes multas, orator ipſe numquam fuit. Apud maiores autem noſtros, video diſertiſsimum habitum ex Latio L. Papyrium Fregellanum, T. Gracchi P. F. ferè ætate. eius autem oratio eſt pro Fregellanis coloniſqúe Latinis habita in ſenatu, Tum Brutus. Quid tu igitur, inquit, tribuis iſtis externis quaſi oratoribus? Quid cenſes, inquam, niſi id quod vrbanis, præter vnum: quod non eſt eorum, vrbanitate quadam quaſi colorata oratio? Et Brutus, Qui eſt, inquit iſte tandem vrbanitatis color? Neſcio, inquam: tantum eſſe quendam ſcio. Id tu, Brute, iam intelliges, cùm in Galliam veneris. audies tu quidem etiam verba quædam non trita Romæ. ſed hæc mutari, dediſciqúe poſſunt. Illud eſt maius, quod in vocibus noſtrorum oratorum recinit quiddam & reſonat vrbanius. Nec hoc in oratoribus modo apparet, ſed etiam in ceteris, Ego memini T. Tincam Placentinum hominem facetiſsimum cum familiari noſtro Q. Granio præcone dicacitate certare. Eón', inquit Brutus, de quo multa Lucilius? Iſto ipſo. ſed Tincam non minus multa ridiculè dicentem Granius obruebat neſcio quo ſapore vernaculo: vt ego iam non mirer illud Theophraſto accidiſſe, quod dicitur; cùm percunctaretur ex anicula quadam quanti aliquid venderet, & re-

ſpondiſſet illa, atque addidiſſet. Hoſpes, non pote minoris: tuliſſe eum moleſtè, ſe non effugere hoſpitis ſpeciem, cùm ætatem ageret Athenis, optimeq́ loqueretur. Omninò, ſicut opinor, in noſtris eſt quidam vrbanorum, ſicut illic Atticorum ſonus. Sed domum redeamus; id eſt, ad noſtros reuertamur. Duobus igitur ſummis Craſſo & Antonio, L. Philippus proximus accedebat; ſed longo interuallo tamen proximus. Itaq́ eum, etſi nemo intercedebat, qui ſe illi anteferret, neque ſecundum tamen, neque tertium dixerim: nec enim in quadrigis eum ſecundum numerauerim, aut tertium, qui vix è carceribus exierit, cùm palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantùm abſit à primo, vix vt in eodem curriculo eſſe videatur. ſed tamen erant ea in Philippo, quæ qui ſine comparatione illorum ſpectaret, ſatis magna diceret: ſumma libertas in oratione; multæ facetiæ; ſatis creber in reperiendis, ſolutus in explicandis ſententijs. erat etiam in primis vt temporibus illis, Græcis doctrinis inſtitutus: in altercando cum aliquo aculeo & maledicto facetus. Horum ætati propè coniunctus L. Gellius non tam vendibilis orator, quam, vt neſcires quid ei deeſſet: nec enim erat indoctus: nec tardus ad excogitandum; nec Romanarum rerum immemor, & verbis ſolutus ſatis: ſed in magnos oratores inciderat,

Maledicto.

Quod vitat Cicero lib. 2 de Ora-
tore, valuit cum Q. Catulum roga-
vit, quid latraret, cui lacus
ille non inimicus mordacitate re-
spondit furem video.

L. Gellius

L. Gellius cognomento Publicola, qui
omnibus honoribus ad censuram usque
functus est, ut scribit Valerius
lib. 9 cap. 8

Nam nemo quia nemo nisi
nisi comparatus ut inquit Seneca.

Geometria

In quā illū multū op[er]ib' adhi-
buisse Cicero affirmat lib:
1 de Officijs

Contingit saepiuscule ut figurae
et duo gemina corpora compleri
videant[ur] quorum alter partium sae-
nitate alter dicacitate habent.

ciderat eius ætas. Multam tamen operam amicis, & vtilem præbuit; atque ita diu vixit, vt multarum ætatum oratoribus implicaretur; multum etiam in cauſsis verſaretur. Iiſdem ferè temporibus D. Brutus, is qui conſul cum Mamerco fuit, homo & Græcis doctus litteris, & Latinis. Dicebat etiam L. Scipio non imperitè: Cneuſqúe Pompeius Sexti F. aliquem numerum obtinebat. nam Sext. frater eius præſtantiſsimum ingenium contulerat ad ſummam iuris ciuilis, & ad perfectam geometriæ & rerum Stoicarum ſcientiam. Item in iure & ante hos M. Brutus, & paullo poſt eum C. Bilienus homo per ſe magnus, propè ſimili ratione ſummus euaſerat, qui conſul factus eſſet; niſi in Marianos conſulatus & in eas petitionis anguſtias incidiſſet. Cn. autem Octauij eloquentia quæ fuerat ante conſulatum ignorata, in conſulatu, multis concionibus eſt vehementer probata. Sed ab eis qui tantum in dicentium numero, non in oratorum fuerunt, iam ad oratores reuertamur. Cenſeo, inquit Atticus. Eloquenteis enim videbare, non ſedulos velle conquirere. Feſtiuitate igitur, & facetijs, inquam, C. Iulius L. F. & ſuperioribus, & æqualibus ſuis omnibus præſtitit; oratorqúe fuit minimè ille quidem vehemens; ſed nemo vmquam vrbanitate, nemo lepôre, nemo ſuauitate conditior. Sunt eius

aliquot orationes, ex quibus ſicut ex eiuſdem tragœdijs, lenitas eius ſine neruis perſpici poteſt. Eius æqualis P. Cethegus, cui de republica ſatis ſuppeditabat oratio: totam enim tenebat eam, penituſqúe cognorat. Itaqúe in ſenatu conſularium auctoritatem aſſequebatur: ſed in cauſsis publicis nihil; priuatis ſatis veterator videbatur. Erat in priuatis cauſsis, Q. Lucretius Veſpillo & acutus, & iuriſperitus. Nam P. Antiſtius concionibus aptior, quàm iudicijs; prudens etiam T. Annius Velina, & in eius generis cauſsis orator ſanè tolerabilis. In eodem genere cauſſarum multum erat T. Iuuentius, nimis ille quidem lentus in dicendo, & pæne frigidus; ſed & callidus, & in capiendo aduerſario verſutus; & præterea nec indoctus, & magna cum iuris ciuilis intelligentia. Cuius auditor P. Orbius meus ferè æqualis, in dicendo non nimis exercitatus, in iure autem ciuili non inferior, quàm magiſter fuit. Nam T. Auſidius, qui vixit ad ſummam ſenectutem, volebat eſſe ſimilis horum; eratq; & bonus vir, & innocens, ſed dicebat parum. Nec ſanè plus frater eius M. Virgilius; qui tribunus plebis L. Syllæ imperatori diem dixit. Eius collega P. Magius, in dicendo paullo tamen copioſior. Sed omnium oratorum ſiue rabularum, qui & planè indocti, aut inurbani, aut ruſtici etiam fuerunt, quos quidem ego cognouerim

uerim

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0137-9

Occupatio est tum quod reliquos commemo=
ravit, tum qd aliquod re nobilioribus praestat.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0138-5

uerim ſolutiſſimum in dicendo, & acutiſſimum iudico noſtri ordinis Quinctum Sertorium; equeſtris Caium Gorgonium. Fuit etiam facilis & expeditus ad dicendum, & vitæ ſplendore multo, & ingenio ſanè probabili, T. Iunius L. F. tribunicius: quo accuſante P. Sextius pr. deſignatus, damnatus eſt ambitus. is proceſſiſſet honoribus longius; niſi ſemper infirma, atque etiam ægra valetudine fuiſſet. Atque ego præclarè intelligo, me in eorum commemoratione verſari, qui nec habiti ſint oratores, neq; fuerint; præteririq; à me aliquot ex veteribus commemoratione aut laude dignos: ſed hoc quidem ignoratione: quid enim eſt ſuperioris ætatis, quod ſcribi poſſit, de ijs, de quibus nulla monimenta loquuntur, nec aliorum, nec ipſorum? De ijs autem, quos ipſi vidimus, neminem ferè prætermittimus eorum, quos aliqando dicentes vidimus: volo enim ſciri, in tanta & tam vetere republ. maximis præmijs eloquentiæ propoſitis, omneis cupiſſe dicere; non plurimos auſos eſſe; potuiſſe paucos. Ego tamen ita de vnoquoq; dicam; vt intelligi poſſit quem exiſtimem clamatorem, quem oratorem fuiſſe.

Iiſdem ferè temporibus, ætate inferiores paullo quam Iulius, ſed æquales propemodum fuerunt, C. Cotta, P. Sulpicius, Q. Varius, Cn. Pomponius, C. Curio, L. Fuſius. M. Druſus P. Antiſtius, nec vlla

ætate vberior oratorum fetus fuit. Ex his Cotta & Sulpicius cum meo iudicio, tum omnium, facilè primas tulerunt. Hic Atticus, Quomodo iſtuc dicis, inquit, cum tuo iudicio, tum omnium? ſemperné in oratore probando aut improbando, vulgi iudicium cum intelligentium iudicio congruit? An alij probantur à multitudine; alij autem ab ijs qui intelligunt? Rectè requiris, inquam, Attice; ſed audies ex me fortaſſe, quod non omnes probent. An tu, inquit, adlaboraſſe huic modo Bruto probaturus es? Planè inquam, Attice diſputationem hanc de oratore probando, aut improbando, multo malim tibi & Bruto placere; eloquentiam autem meam populo probari velim. Etenim neceſſe eſt, qui ita dicat, vt à multitudine probetur, eundem doctis probari. nam quid in dicendo rectum ſit aut prauum, ego iudicabo; ſi modo is ſum qui id poßim, aut ſciam iudicare: qualis verò ſit orator, ex eo, quod is dicendo efficiet, poterit intelligi. Tria ſunt enim, vt quidem ego ſentio, quæ ſint efficienda dicendo: vt doceatur is apud quem dicetur, vt delectetur, vt moueatur vehementius. Quibus virtutibus oratoris horum quidqúe efficiatur, aut quibus vitijs orator, aut non aſſequatur hæc, aut etiam in his labatur & cadat, artifex aliquis iudicabit. Efficiatur autem ab oratore, necné, vt ij qui audiunt, ita ef-

ſician-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0140-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0141-1

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0142-7

ſiciantur vt orator velit, vulgi aſſenſu, & populari approbatione iudicari ſolet. Itaq́ue numquam de bono oratore, aut non bono doctis hominibus cum populo diſſenſio fuit. An cenſes, dum illi viguerunt, quos ante dixi, non eoſdem gradus oratorum vulgi iudicio, & doctorum fuiſſe. De populo ſi quem ita rogauiſſes, Quis eſt in hac ciuitate eloquentiſſimus? in Antonio, & Craſſo aut dubitaret, aut hunc alius, illum alius diceret. nemoné Philippum tam ſuauem oratorem, tam grauem, tam facetum his anteferret, quem noſmetipſi, qui hæc arte aliqua volumus expendere, proximum illis fuiſſe dicimus? Nemo profectò, id enim ipſum eſt ſummi oratoris, ſummum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit diſcipulo ſane frigenti ad populum, Mihi cane & Muſis: ego huic Bruto dicenti, vt ſolet, apud multitudinem, Mihi cane, & populo, mi Brute, dixerim: vt qui audient, quid efficiatur; ego etiam cur ita efficiatur, intelligam. Credit ijs, quæ dicuntur, qui audit oratorem, vera putat; aſſentitur; probat; fidem facit oratio. Tu artifex, quid quæris amplius? Delectatur audiens multitudo, & ducitur oratione, & quaſi voluptate quadam perfunditur. Quid habes quod diſputes? Gaudet, dolet, ridet, plorat, fauet, odit, cōtemnit, inuidet, ad miſericordiam inducitur, ad pudendum,

dendum, ad pigendum: iraſcitur, miratur, ſperat, timet: hæc perinde accidunt, vt eorum qui adſunt, mentes verbis & ſententijs, & actione tractantur. Quid eſt quòd exſpectetur docti alicuius ſententia? Quod enim probat multitudo; hoc idem doctis probandum eſt. Deniqúe hoc ſpecimen eſt popularis iudicij; in quo numquam fuit populo cum doctis intelligentibusq́; diſſenſio. Cùm multi eſſent oratores in vario genere dicendi, quis vmquam ex his excellere iudicatus eſt vulgi iudicio; qui non idem à doctis probaretur? Quando autem dubium fuiſſet apud patres noſtros eligendi, cui patroni daretur optio, quin aut Antonium optaret, aut Craſſum? Aderant multi alij: tamen vtrum de his potius, dubitaſſet aliquis: quin alterum; nemo. Quid adoleſcentibus nobis, cùm eſſet Cotta & Hortenſius? num quis, cui quidem eligendi poteſtas eſſet, quemquam his anteponebat? Tum Brutus, Quid tu, inquit, quæris alios? de te ipſo nonné quid optarent rei, quid ipſe Hortenſius iudicaret, videbamus? qui cùm partiretur tecum cauſſas (ſæpè enim interfui) perorandi locum, vbi plurimum pollet oratio, ſemper tibi relinquebat. Faciebat ille quidem, inquam, & mihi beneuolentia credo ductus tribuebat omnia: ſed ego, quæ de me populi ſit opinio, neſcio: de reliquis hoc affirmo, qui vulgi opinione diſertiſſimi habiti ſint,

eoſdem

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0144-8

Quia magnum in conclu-
sione perturbavit ei ortus
evangelizanti ut est in actis.

Quoniam in conventu et frequentia oratorum studia niti solent: quod alacritatem populi concursusque solet adferre ut est in Oratione pro Deiotaro

eoſdem intelligentium quoq; iudicio fuiſſe probatiſſimos: nec enim poſſet idem Demoſthenes dicere, quod dixiſſe Antimachum Clarium poëtam ferunt: qui cùm, conuocatis auditoribus, legeret eis magnum illud quod nouiſtis, volumen ſuum, & eum legentem omnes præter Platonem reliquiſſent, Legam, inquit, nihillominus. Plato enim mihi vnus inſtar eſt omnium: me illum. & rectè. Poëma enim reconditum, paucorum approbatione; oratio popularis ad ſenſum vulgi debet moueri. At ſi eundem hunc Platonem vnum auditorem haberet Demoſthenes; cùm eſſet relictus à cæteris, verbum facere non poſſet. Quid tu, Brute, poſſes, ſi te, vt Curionem quondam, concio reliquiſſet? Ego verò, inquit ille, vt me tibi indicem, in eis etiam cauſsis in quibus omnis res nobis cum iudicibus eſt, non cum populo, tamen ſi à corona relictus ſim, non queam dicere. Ita ſe, inquam, res habet: vt ſi tibiæ inflatæ non referant ſonum, abijciendas eas ſibi tibicen putet: ſic oratori populi aures tamquam tibiæ ſunt. eæ ſi inflatum non recipiunt, aut ſi auditor omnino tamquam equus non facit; agitandi finis faciendus eſt. Hoc tamen intereſt, quod vulgus interdum non probandum oratorem probat, ſed probat ſine comparatione; cùm à mediocri, aut etiam à malo delectatur: eò eſt contentus; eſſe melius non ſentit: illud quod eſt, quale-

cumque eſt, probat: tenet enim aures vel mediocris orator, ſit modo aliquid in eo: nec res vlla plus apud animos hominum, quam ordo & ornatus orationis valet. Quare quis ex populo, cum Q. Scæuulam pro M. Coponio dicentem audiret in ea cauſſa, de qua antè dixi, quidquam politiùs aut elegantiùs, aut omnino meliùs aut exſpectaret, aut poſſe fieri putaret? cùm is hoc probare vellet, M. Curium cùm ita hæres inſtitutus eſſet, ſi pupillus ante mortuus eſſet, quam in ſuam tutelam veniſſet; pupillo non nato heredem eſſe non poſſe. quid ille non dixit de teſtamentorum iure, de antiquis formulis, quemadmodum ſcribi oportuiſſet, ſi etiam filio non nato heres inſtitueretur? Quam captioſum eſſe populo, quod ſcriptum eſſet, negligi, & opinione quæri voluntates, & interpretatione diſertorum; ſcripta ſimplicium hominum peruertere? Quam ille multa de auctoritate patris ſui; qui ſemper ius illud eſſe defenderat? quam omnino multa de conſeruando iure ciuili? Quæ quidem omnia cùm peritè, & ſcienter, tùm ita breuiter & preſſè, & ſatis ornatè & pereleganter diceret; quis eſſet in populo, qui aut exſpectaret, aut fieri poſſe quidquam melius putaret? At verò, vt contrà Craſſus ab adoleſcente delicato, qui in littore ambulans ſcalmum reperiſſet, ob eamque rem ædificare nauem concupiuiſſet,

exor-

Si filius natus esset in 10 mensibus
ideo moritur pater
quam in sua littera
cauisset et peri
usque instaurationem
meam facere posset
quam cum pluribus re
plicat Vlpianus in
gestorum libro titulo primo.

Num. Crassi partes erga
Scaevolam replicat.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0150-1

exorſus eſt; ſimiliter Sceuulam ex vno ſclamo captionis centumuirale iudicium hereditatis effeciſſe: hoc in illo initio conſecutus, multis eiuſdem generis ſententijs delectauit; animoſq; omnium, qui aderant, in hilaritatem à ſeueritate traduxit: quod eſt vnum ex tribus, quæ dixi ab oratore effici debere. Deinde hoc voluiſſe eum, qui teſtamentũ feciſſet, hoc ſenſiſſe, quoquo modo filius non eſſet, qui in ſuam tutelam veniret, ſiue non natus, ſiue ante mortuus, curius hæres vt eſſet: ita ſcribere pleroſq;, & id valere, & valuiſſe ſemper. Hæc & multa eiuſmodi dicens, fidem faciebat: quod eſt ex tribus oratoris officijs alterum. Deinde æquum bonum, teſtamentorum ſententias, voluntateſq; tutatus eſt. quanta eſſet in verbis captio, cùm in ceteris rebus, tum in teſtamentis ſi negligerentur voluntates. quantam ſibi potentiam Scæuula aſſumeret; ſi nemo auderet teſtamentũ facere poſtea, niſi de illius ſententia. Hæc cùm grauiter, tùm ab exemplis copioſè, tum variè, tum etiã ridiculè, & facetè explicans, eam admirationem aſſenſionemq; cõmouit; dixiſſe vt contra nemo videretur. Hoc erat oratoris officium partitione tertium; genere maximum. Hic ille de populo iudex, qui ſeparatim alterum admiratus eſſet; idem, audito altero: iudicium ſuum contemneret: at verò intelligens, & doctus audiens Scæuulã, ſentiret eſſe quod-

dam

dam vberius dicendi genus & ornatius. ab vtroque autem cauſſa perorata, ſi quæreretur vter præſtaret orator, nunquam profecto ſapientis iudicium à iudicio vulgi diſcreparet. Qui præſtat igitur intelligens imperito? Magna re, & difficili. ſiquidem magnum eſt ſcire quibus rebus efficiatur, amittaturúe dicendo illud quidquid eſt, quod aut effici dicendo oportet, aut amitti non oportet. Præſtat etiam illo doctus auditor indocto; quod ſæpè, cùm oratores duo aut plures, populi iudicio probantur, quod dicendi genus optimum, ſit intelligit. nam illud quod populo non probatur, ne intelligenti quidem auditori probari poteſt: vt enim ex neruorum ſono in fidibus, quam ſcienter ij pulſi ſint, intelligi ſolet: ſic ex animorum motu cernitur quid tractandis his perficiat orator. Itaqúe intelligens dicendi exiſtimator, non aßidens, & attente audiens; ſed vno aſpectu & præteriens de oratore ſæpe iudicat. Videt oſcitantem iudicem, loquentem cum altero, nonnumquam etiam circulantem, mittentem ad horas quæſitorem, vt dimittat rogantem: intelligit oratorem in ea cauſſa non adeſſe, qui poßit animis iudicum admouere orationem, tanquam fidibus manum. Idem ſi præteriens aſpexerit erectos intuentes iudices, vt aut doceri de re, idq́; etiam vultu probare videantur; aut, vt auem

cantu

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0153-8

Nā Cotta Lucilium vocat subtilis
vñ explicandis per genus ac differentias
verbis, ut est tersior Orator

cantu aliquo, ſic illos viderit oratione quaſi ſuſpenſos teneri; aut, id quod maximè opus eſt, miſericordia, odio, motu animi aliquo perturbatos eſſe vehementius: ea ſi præteriens, vt dixi, aſpexerit, ſi nihil audierit; tamen oratorem verſari in illo iudicio, & opus oratorium fieri, aut perfectum iam eſſe profecto intelliget. Cùm hæc diſſeruiſſem, vterque aſſenſus eſt; & ego tamquam de integro ordiens, Quando igitur, inquam, à Cotta & Sulpicio hæc omnis fluxit oratio, cùm hos maximè iudicio illorum hominum, & illius ætatis dixiſſem probatos, reuertar ad eos ipſos: tum reliquos, vt inſtitui, deinceps perſequar. Quoniam ergo oratorum bonorum (hos enim quærimus) duo genera ſunt, vnum attenuatè preſſeq́;, alterum ſublatè ampleq́; dicentinm: atſi id melius eſt, quod ſplendidius & magnificentius; tamen in bonis omnia quæ ſumma ſunt, iure laudantur. ſed cauenda eſt præſſo illi oratori inopia & ieiunitas: amplo autem, inflatum, & corruptum orationis genus. Inueniebat igitur acutè Cotta; dicebat purè ac ſolutè; & vt ad infirmitatem laterum perſcienter contentionem omnem remiſerat; ſic ad virium imbecillitatem dicendi accommodabat genus. Nihil erat in eius oratione niſi ſincerum, nihil niſi ſiccum atque ſanum, illuq́; maximum, quod cum contentione orationis flectere animos

iudi-

iudicium vix poſſet, nec omninò eo genere diceret; tractando tamen impellebat, vt idem facerent à ſe commoti, quod à Sulpicio concitati: fuit enim Sulpicius vel maximè omnium, quos quidem ego audiuerim, grandis, & , vt ita dicam, tragicus orator. vox cùm magna, tum ſuauis & ſplendida: geſtus & motus corporis ita venuſtus, vt tamen ad forum non ad ſcenam inſtitutus videretur. Incitata, & volubilis, nec ea redundans tamen, nec circumfluens oratio. Craſſum hic volebat imitari, Cotta malebat Antonium: ſed ab hoc vis aberat Antonij; Craſſi ab illo lepos. O magnam, inquit, artem Brutus: ſiquidem iſtis, cùm ſummi eſſent oratores, duæ res maximæ altera alteri defuit. Atque in his oratoribus illud animaduertendum eſt, poſſe, eſſe ſummos, qui inter ſe ſint diſſimiles: nihil enim tam diſſimile, quàm Cotta Sulpicio: & vterque æqualibus ſuis plurimum præſtitit. Quare hoc doctoris intelligentis eſt, videre quo ferat natura ſua quemque, & ea duce vtentem ſic inſtituere, vt Iſocratem in acerrimo ingenio Theopompi, & leniſſimo Ephori dixiſſe traditum eſt, alteri ſe calcaria adhibere, alteri frenos. Sulpicij orationes, quæ feruntur, eas poſt mortem eius ſcripſiſſe P. Canucius putatur, æqualis meus, homo extra noſtrum ordinem meo iudicio diſertiſſimus. Ipſius

Sulpicij

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0157-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0158-6

Sulpicij nulla oratio eſt; ſæpeque ex eo audiui, cum ſe ſcribere neq; conſueuiſſe, neq; poſſe diceret: Cottæ pro lege Varia quæ inſcribitur; eam L. Aelius ſcripſit Cottæ rogatu. Fuit is omninò vir egregius, & eques Rom. cum primis honeſtus, idemq; eruditiſsimus & Græcis litteris & Latinis, antiquitatisq; noſtræ & inuentis rebus, & in actis, ſcriptorumq; veterum litteratè peritus. quam ſcientiã Varro noſter acceptam ab illo, auctamq; per ſeſe, vir ingenio præſtans, omniq; doctrina, pluribus & illuſtrioribus litteris explicauit ſed idem Aelius Stoicus eſſe voluit; orator autẽ nec ſtuduit vmquam, nec fuit: ſcribebat tamen orationes, quas alij dicerent, vt Q. Metello F. vt Q. Cæpioni, vt Q. Pompeio Rufo: quamquam is etiam ipſe ſcripſit eas, quibus pro ſe eſt vſus; ſed non ſine Aelio: is enim ſcriptis etiam ipſe interfui; cùm eſſem apud Aeliũ adoleſcens, eumq; audire perſtudioſè ſolerem. Cottam autẽ miror ſummum ipſum oratorem, minimeq; ineptum Aelianas leueis oratiunculas voluiſſe exiſtimari ſuas. His duobus eiuſdem ætatis annumerabatur nemo tertius, ſed mihi placebat Pomponius maximè; vel dicã, minimè diſplicebat. Locus erat omninò in maximis cauſsis præter eos, de quibus ſupra dixi, memini: propterea quòd Antonius, qui maximè expetebatur, facilis in cauſsis recipiẽdis erat; faſtidioſior Craſſus, ſed tamẽ recipiebat.

horum

horum qui neutrum habebat, confugiebat ad Philippum ferè, aut ad Cæſarem: Cota & Sulpicius expetebantur. ita ab ijs ſex patronis cauſſæ illuſtres agebantur: neq́ue tam multa, quam noſtra ætate, iudicia fiebant: neq́ue hoc, quod nunc fit, vt cauſſæ ſingulæ defenderentur à pluribus: quo nihil eſt vitioſius. Reſpondemus ijs, quos non audiuimus: in quo primum ſæpè aliter eſt dictum: aliter ad nos relatum: deinde magni intereſt, coram videre me, quemadmodum aduerſarius de quaque re aſſeueret: maximè autem quemadmodum quæque res audiatur. Sed nihil vitioſius, quàm, cùm vnum corpus debeat eſſe defenſionis, naſci de integro cauſſam, cùm ſit ab altero perorata. Omnium enim cauſſarum, vnum eſt naturale principium, vna peroratio: reliquæ partes quaſi membra ſuo quæque loco locata, ſuam vim & dignitatem tenent. Cùm autem difficile ſit in longa oratione non aliquando aliquid ita dicere, vt ſibi ipſe non conueniat: quanto difficilius cauere, ne quid dicas, quod non conueniat eius orationi qui ante te dixerit? Sed quia & labor multò maior eſt totam cauſſam, quam partem dicere, & quia plures ineuntur gratiæ ſi vno tempore dicas pro pluribus: idcirco hanc conſuetudinem lubenter aſciuimus. Erant tamen quibus videretur illius ætatis tertius Curio: quia ſplendidioribus

fortaſſe

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0161-2

4.

Pædagogi

Qui aut sint eruditi plane
ut praescribit Quintil: aut se
non eruditos esse sciant.

75

Nam pridem suus cuique filius
olim ex casta parente
natus non in cella
emptae nutricis, sed
gremio et sinu ma-
tris educabatur. Vt
legitur Corn: Tacitus de
Oratoribus

fortaſſe verbis vtebatur; & quia Latinè non peſſime loquebatur; vſu credo aliquo domeſtico: nam litterarũ admodum nihil ſciebat. Sed magni intereſt quos quiſque audiat quotidiè domi; quibuſcum locatur à puero; quemadmodum patres, pædagogi, matres etiam loquantur. Legimus epiſtolas Corneliæ matris Gracchorum: apparet filios non tam in gremio educatos, quam in ſermone matris. Auditus eſt nobis Læliæ Caij filiæ ſæpè ſermo. ergo illam patris elegantia tinctam vidimus, & filias eius Mutias ambas; quarum ſermo mihi fuit notus: & neptes Licinias; quas nos quidem ambas: hanc verò Scipionis etiam tu, Brute, credo aliquando audiſti loquentem. Ego verò ac lubenter quidem, inquit Brutus: & eo lubentiùs, quod L. Craſſi erat filia. Quid Craſſum, inquam, illum cenſes iſtius Liciniæ filium, Craſſi teſtamento qui fuit adoptatus? Summo iſte quidem dicitur ingenio fuiſſe, inquit. Et verò hic Scipio collega meus, mihi ſanè benè & loqui videtur, & dicere. Rectè, inquam, iudicas Brute. etenim iſtius genus eſt ex ipſius ſapientiæ ſtirpe generatum. Nam & de duobus auis iam diximus, Scipione & Craſſo: & de tribus proauis, Q. Metello, cuius quatuor filij: P. Scipione, qui ex dominatu T. Gracchi priuatus in libertatem rempub. vindicauit: Q. Scæuula augure; qui peritiſſimus

iuris, idemqúe percomis eſt habitus. Iam duorum abauorum quam eſt illuſtre nomen, P. Scipionis, qui bis conſul fuit, qui eſt Corculum dictus: alterius omnium ſapientiſsimi C. Lælij. O generoſam, inquit, ſtirpem, & tamquam in vnam arborem plura genera, ſic in iſtam domum multorum inſitam atqúe illuminatam ſapientiam. Similiter igitur ſuſpicor, vt conferamus parua magnis, Curionis, etſi pupillus relictus eſt, patrio fuiſſe inſtituto puro ſermone aſſuefactam domum: & eò magis hoc iudico, quod neminem ex ijs quidem qui aliquo in numero fuerunt, cognoui in omni genere honeſtarum artium tam in doctum, tam rudem. Nullum ille poëtam nouerat; nullum legerat oratorem; nullam memoriam antiquitatis collegerat; non publicum ius, non priuatum, & ciuile cognouerat. quamquam id quidem fuit etiam in alijs, & magnis quidem oratoribus; quos parum his inſtructos artibus vidimus: vt Sulpicium, vt Antonium. Sed ij tamen vnū illud habebant dicendi opus elaboratum: idqúe cùm conſtaret ex quinque notiſsimis partibus; nemo in aliqua parte earum omninò nihil poterat. in quacumque enim vna planè claudicaret; orator eſſe non poſſet. Sed tamen alius in alia excellebat. magis reperiebat quid dici opus eſſet, & quomodo præparari, & quo loco locari: memoriaqúe ea comprehendebat Antonius: excel-

Eliā, hic curiosum nō pessimum
Contentum innuit

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0165-5

Debet tamen orator uti ridicu-
lis sed breviter

excellebat autem actione: erantqúe ei quædam ex his paria cum Craſſo, quædam etiam ſuperiora. At Craſſi magis enitebat oratio. Nec verò Sulpicio, neq; Cottæ dicere poſſumus, neqúe cuiquam bono oratori rem vllam ex illis quinque partibus planè atque omninò defuiſſe. Itaqúe in Curione hoc veriſſimè iudicari poteſt, nulla re vna magis oratorem commendari, quàm verborum ſplendore & copia. Nam cùm tardus in cogitando; tùm in inſtruendo diſſipatus fuit. Reliqua duo ſunt, agere, & meminiſſe: in vtroq; cachinnos irridentium commouebat. Motus erat is, quem & C. Iulius in perpetuum notauit; cùm ex eo in vtramque partem toto corpore vacillante quæſiuit, quis loqueretur è lintre. Et Cn. Sicinius homo impurus, ſed admodum ridiculus, neqúe aliud in eo oratoris ſimile quidquam: is cum trib. pleb. Curionem & Octauium COSS. produxiſſet, Curioqúe multa dixiſſet, ſedente Cn. Octauio collega, qui deuinctus erat faſcijs, & multis medicamentis propter dolorem artuum delibutus. Numquam, inquit, Octaui, collegæ tuo gratiam referes: qui niſi ſe ſuo more iactitauiſſet; hodie te iſtic muſcæ comediſſent. Memoria autem ita fuit nulla; vt aliquoties tria cùm propoſuiſſet, aut quartũ adderet; aut tertiũ quæreret: qui in iudicio priuato vel maximo, cùm ego pro Titinia Cottæ perora-

uiſſem, ille contra me pro Seruio Næuio diceret; ſubitò totam cauſſam oblitus eſt; idqúe veneficijs, & cantionibus Titiniæ factum eſſe dicebat. Magna hæc immemoris ingenij ſigna; ſed nihil turpius, quàm quod etiam in ſcriptis obliuiſcebatur quid paullo antè poſuiſſet; vt in eo libro, vbi ſe exeuntem è ſenatu, & cum Panſa noſtro, & cum Curione filio colloquentem facit; cùm ſenatum Cæſar COS. habuiſſet, omniſqúe ille ſermo ductus è percunctatione filij, quid in ſenatu eſſet actum. In quo multis verbis cùm inueheretur in Cæſarem Curio, diſputatioqúe eſſet inter eos, vt eſt conſuetudo dialogorum; cùm ſermo eſſet inſtitutus ſenatu miſſo; quem ſenatum Cæſar COS. habuiſſet; reprehendit eas res, quas idem Cæſar anno poſt, & deinceps reliquis annis adminiſtrauiſſet in Gallia. Tum Brutus admirans, Tantamné fuiſſe obliuionem, inquit, in ſcripto præſertim, vt ne legens quidem vnquam ſenſerit quantum flagitij commiſiſſet? Quid autem, inquam, Brute ſtultiùs, quàm ſi ea vituperare volebat, quæ vituperauit, non eo tempore inſtituere ſermonem, cùm illarum rerum iam tempora præteriiſſent? Sed ita totus erat, vt in eodem ſermone dicat in ſenatu ſe, Cæſare conſule, non accedere; ſed id dicat ipſo COS. exiens è ſenatu. Iam qui hac parte animi, quæ cuſtos eſt ceterarum ingenij partium, tam

debilis

debilis eſſet, vt ne in ſcripto quidem meminiſſet, quid paullo antè poſuiſſet; huic minimè mirum eſt ex tempore dicenti ſolitam effluere mentem. Itaque cùm ei nec officium deeſſet, & flagraret ſtudio dicendi; perpaucæ ad eum cauſſæ deferebantur. Orator autem, viuis eius æqualibus proximus optimis numerabatur, propter verborum bonitatem, vt antè dixi, & expeditam ac profluentem quodammodo celeritatem. Itaq; eius orationes aſpiciendas tamen cenſeo: ſunt illæ quidem languidiores; veruntamen poſſunt augere, & quaſi alere id bonum, quod in illo mediocriter fuiſſe concedimus: quod habet tantam vim, vt ſolum ſine alijs in Curione ſpeciem oratoris alicuius effecerit. Sed ad inſtituta redeamus. In eodem igitur numero eiuſdem ætatis C. Carbo fuit, illius eloquentiſsimi viri filius non ſatis acutus orator: ſed tamen orator numeratus eſt. Erat in verbis grauitas, & facilè dicebat, & auctoritatem naturalem quandam habebat oratio. Acutior Q. Varius rebus inueniendis: nec minus verbis expeditus: fortis verò actor, & vehemens, & verbis nec inops, nec abiectus: & quem planè oratorem dicere auderes. Cn. Pomponius lateribus pugnans, incitans animos, acer, acerbus, criminoſus. Multum ab ijs aberat L. Fuſius: tamen ex accuſatione M. Aquilij diligentiæ fructum ceperat. Nam M.

Druſum tuum magnum auunculum, grauem oratorem, ita dumtaxat cúm de repub. diceret: L. autem Lucullum etiam acutum, patremque tuum, Brute, iuris quoque & publici & priuati ſanè peritum: M. Lucullum: M. Octauium Cn. filium: qui tantum auctoritate dicendoqúe valuit; vt legem Semproniam frumentariam populi frequentis ſuffragijs abrogauerit: Cn. Octauium, M. filium, M. Catonem patrem, Q. etiam Catulum filium abducamus ex acie; id eſt à iudicijs, & in præſidijs reipub. cui facilè ſatisfacere poſſint, collocemus. Eodem Q. Cæpionem referrem; niſi nimis equeſtri ordini deditus, à ſenatu diſſediſſet. Cn. Carbonem, M. Marium, & ex eodem genere complureis minimè dignos elegantis conuentus auribus, aptiſſimos cognoui turbulentis concionibus: quo in genere (vt in ijs perturbem ætatum ordinem) nuper L. Quinctius fuit; aptior autem etiam Palicanus auribus imperitorum. Et quoniam huius generis facta mentio eſt; ſeditioſorum omnium poſt Gracchos, L. Apuleius Saturninus eloquentiſſimus viſus eſt. magis ſpecie tamen, & motu, atque ipſo amictu capiebat homines, quam aut dicendi copia, aut mediocritate prudentiæ. Longè autem poſt natos homines improbiſſimus C. Seruilius Glaucia; ſed peracutus & callidus, cumprimiſq; ridiculus. Is ex ſummis, & fortunæ

& vitæ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0170-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0171-8

Ita, ut ubi omnium ordi-
num homo vera adesset,
vide [illegible] Catili.

Sequenti anno quo Saturnius et
Gaudia instituti fuerunt. Quod
cum hoc loco Livius minus [illegible]
[illegible] dicit, id alia Quintil. lib.
[illegible] institutionum lib. 2 cap. 3
[illegible]: Unde inquit saltationis
quoddam genus Titius est appellatum.

Hic [illegible] Germani filius
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fuit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible]

& vitæ ſordibus in prætura, COS. factus eſſet; ſi rationem eius haberi licere iudicatum eſſet. Nam & plebem tenebat, & equeſtrem ordinem beneficio legis deuinxerat. Is prætor eodem die, quo Saturninus tribunus plebis, Mario & Flacco COSS. publicè eſt interfectus; homo ſimillimus Athenienſis Hyperboli; cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Quos Sex. Titius conſecutus, homo loquax ſanè, & ſatis acutus: ſed tam ſolutus & mollis in geſtu; vt ſaltatio quædam naſceretur, cui ſaltationi Titius nomen eſſet. Ita cauendum eſt nequid in agendo dicendoúe facias, cuius imitatio rideatur. Sed ad paulò ſuperiorem ætatem reuecti ſumus: nunc ad eam, de qua aliquantum locuti ſumus, reuertamur. Coniunctus igitur Sulpicij ætati P. Antiſtius fuit, rabula ſanè probabilis qui multos cùm tacuiſſet annos, neq; contemni ſolùm, ſed irrideri etiam ſolitus eſſet; in tribunatu primum contra C. Iulij illam conſulatus petitionem extraordinariam, verā cauſſam agens eſt probatus: & eò magis, quod eandem cauſſam cum ageret, eius collega ille ipſe Sulpicius: hic plura, & acutiora dicebat. Itaq; poſt tribunatum primo multæ ad eum cauſſæ; deinde omnes, maximæ quæcumq; erant, deferebātur. Rem videbat acutè; cōponebat diligenter, memoria valebat; verbis non ille quidē ornatis vtebatur:

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0173-9

ſed tamen non abiectis. Expedita autem erat & perfacilè currens oratio. Et erat eius quidem tamquam habitus non inurbanus: actio paullum cum vitio vocis: tum etiam ineptijs claudicabat. Hic temporibus floruit ijs, quibus inter profectionem reditumque L. Syllæ ſine iure fuit & ſine vlla dignitate reſpu. Hoc etiam autem magis probabatur, quod erat ab oratoribus quædam in foro ſolitudo: Sulpicius occiderat: Cotta aberat, & Curio: viuebat è reliquis patronis eius ætatis nemo, præter Carbonem, & Pomponium: quorum vtrumque facilè ſuperabat. Inferioris autem ætatis erat proximus L. Siſenna doctus vir, & ſtudijs optimis deditus, benè Latinè loquens, gnarus reipub. non ſine facetijs: ſed neqúe laboris multi, nec ſatis verſatus in cauſsis: interiectuſqúe inter duas ætates Hortenſij, & Sulpicij, nec maiorem conſequi poterat, & minori neceßè erat cedere. Huius omnis facultas ex hiſtoria perſpici poteſt: quæ cùm facilè omnes vincat ſuperiores; tum indicat tamen quantum abſit à ſummo quamque genus hoc ſcriptionis nondum ſit ſatis Latinis litteris illuſtratum. Nam Q. Hortenſij admodum adoleſcentis ingenium, vt Phidiæ ſignum, ſimul aſpectum, & probatum eſt. Is L. Craſſo, Q. Scæuula COSS. primum in foro dixit: & apud hos ipſos quidem conſules: & cum eorum, qui affuerunt, tum

ipſo-

ipſorum conſulum, qui omnes intelligentia anteibant: iudicio diſceßit probatus. Vndeuiginti annos natus erat eo tempore. Eſt autem L. Paullo, C. Marcello coss. mortuus: ex quo videmus eum in patronorum numero annos quatuor & XL. fuiſſe. Hoc de oratore paullo poſt plura dicemus: hoc autem loco voluimus ætatem eius in diſparem oratorum ætatem includere: quamquam id quidem omnibus vſu venire neceſſe fuit: quibus paullo longior vita contigit, vt & cum multò maioribus natu quam eſſent ipſi: & cum aliquantò minoribus compararentur: vt Attius iiſdem ædilibus ait, ſe & Pacuuium docuiſſe fabulam: cum ille octoginta, ipſe triginta annos natus eſſet. Sic Hortenſius non cum ſuis æqualibus ſolùm, ſed & mea cum ætate: & cum tua Brute, & cum aliqanto ſuperiore coniungitur. Siquidem & Craſſo viuo, dicere ſolebat: & magis iam etiam vigebat, Antonio: & cum Philippo iam ſene pro Cn. Pompeij bonis dicente, in illa cauſa, adoleſcens cùm eſſet, princeps fuit: & in eorum quos in Sulpicij ætate poſui, numerum facilè peruenerat: & ſuos inter æquales, M. Piſonem, M. Craſſum, Cn. Lentulum. P. Lentulum Suram, longè præſtitit: & me adoleſcentem nactus octo annis minorem, quam erat ipſe, multos annos in ſtudio eiuſdem laudis exercuit: & tecum ſimul, ſicut ego pro multis, ſic ille pro

Appio Claudio dixit, paullo antè mortem. Vides igitur, vt ad te oratorem, Brute, peruenerimus, tam multis inter noſtrum, tuumq́; initium dicendi interpoſitis oratoribus? ex quibus, quoniam in hoc ſermone noſtro ſtatui neminem eorum qui viuerent, nominare; ne vos curioſiùs eliceretis ex me quid de quoq́; iudicarem, eos, qui iam ſunt mortui, nominabo. Tum Brutus, non eſt, inquit, iſta cauſſa quam dicis, quamobrem de iis qui, viuunt, nihil velis dicere. Quænam igitur, inquam, eſt? Vereri te, inquit, arbitror, ne per nos hic ſermo tuus emanet, & ij tibi ſuccenſeant, quos præterieris. Quid? vos inquam, tacere non poteritis? Nos quidem, inquit, facillimè: ſed tamen te arbitror malle id ipſum tacere; quam taciturnitatem noſtram experiri. Tum ego, Verè tibi, inquam, Brute dicam: non me exiſtimaui in hoc ſermone vſqúe ad hanc ætatem eſſe venturum; ſed ita traxit ordo ætatum orationem; vt iam ad minores etiam peruenerim. Interpone igitur, inquit, ſi quos videtur, deinde redeamus ad te, & ad Hortenſium. Immò verò, inquam, ad Hortenſium: de me alij dicent, ſi qui volent. Minimè verò, inquit. nam etſi me facilè omni tuo ſermone tenuiſti; tamen is mihi longior videtur, quod propero audire de te. nec verò tam de virtutibus dicendi tuis, quæ cum omnibus, tùm certè mihi notiſsimæ ſunt, quam,

quod

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0177-2

Herr

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0178-7

quod gradus tuos & quaſi proceſſus diſcendi ſtudeo cognoſcere. Geretur, inquam, tibi mos; quoniam me non ingenij prædicatorem eſſe vis, ſeb laboris mei. Verum interponam, vt placet, alios, & à M. Craſſo, qui fuit æqualis Hortenſij, exordiar. Is igitur mediocriter à doctrina inſtructus, anguſtius etiam à natura: labore, & induſtria, & quod adhibebat ad obtinendas cauſſas curam etiam, & gratiam, in principibus patronis aliquot annos fuit. In huius oratione ſermo Latinus erat; verba non abiecta; res compoſitæ diligenter, nullus flos tamen, neq; lumen vllum: animi magna, vocis parua contentio, omnia ferè vt ſimiliter atq; vno modo dicerentur. Nam huius æqualis & inimicus C. Fimbria non ita diu iactare ſe potuit: qui omnia, magna voce dicens, verborum ſanè bonorum curſu quodã incitato ita furebat tamen, vt mirarere tam alias res agere populum, vt eſſet inſano inter diſertos locus. Cn. autem Lentulus multò maiorem opinionem dicendi actione faciebat, quàm quanta in eo facultas erat: qui cùm eſſet nec ꝑacutus, quãquam &, ex facie & ex vultu videbatur; nec abundans verbis, etſi fallebat in eo ipſo: ſic interuallis, exclamationibus, voce ſuaui & canora admirãdo irridendo celabat in agẽdo; vt ea quæ deerant, non deſiderẽtur. Ita tamquam Curio, copia nonnulla verborum, nullo alio bono tenuit orato-

oratorum locum: ſic Lentulus ceterarum virtutum dicendi mediocritatem actione occultauit, in qua excellens fuit. Neqúe multò ſecus P. Lentulus: cuius & excogitandi & loquendi tarditatem tegebat formæ dignitas; corporis motus plenus, & artis, & venuſtatis; vocis & ſuauitas & magnitudo. ſic in hoc nihil præter actionem fuit; cetera etiam minora quàm in ſuperiore. M. Piſo quidquid habuit, habuit ex diſciplina; maximeq́; ex omnibus, qui antè fuerunt, Græcis doctrinis eruditus fuit. Habuit à natura genus quoddam acuminis, quod etiam arte limauerat; quod erat in reprehendendis verbis verſutum & ſolers, ſed ſæpe ſtomachoſum, nonnumquam frigidum, interdum etiam facetum. Is laborem, quaſi curſum forenſem diutiùs non tulit: quod & corpore erat infirmo; & hominum ineptias ac ſtultitias, quæ deuorandæ nobis ſunt, non ferebat, iracundiuſqúe reſpuebat; ſiue moroſè, vt putabatur, ſiue ingenuo liberoq́; faſtidio. Is cùm ſatis floruiſſet adoleſcens, minor haberi eſt cœptus poſtea: deinde ex virginum iudicio magnam laudem eſt adeptus, & ex eo tempore quaſi reuocatus in curſum, tenuit locum tam diu, quàm ferre potuit laborem: poſtea quantum detraxit de ſtudio, tantum amiſit ex gloria. P. Murena mediocri ingenio, ſed magno ſtudio rerum veterum; litterarum, & ſtudioſus, & non

impe-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0181-3

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0182-9

imperitus, multæ induſtriæ, & magni laboris fuit. C. Cenſorinus Græcis litteris ſatis doctus; quod propoſuerat explicans expeditè, non inuenuſtus actor, ſed iners, & inimicus fori. Lucius Turius paruo ingenio, ſed multo labore, quoquo modo poterat, ſæpè dicebat. itaq́ue ei paucæ centuriæ ad conſulatum defuerunt. C. Macer auctoritate ſemper eguit; ſed fuit patronus propemodum diligentiſsimus. huius ſi vita, ſi mores, ſi vultus deniq́ue non omnem commendationem ingenij euerteret; maius nomen in patronis fuiſſet. non erat abundans, non inops tamen: non valde nitens, non planè horrida oratio: vox, geſtus, & omnis actio, ſine lepôre: at in inueniendis, componendiſq́; rebus mira accuratio; vt non facilè in vllo diligentiorem, maioremq́; cognouerim, ſed eam, vt citiùs veteratoriam, quam oratoriam diceres. hic etſi etiam in publicis cauſsis probabatur, tamen in priuatis illuſtriorem obtinebat locum. C. deinde Piſo ſtatarius, & ſermonis plenus orator, minimè ille quidem tardus in excogitando, verumtamen vultu & ſimulatione multò etiam acutior quàm erat, videbatur. Nam eius æqualem M. Glabrionem benè inſtitutum aui Scæuulæ diligentia, ſocors ipſius natura negligenſque tardauerat. Etiam L. Torquatus elegans in dicendo, in exiſtimando admodum prudens, toto genere perurbanus. Meus autem

tem æqualis Cn. Pompeius vir ad omnia ſumma natus, maiorem dicendi gloriam habuiſſet, niſi eum maioris gloriæ cupiditas ad bellicas laudes abſtraxiſſet. erat oratione ſatis amplius, rem prudenter videbat, actio verò eius habebat, & in voce magnum ſplendorem, & in motu ſummam dignitatem. Noſter item æqualis D. Syllanus vitricus tuus, ſtudij ille quidem habuit non multum; ſed acuminis, & orationis ſatis. Q. Pompeius A. F. qui Bitynicus dictus eſt, biennio quam nos fortaſſè maior, ſummo ſtudio dicendi, multaqúe doctrina, incredibili labore, atq; induſtria: quod ſcire poſſum: fuit enim mecum, & cum M. Piſone, cùm amicitia, tum ſtudijs exercitationibuſqúe coniunctus. huius actio non ſatis commendabat orationem: in hac enim ſatis erat copiæ, in illa autem lepôris parum. Erat eius æqualis P. Autronius voce peracuta, atque magna; nec alia re vlla probabilis: & L. Octauius Reatinus: qui cùm multas iam cauſſas diceret, adoleſcens eſt mortuus: is tamen ad dicendum veniebat magis audacter, quàm paratè. Et C. Stalenus qui ſe ipſe adoptauerat, & de Staleno Aelium fecerat, feruido quodam, & petulanti, & furioſo genere dicendi: quod quia multis gratum erat & probabatur, aſcendiſſet ad honores; niſi in facinore manifeſto deprehenſus, pœnas legibus & iudicio dediſſet. Eodem

tempo-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0185-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0186-1

tempore C. & L. Cæpaſij fratres fuerunt: qui multa opera ignoti homines, & repentini, quæſtores celeriter facti ſunt oppidano quodam, & incondito genere dicendi. Addamus huc etiam, ne quem vocalem præteriiſſe videamur, C. Coſconium Calidianum: qui nullo acumine, eam tamen verborum copiam ſi quam habebat, præbebat populo cum multa concurſatione, magnoq; clamore. Quod idem faciebat Q. Arrius, qui fuit M. Craſſi quaſi ſecundarius. Is omnibus exemplo debet eſſe quantum in hac vrbe polleat multorum obedire tempori, multorumq; vel honori, vel periculo ſeruire: his enim rebus infimo loco natus & honores, & pecuniam, & gratiam conſecutus; etiam in patronorum, ſine doctrina, ſine ingenio, aliquem numerū peruenerat. ſed vt pugiles inexercitati, etiam ſi pugnos, & plagas, Olympiorum cupidi, ferre poſſunt, ſolem tamen ſæpè ferre non poſſunt: ſic ille, cum omni iam fortuna proſperè functus, labores etiam magnos excepiſſet; illius iudicialis anni ſeueritatē, quaſi ſolem nō tulit. Tum Atticus, Tu quidem de fece, inquit, hauris, idq; iamdudū: ſed tacebam: hoc verò non putabam te vſque ad Stalenos, & Autronios eſſe venturum. Non puto, inquam exiſtimare te, ambitione me labi: quippe de mortuis: ſed ordinem ſequens, in memoriam notam, & æqualem neceſſariò incurro. Volo autē hoc

perſpici,

perſpici, omnibus conquiſitis, qui in multitudine dicere auſi ſint; memoria quidem dignos perpaucos: verum qui omninò nomen habuerint, non ita multos fuiſſe. ſed ad ſermonem inſtitutum reuertamur. T. Torquatus, T. filius, & doctus vir ex Rhodia diſciplina Molonis; & à natura ad dicendum ſatis ſolutus, atque expeditus: cui ſi vita ſupeditaſſet, ſublato ambitu, conſul factus eſſet, plus facultatis habuit ad dicendum, quàm voluntatis. Itaqúe ſtudio huic non ſatisfecit, officio verò nec in ſuorum neceſſariorum cauſsis, nec in ſententia ſenatoria defuit. Etiam M. Pontidius municeps noſter multas priuatas cauſſas actitauit: celeriter ſanè verba voluens, nec hebes in cauſsis, vel dicam plùs etiam, quam non hebes, ſed efferueſcens in dicendo, ſtomacho ſæpè, iracundiaq́ue vehementius, vt non cum aduerſario ſolum, ſed etiam, quod mirabile eſſet, cum iudice ipſo, cuius delinitor eſſe debet orator, iurgio ſæpè contenderet, M. Meſſala minor natu quàm nos, nullo modo inops, ſed non nimis ornatus genere verborum: prudens, acutus, minimè incautus, patronus in cauſsis cognoſcendis, componendiſqúe diligens, magni laboris, multæ operæ, multarumq́ue cauſſarum. Duo etiam Metelli, Celer, & Nepos, nihil in cauſsis verſati, nec ſine ingenio, nec indocti, hoc erant populare dicendi genus aſſecuti. Cn. autem Lentulus

Mar-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0189-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0190-7

Marcellinus, nec vmquam indiſertus, & in conſulatu pereloquens viſus eſt, non tardus ſententijs, non inops verbis, voce canora, facetus ſatis. C. Memmius L. filius perfectus literis, ſed Græcis; faſtidioſus ſanè Latinarum, argutus orator, verbiſqúe dulcis, ſed fugiens non modo dicendi, verum etiam cogitandi laborem, tantùm ſibi de facultate detraxit, quantum imminuit induſtriæ. Hoc loco Brutus, Quam vellem, inquit, de his etiam oratoribus qui hodie ſunt, tibi dicere luberet: etſi de alijs minus, de duobus tamen, quos à te ſcio laudari ſolere, Cæſare, & Marcello audirem non minus lubenter, quam audiui de ijs, qui fuerunt. Cur tandem? inquam: an exſpectas quid ego iudicem de iſtis qui tibi ſunt æquè noti ac mihi? Mihi me hercule, inquit, Marcellus ſatis eſt notus, Cæſar autem parum: illum enim ſæpè audiui: hic, cum ego iudicare iam aliquid poſſem, abſuit. Quid igitur de illo iudicas quem ſæpè audiſti? Quid cenſes, inquit, niſi id, quod habiturus es ſimilem tui? Næ ego, inquam ſi ita eſt, velim tibi eum placere quam maximè. Atqui & ita eſt, inquit, & vehementer placet: nec verò ſine cauſſa. nam & didicit, & omiſſis cæteris ſtudijs, vnum id egit, ſeſeqúe quotidianis commentationibus acerrimè exercuit. Itaqúe & lectis vtitur verbis, & frequentibus, & ſplendore vocis, dignitate motus fit ſpecioſum

ſum, & illuſtre, quod dicitur: omniaqúe ſic ſuppetunt, vt ei nullam deeſſe virtutem oratoris putem: maximeqúe laudandus eſt, qui hoc tempore ipſo cùm iaceat; in hoc communi noſtro, & quaſi fatali malo conſoletur ſe, cum conſcientia optimæ mentis, tum etiam vſurpatione, & renouatione doctrinæ: vidi enim Mitylenis nuper virum: atque (vt dixi) vidi planè virum. Itaqúe cùm eum antea tui ſimilem in dicendo viderim, tum verò nunc à doctiſſimo viro, tibiqúe, vt intellexi, amiciſſimo Cratippo inſtructum omni copia, multo videbam ſimiliorem. Hic ego, Etſi inquam, de optimi viri nobiſqúe amiciſſimi laudibus lubenter audio, tamen incurro in memoriam communium miſeriarum, quorum obliuionem quærens hunc ipſum ſermonem produxi longiùs. Sed de Cæſare cupio audire quid tandem Atticus iudicet. Et ille, Præclarè, inquit, tibi conſtas, vt de ijs qui nunc ſunt, nihil velis ipſe dicere: & hercle ſi ſic ageres, vt de ijs egiſti, qui iam mortui ſunt, neminem vt prætermitteres, næ tu in multos Autronios & Stalenos incurreres. Quare ſiue hanc turbam effugere voluiſti; ſiue es veritus, ne quis ſe aut præteritum, aut non ſatis laudatum queri poſſit, de Cæſare tamen potuiſti dicere; præſertim cùm & tuum de illius ingenio notiſſimum iudicium eſſet; nec illius de ſuo obſcurum. Sed tamen Brute, inquit Atticus,

cus, de Cæſare & ipſe ita iudico; & de hoc huius generis acerrimo æſtimatore ſæpiſſimè audio, illum omnium ferè oratorum Latinè loqui elegantiſſimè, nec id ſolum domeſtica conſuetudine, vt dudum de Læliorum, & Muciorum familijs audiebamus, ſed, quamquam id quoqúe credo fuiſſe, tamen vt eſſet perfecta illa loquendi laus, multis literis, & ijs quidem reconditis, & exquiſitis, ſummoq; ſtudio, & diligentia eſt conſecutus. Quinetiam in maximis occupationibus, cúm ad te ipſum, inquit in me intuens, de ratione Latinè loquendi accuratiſſimè ſcripſerit, primoqúe in libro dixerit verborum delectum originem eſſe eloquentiæ, tribueritqúe mi Brute, huic noſtro, qui me de illo maluit, quam ſe dicere, laudem ſingularem (nam ſcripſit his verbis, cùm hunc nomine eſſet affatus. Ac ſi cogitata præclarè eloqui poſſent, nonnulli ſtudio, & vſu elaborauerunt: cuius te pænè principem copiæ, atque inuentorem benè de nomine, ac dignitate populi Romani meritum eſſe exiſtimare debemus) hunc facilem & quotidianum nouiſſe ſermonem, nunc pro relicto eſt habendum. Tum Brutus, Amice herculè, inquit, & magnificè te laudatum puto; quem non ſolùm principem, atque inuentorem copiæ dixerit, quæ erat magna laus, ſed etiam benemeritum de populi Romani nomine & dignitate: quo enim vno vin-

 cebamur

cebamur à victa Græcia, id aut ereptum illis eſt; aut certè nobis cum illis communicatum. Hanc autem, inquit, gloriam, teſtimoniumq́ Cæſaris, tuæ quidem ſupplicationi non ſolùm: ſed triumphis multorum antepono. Et rectè quidem, inquam, Brute, modo ſic hoc Cæſaris iudicij, non beneuolentiæ teſtimonium: plus enim certè attulit huic populo dignitatis, quiſquis eſt ille, ſi modo eſt aliquis, qui non illuſtrauit modo, ſed etiam genuit in hac vrbe dicendi copiam, quam illi qui Ligurũ caſtella expugnauerunt: ex quibus multi ſunt, vt ſcitis, triumphi. Verum quidem ſi audire volumus, omiſsis illis diuinis conſilijs, quibus ſæpè conſtituta eſt imperatorum ſapientia ſalus ciuitatis, aut belli, aut domi: multò magis orator præſtat minutis imperatoribus. At prodeſt plus imperator. Quis negat? Sed tamen (non metuo ne mihi acclametis. eſt autem quod ſentias dicendi liber locus) malim mihi L. Craſsi vnam pro M'. Curio dictionem, quam caſtellanos triumphos duos. At plus interfuit reipub. caſtellum capi Ligurum, quam benè defendi cauſſam M. Curij. Credo: ſed Athenienſium quoque plus interfuit firma tecta in domicilijs habere, quam Mineruæ ſignum ex ebore pulcherrimum: tamen ego me Phidiam eſſe mallem, quam vel optimum fabrum tignarium. Quare non quantum quiſque proſit, ſed

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0195-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0196-1

quanti quiſque ſit, ponderandum eſt: præſertim cùm pauci pingere egregiè poßint, aut fingere: operarij autem aut baiuli deeſſe non poßint. Sed perge, Pomponi, de Cæſare, & redde quæ reſtant. Solum quidem, inquit ille, & quaſi fundamentum oratoris vides, locutionem emendatam, & Latinam: cuius penes quos laus adhuc fuit, non fuit rationis aut ſcientiæ, ſed quaſi bonæ conſuetudinis. Mitto C. Lælium, P. Scipionem: ætatis illius iſta fuit laus, tamquam innocentiæ, ſic Latinè loquendi, non omnium tamen. nam illorum æquales Cæcilium & Pacuuium male locutos videmus. ſed omnes tum ferè, qui nec extra vrbem hanc vixerant, nec quos aliqua barbaries domeſtica infuſcauerat, rectè loquebantur. Sed hanc certè rem deteriorem vetuſtas fecit, & Romæ, & in Græcia: confluxerunt enim & Athenas & in hanc vrbem multi inquinatè loquentes ex diuerſis locis: quo magis expurgandus eſt ſermo, & adhibenda quam obtruſa ratio, quæ mutari non poteſt, nec vtendum prauißima conſuetudinis regula. T. Flamminium, qui cum Q. Metello conſul fuit, pueri vidimus: exiſtimabatur benè Latinè, ſed literas neſciebat. Catulus erat ille quidem minimè indoctus, vt à te paullo eſt antè dictum; ſed tamen ſuauitas vocis, & lenis appellatio literarum, benè loquendi famam confecerat. Cotta quia ſe

valdè dilatandis literis à ſimilitudine Græcæ locutionis abſtraxerat, ſonabatqúe contrarium Catulo, ſubagreſte quiddam planeq; ſubruſticum; alia quidem quaſi inculta & ſilueſtri via ad eandem laudem peruenerat. Siſenna autem quaſi emendator ſermonis vſitati cùm eſſe vellet, ne à C. Ruſcio quidem accuſatore deterreri potuit, quo minus inuſitatis verbis vteretur. Quidnam iſtuc eſt? inquit Brutus: aut quis eſt iſte? C. Ruſcius? Et ille fuit accuſator, inquit, vetus, quo accuſante Chirtilium, Siſenna defendens dixit, quædam eius ſputatilica eſſe crimina. Tum C. Ruſcius, Circumueuior, inquit, iudices, niſi ſubuenitis. Siſenna, quid dicas neſcio, metuo inſidias: ſputatilica; quid eſt hoc? ſputa quid ſit ſcio, tilica neſcio. Maximi riſus: ſed ille tamen familiaris meus rectè loqui, putabat eſſe inuſitatè loqui. Cæſar autem rationem adhibens, conſuetudinem vitioſam, & corruptam pura & incorrupta conſuetudine emendat. Itaqúe cùm ad hanc elegantiam verborum Latinorum, quæ etiamſi orator non ſis, & ſis ingenuus ciuis Romanus, tamen neceſſaria eſt, adiungit illa oratoria ornamenta dicendi, tum videtur tamquam tabulas benè pictas, collocare in bono lumine. hanc cùm habeat præcipuam laudem in communibus, non video cui debeat cedere. ſplendidam quandam, minimeq;

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0199-1

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0200-8

nimeq́ue veteratoriam rationem dicendi tenet, voce, motu, forma etiam magnifica, & generoſa quodammodo. Tum Brutus, Orationes quidem eius mihi vehementer probantur. complureis autem legi. Atq; etiam commentarios quoſdam ſcripſit rerum ſuarum. valdè quidem, inquam, probandos: nudi enim ſunt, recti & venuſti, omni ornatu orationis tanquā veſte detracta. ſed dum voluit alios habere parata vnde ſumerent, qui vellent ſcribere hiſtoriam; ineptis gratum fortaſſè fecit, qui volunt illa calamiſtris inurere: ſanos quidem homines à ſcribendo deterruit; nihil enim eſt in hiſtoria pura & illuſtri breuitate dulcius. Sed ad eos, ſi placet, qui vita exceſſerunt, reuertamur. Caius Sicinius igitur Quincti Pompeij, illius qui cenſor fuit, ex filia nepos, quæſtorius mortuus eſt, probabilis orator, iam verò etiam probatus ex hac inopi ad ornandū, ſed ad inueniendū expedita Hermagoræ diſciplina, ea dat rationes certas, & præcepta dicendi: quæ ſi minorē habent apparatū (ſunt enim exilia) tamē habent ordinē, & quaſdam errare in dicendo non patientes vias. has ille tenens, & paratus ad cauſſas veniens, verborū non egens, ipſa illa comparatione diſciplinaq; dicendi iam in patronorum numerum peruenerat. Erat etiā vir doctus in primis C. Viſellius Varro conſobrinus meus, qui fuit cū Sicinio ætate coniunctus, is cùm

is cùm poſt curulem ædilitatem iudex quæſtionis eſſet, eſt mortuus. in quo fateor vulgi iudicium à iudicio meo diſſenſiſſe. nam populo non erat ſatis vendibilis. præceps quædam, & cùm idcircò obſcura quia peracuta, tum rapida, & celeritate cæcata oratio: ſed neq; verbis aptiorem citò alium dixerim, neq; ſententijs crebriorem: præterea perfectus in literis, iuriſq; ciuilis iam à patre Aculeone traditam tenuit diſciplinam. Reliqui ſunt qui mortui ſint, L. Torquatus, quem tu non tam citò rhetorem dixiſſes, etſi non deerat oratio, quam vt Græci dicunt πολιτικόν. Erant in eo plurimæ litteræ, nec eæ vulgares, ſed interiores quædam & reconditæ; diuina memoria, ſumma verborum & grauitas, & elegantia: atque hæc omnia vitæ decorabat grauitas, & integritas. Me quidem admodum delectabat etiam Triarij in illa ætate plena literatæ ſenectutis oratio. quanta ſeueritas in vultu! quantum pondus in verbis! quam nihil non coſideratum exibat ex ore! Tum Brutus Torquati, & Triarij mentione commotus (vtrumque enim eorum admodum dilexerat) Næ ego, inquit, vt omittam cetera, quæ ſunt innumerabilia, de iſtis duobus cum cogito, doleo nihil tuam perpetuam auctoritatem de pace valuiſſe. nam nec iſtos excellentes viros, nec multos alios præſtanteis ciues reſpu. perdidiſſet. Sileamus, inquam,

Brute,

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0203-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0204-1

Brute, de iſtis, ne augeamus dolorem. nam & præteritorum recordatio eſt acerba, & acerbior exſpectatio reliquorum. Itaq; omittamus lugere, & tantum quid quiſque dicendo potuerit, quoniam id quærimus, prædicemus. Sunt etiam ex ijs, qui eodem bello occiderunt. M. Bibulus. qui & ſcriptitauit accuratè, cùm præſertim non eſſet orator; & egit multa conſtanter. Appius Claudius ſocer tuus, collega & familiaris meus. hic iam & ſatis ſtudioſus, & valdè cùm doctus, tum etiam exercitatus orator, & cum auguralis, tum omnis publici iuris antiquitatiſq; noſtræ benè peritus fuit. L. Domicius nulla ille quidem arte, ſed Latinè tamen, & multa cum libertate dicebat. Duo præterea Lentuli conſulares, quorum Publius ille noſtrarum iniuriarum vltor, auctor ſalutis, quidquid habuit, quantumcumque fuit, illud totum habuit è diſciplina: inſtrumenta naturæ deerant, ſed tantus animi ſplendor, & tanta magnitudo, vt ſibi omnia, quæ clarorum virorum eſſent, non dubitaret adſciſcere, eaqúe omni dignitate obtineret. L. autem Lentulus ſatis erat fortis orator, ſi modo orator, ſed cogitandi non ferebat laborem. vox canora, verba non horrida ſanè, vt plena eſſet animi & terroris oratio. Quæreres in iudicijs fortaßè meliùs: in repub. quod erat, eſſe iudicares ſatis. Ne Titus quidem poſtumius contemnendus

nendus in dicendo, de rep. verò non minus vehemens orator, quam bellator fuit: effrenatus & acer nimis, ſed benè iuris publici leges atq; inſtituta cognouerat. Hoc loco Atticus, Putarem te, inquit, ambitioſum eſſe, ſi, vt dixiſti, ij quos iam diu colligis, viuerent: omnes enim commemoras, qui auſi aliquando ſunt ſtantes loqui: vt mihi imprudens M. Seruilium præteriſſe videare. Non, inquam, ego iſtuc ignoro Pomponi, multos fuiſſe, qui verbum numquam in publico feciſſent cùm meliùs aliquanto poſſent, quàm iſti oratores, quos colligo, dicere: ſed his commemorandis etiam illud aſſequor, vt intelligatis primum, ex omni numero, quam non multi auſi ſint dicere: deinde, ex ijs ipſis, quam pauci fuerint laude digni. Itaq́ue ne hos quidem equites Romanos amicos noſtros, qui nuper mortui ſunt, P. Cominium Spoletinum, quo accuſante defendi C. Cornelium: in quo & compoſitum dicendi genus, & acre & expeditum fuit: T. Atticum Piſaurenſem, cuius accuſationi reſpondi pro A. Cluentio: qui & acuratè dicebat, & ſatis copioſè: erat́q; præterea doctus Hermagoræ præceptis, quibus etſi ornamenta non ſatis opima dicendi; tamen, vt haſtæ velitibus amentatæ, ſic apta quædam, & parata ſingulis cauſſarũ generibus argumenta traduntur. Studio autẽ neminem nec induſtria maiore cognoui: quamquam ne

ingenio

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0207-8

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0208-4

ingenio quidẽ qui præſtiterit, facilè dixerim C. Piſoni genero meo. nullũ tempus illi vnquam vacabat aut à forenſi dictione, aut à commentatione domeſtica, aut à ſcribendo, aut à cogitando. itaq́ue tantos proceſſus efficiebat, vt euolare, non excurrere videretur: eratq́; verborum & delectus elegans, & apta quaſi rotunda constructio: cumq́; argumenta excogitabantur ab eo multa & firma ad probandum; tum concinnæ acutæq́; ſententiæ, geſtuſq́; natura ita venuſtus, vt ars etiam, quæ non erat, & è diſciplina motus quidam videretur accedere. Vereor ne amore videar plura, quàm fuerint in illo, dicere: quod non ita eſt: alia enim de illo maiora dici poſſunt. nam nec continentia, nec pietate, nec vllo genere virtutis quemquam eiuſdem ætatis cum illo conferendum puto. Nec verò M. Cælium prætereundum arbitror, quæcumq́; eius in exitu vel fortunæ vel mens fuit: qui quamdiu auctoritati meæ paruit, talis tribunus plebis fuit, vt nemo contra ciuium perditorum popularem turbulentamq́; dementiam à ſenatu, & à bonorum cauſſa ſteterit conſtantius: quàm eius actionem, multum tamen & ſplendida, & grandis, & eadem inprimis faceta, & perurbana cõmendabat oratio Graues eius conciones aliquot fuerunt; acres accuſationes tres, eæq́; omnes ex reip. cõtentione ſuſceptæ: defenſiones, etſi illæ erant in eo meliora

quæ

quæ dixi, non contemnendæ tamen, ſaneqúe tolerabiles. Hic cum ſumma voluntate bonorum ædilis curulis factus eſſet, neſcio quomodo diſceſſu meo diſceßit à ſeſe, ceciditqúe poſteà, cùm eos imitari cœpit, quos ipſe peruerterat. Sed de M. Callidio dicamus aliquid: qui non fuit orator vnus è multis, potiùs inter multos propè ſingularis fuit: ita reconditas exquiſitasq́ ſententias mollis & pellucens veſtiebat òratio. nihil tam tenerum, quàm illius comprehenſio verborum; nihil tam flexibile, nihil quod magis ipſius arbitrio fingeretur, vt nullius oratoris æquè in poteſtate fuerit: quæ primum ita pura erat, vt nihil liquidius: ita liberè fluebat, vt nuſquam adhæreſceret: nullum niſi loco poſitum, & tamquam in vermiculato emblemate, vt ait Lucilius, ſtructum verbum videres: nec verò vllum aut durum, aut inſolens, aut humile, aut in longius ductum: ac non propria verba rerum; ſed pleraque tranſlata: ſic tamen, vt ea non irruiſſe in alienum locum, ſed immigraſſe in ſuum diceres. nec verò hæc ſoluta, nec diffluentia; ſed aſtricta numeris, non apertè, nec eodem modo ſemper, ſed variè dißimulanterq́ concluſis. Erant autem & verborum & ſententiarum illa lumina, quæ vocant Græci σχήματα: quibus tanquam inſignibus in ornatu diſtinguebatur omnis oratio. Qua de re agitur autem, illud, quod multis

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0211-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0212-5

multis in locis iuriſconſultorum includitur formulis, & vbi eſſet, videbat. Accedebat ordo rerum plenus artis; actio liberalis; totumq́; dicendi placidum & ſanum genus. Quod, ſi eſt optimum ſuauiter dicere; nihil eſt, quod melius hoc quærendum putes. Sed cùm à nobis paullo antè dictum ſit, tria videri eſſe quæ orator efficere deberet, vt doceret; vt delectaret, vt moueret: duo ſummè tenuit, vt & rem illuſtraret diſſerendo, & animos eorum qui audirent, deuinciret voluptate. Aberat tertia illa laus, qua permoueret atq; incitaret animos: quam plurimum pollere diximus. nec erat vlla vis atque contentio; ſine conſilio; quod eos quorum altior oratio, actioq́ue eſſet ardentior, furere & bacchari arbitraretur: ſiue, quod natura non eſſet ita factus; ſiue quod non conſueſſet ſiue quod non poſſet. hoc vnum illi, ſi nihil vtilitatis habebat, abfuit, ſi opus erat, defuit. Quin etiam memini, cùm in accuſatione ſua Quincto Gallio crimini dediſſet, ſibi eum venenum parauiſſe; idq́; à ſe eſſe deprehenſum; ſeſeq́; chirographa, teſtificationes, indicia, quæſtiones, manifeſtam rem deferre diceret; deq́ue eo crimine acuratè & exquiſitè diſputauiſſet; me in reſpondendo, cum eſſem argumentatus quantum res ferebat, hoc ipſum etiam poſuiſſe pro argumento, quod ille, cum peſtem capitis ſui, cum iudicia mortis ſe comperiſſe manifeſto, & manu

tene-

tenere diceret, tam ſolutè egiſſet, tam leniter, tam oſcitanter. Tu iſtuc, M. Callidi, niſi fingeres, ſic ageres præſertim iſta eloquentia? cum alienorum hominum pericula defendere acerrimè ſoleas, tuum negligeres? vbi dolor? vbi ardor animi? qui etiam ex infantium ingenijs elicere voces & querelas ſolet: nulla perturbatio animi, nulla corporis; frons non percuſſa, non femur; pedis, quod minimum eſt, nulla ſupploſio. Itaq;, tantum abfuit vt inflammares noſtros animos; ſomnum iſto loco vix tenebamus. Sic nos ſummi oratoris vel ſanitate vel vitio pro argumento ad diluendum crimen vſi ſumus. Tum Brutus, Atqui dubitamus, inquit, vtrum iſta ſanitas fuerit, an vitium? quis enim non fateatur, cùm ex omnibus oratoris laudibus longè iſta ſit maxima, inflammare animos audientium, & quocumque res poſtulet modo flectere; qui hac virtute caruerit, id ei, quod maximū fuerit, defuiſſe? Sit ſanè iſta, inquam: ſed redeamus ad eum, qui iam vnus reſtat, Hortenſium: tum de nobiſmetipſis, quoniam id etiam, Brute, poſtulas, pauca dicemus: quanquam facienda mentio eſt, vt quidem mihi videtur, duorum adoleſcentium: qui ſi diutiùs vixiſſent; magnam eſſent eloquentiæ laudem conſecuti. C. Curionem te, inquit Brutus, & C. Licinium Caluum arbitror dicere. Rectè, inquam, arbitraris: quorum quidem alter, quod
veri-

veriſimile dixiſſet, ita facilè ſoluteq́ verbis voluebat, ſatis interdum acutas, crebras quidem certè ſententias, vt nihil poſſet ornatius eſſe, nihil expeditius. Atq́ hic à magiſtris parum inſtitutus, naturam habuit admirabilem ad dicendum: induſtriam non ſum expertus, ſtudium certè fuit: qui ſi me audire voluiſſet, vt cœperat, honores quam opes conſequi maluiſſet. Quidnam eſt, inquit, iſtuc? & quemadmodum diſtinguis? Hoc modo, inquam: Cùm honos ſit præmium virtutis, iudicio, ſtudioq́ ciuium delatum ad aliquem: qui eum ſententijs, qui ſuffragijs adeptus eſt, is mihi & honeſtus & honoratus videtur. Qui autem occaſione aliqua, etiam inuitis ſuis ciuibus, nactus eſt imperium, vt ille cupiebat: hunc nomen honoris adeptum, non honorem puto. Quæ ſi ille audire voluiſſet; maxima cum gratia & gloria ad ſummam amplitudinem perueniſſet, aſcendens gradibus magiſtratuum, vt pater eius fecerat, vt reliqui clariores viri. Quæ quidem etiam cum P. Craſſo M. F. cum initio ætatis ad amicitiam ſe meam contuliſſet, ſæpè egiſſe me arbitror: cum eum vehementer hortarer, vt eam laudis viam rectiſſimã eſſe duceret; quam maiores eius ei tritam reliquiſſent. erat enim cùm inſtitutus optimè, tum etiam perfectè planeq́ue eruditus: ineratq́ue & ingenium ſatis acre, & orationis non inelegans copia: præterea q́,

ſine

ſine arrogantia grauis eſſe videbatur; & ſine ſegnitia verecundus. Sed hunc quoq; abſorbuit æſtus quidam non inſolitæ adoleſcentibus gloriæ: qui, quia nauarat miles operam imperatori; imperatorem ſe ſtatim eſſe cupiebat: cui muneri mos maiorum ætatem certam, ſortem incertam reliquit. Ita grauiſſimo ſuo caſu, dum Cyri & Alexandri ſimilis eſſe voluit, qui ſuum curſum tranſcurrerant; & L. Craſſi, & multorum Craſſorum inuentus eſt diſſimillimus. Sed ad Caluum (is enim nobis erat propoſitus) reuertamur: qui orator fuiſſet cum litteris eruditior, quam Curio; tum etiam accuratius quoddam dicendi & exquiſitius afferebat genus. quod quamquam ſcienter eleganterq́; tractabat; nimium tamen inquirens in ſe, atque ipſe ſeſe obſeruans, metuenſq́ue ne vitioſum colligeret, etiam verum ſanguinem deperdebat. Itaq́ue eius oratio nimia religione attenuata, doctis, & attentè audientibus erat illuſtris: à multitudine autem, & à foro, cui nata eloquentia eſt, deuorabatur. Tum Brutus, Atticum ſe, inquit, Caluus noſter dici oratorem volebat: inde erat iſta exilitas; quam ille de induſtria conſequebatur. Dicebat, inquam, ita: ſed & ipſe errabat, & alios etiam errare cogebat. Nam ſi quis eos, qui nec ineptè dicunt, nec odioſè, nec putidè, Atticè putat dicere, is rectè, niſi Atticum, probat

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0217-4

neminem: inſulſitatem enim & inſolentiam tamquam inſaniam quandam orationis odit; ſanitatem autem & integritatem, quaſi religionem, & verecundiam oratoris probat. hæc omnium debet oratorum eadem eſſe ſententia. Sin autem ieiunitatem, & ſiccitatem, & inopiam, dummodo ſit polita, dum vrbana, dum elegans, in Attico genere ponit; hoc rectè duntaxat: ſed quia ſunt in Atticis alia meliora; videat ne ignoret & gradus, & diſſimilitudines, & vim, & varietatem Atticorum. Atticos, inquit, volo imitari. Quos? nec enim eſt vnum genus. nam quid eſt tam diſſimile quàm Demoſthenes, & Lyſias? quam idem, & Hyperides? quam omnium horum, Aeſchines? quem igitur imitaris? Si aliquem: ceteri ergo Attice non dicebant: ſi omnes: qui potes, cùm ſint ipſi diſſimillimi inter ſe? In quo illud etiam quæro, Phalereus ille Demetrius Atticene dixerit. mihi quidem ex illius orationibus redolere ipſe Athenæ videntur. At eſt floridior, vt ita dicam, quàm Hyperides, quàm Lyſias. Natura quædam aut voluntas ita dicendi fuit. Et quidem duo fuerunt per idem tempus diſſimiles inter ſe, ſed Attici tamen quorum Chariſius multarum orationum, quas ſcribebat aliis, cùm cupere videretur imitari Lyſiam: Demochares autem, qui fuit Demoſthenis ſororis filius, & orationes ſcripſit aliquot; &

earum rerum hiſtoriam quæ erant Athenis ipſius ætate geſtæ, non tam hiſtorico quàm oratorio genere perſcripſit. At Chariſij vult Hegeſias eſſe ſimilis: iſq; ſe ita putat Atticum, vt veros illos præ ſe pænè agreſteis putet. At quid eſt tam fractum, tam minutum, tam in ipſa, quam tamen conſequitur, concinnitate puerile: Atticorum ſimiles eſſe volumus. Optimè. ſunt ne igitur ij Attici oratores? Quis negare poteſt? Hos imitamur. Quomodo, qui ſunt & inter ſe diſſimiles, & aliorum? Thucydidem, inquit, imitamur. Optimè, ſi hiſtoriam ſcribere, non ſi cauſſas dicere cogitatis: Thucydides enim rerum geſtarum pronunciator ſincerus, & grandis etiam fuit: hoc forenſe concertatorium iudiciale non tractauit genus. Orationes autem, quas interpoſuit (multæ enim ſunt) eas ego laudare ſoleo: imitari neque poſsim, ſi velim: nec velim fortaſſè, ſi poſsim: vt ſi quis Falerno vino delectetur, ſed eo nec ita nouo, vt proximis conſulibus natum velit; nec rurſus ita vetere, vt Opimium aut Anicium conſulem quærat. Atqui eæ notæ ſunt optimæ: credo: ſed nimia vetuſtas nec habet eam, quam quærimus ſuauitatem; nec eſt iam ſanè tolerabilis. Num igitur qui hoc ſentiat, ſi is potare velit, de dolio ſibi hauriendum putet? Minimè: ſed quandam ſequatur ætatem. Sic ego iſtis cenſuerim &

nouam

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0221-5

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0222-1

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0223-7

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0224-2

novam, iſtam quaſi de muſto ac lacu feruidam orationem fugiendam: nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem tamquam Anicianam notam perſequendam. Ipſe enim Thucidides ſi poſterius fuiſſet; multò maturior fuiſſet, & mitior. Demoſthenem igitur imitemur. O dij boni! quid ergo nos aliud agimus, aut quid aliud optamus? at non aſſequimur. Iſti enim videlicet Attici noſtri quod volunt aſſequuntur: nè illud quidem intelligunt, non modo ita memoriæ proditum eſſe, ſed ita neceſsè fuiſſe; cùm Demoſthenes dicturus eſſet, vt concurſus audiendi cauſſa ex tota Græcia fierent. At cùm iſti Attici dicunt, non modo à corona, quod eſt ipſum miſerabile, ſed etiam ab aduocatis relinquuntur. Quare ſi anguſtè & exiliter dicere, eſt Atticorum; ſint ſanè Attici: ſed in comitium veniant; ad ſtantem iudicem dicant. ſubſellia grandiorem & pleniorem vocem deſiderant. Volo hoc oratori contingat, vt, cùm auditum ſit eum eſſe dicturum, locus in ſubſellijs occupetur; compleatur tribunal; gratioſi ſcribæ ſint in dando, & cedendo loco; corona multiplex, iudex erectus; cùm ſurgitis, qui dicturus ſit, ſignificetur à corona ſilentiũ: deinde crebræ aſſenſiones; multæ admirationes; riſus cùm velit; cùm velit, fletus: vt qui hæc ꝓcul videat, etiãſi quid agatur neſciat, at placere tamẽ, & in ſcena eſſe Roſciũ

intelligat. Hæc cui contingant, eum ſcito Attice dicere: vt de Pericle audiuimus, vt de Hyperide, vt de Aeſchine; de ipſo quidem Demoſthene maximè. Sin autem acutum, prudens & idem ſincerum, & ſolidum & exſiccatum genus orationis probant, nec illo grauiore ornatu oratorio vtuntur, & hoc proprium eſſe Atticorum volunt: rectè laudant: eſt enim in arte tanta, tamq́ue varia, etiam huic minutæ ſubtilitati locus. ita fiet, vt non omnes, qui Attice, ijdem benè: ſed vt omnes qui benè, ijdem etiam Atticè dicant. Sed redeamus rurſus ad Hortenſium. Sanè quidem, inquit Brutus: quamquam iſta mihi tua fuit periucunda à propoſita oratione digreßio. Tum Atticus, Aliquoties ſum, inquit, conatus, ſed interpellare nolui. Nunc quoniam ad perorandum ſpectare videtur ſermo tuus, dicam opinor, quod ſentio. Tu verò, inquam, Attice. Tum ille, Ego, inquit, ironiam illam, quam in Socrate dicunt fuiſſe, qua ille in Platonis & Xenophontis & Aeſchinis libris vtitur, facetam & elegantem puto: eſt enim & minimè inepti hominis; & eiuſdem etiam faceti, cùm de ſapientia diſceptatur, hanc ſibi ipſum detrahere, eis tribuere illudentem, qui eam ſibi arrogant: vt apud Platonem Socrates in cælum effert laudibus Protagoram. Hippiam, Prodicum, Gorgiam, ceteros: ſe autem omnium rerum inſcium

fingit,

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0227-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0228-5

ſingit, & rudem: decet hoc neſcio quomodo illum: nec Epicuro qui id reprehendit, aſſentior. Sed in hiſtoria, qua tu es vſus in omni ſermone, cum qualis quiſque orator fuiſſet, exponeres; vide quæſo, inquit, ne tam reprehendenda ſit ironia, quam in teſtimonio. Quorſum, inquam, iſtuc? non enim intelligo. Quia primum, inquit, ita laudaſti quoſdam oratores, vt imperitos poſſes in errorem inducere. Equidem in quibuſdam riſum vix tenebam; cùm Attico Lyſiæ Catonem noſtrum comparabas; magnum me hercule hominem, vel potiùs ſummum & ſingularem virum; nemo dicet ſecus: ſed oratorem, ſed etiam Lyſiæ ſimilem, quo nihil poteſt eſſe pictius; bella ironia ſi iocaremur: ſin aſſeueramus; vide ne religio nobis tam adhibenda ſit, quam ſi teſtimonium diceremus. Ego enim Catonem tuum, vt ciuem, vt ſenatorem, vt imperatorem, vt virum deniq; cum prudentia & diligentia, tum omni virtute excellentem probo: orationes autem eius vt illis temporibus valdè laudo: ſignificant enim formam quandam ingenij, ſed admodum impolitam, & planè rudem: Origines verò cum omnibus oratorijs laudibus refertas diceres, & Catonem cum Philiſto & Thucidide comparares; Brutone te id cenſebas, an mihi probaturum? quos enim ne è Græcis quidem quiſquam imitari poteſt, ijs tu comparas hominem Tu-

ſculanum, nondum ſuſpicantem quale eſſet copioſè, & ornatè dicere? Galbam laudas: ſi, vt illius ætatis principem, aſſentior: (ſic enim accepimus) ſin vt oratorem: cedo quæſo orationes (ſunt enim) & dic hunc, quem tu plus, quàm te amas, Brutum, velle te illo modo dicere. Probas Lepidi orationes: paullum hic tibi aſſentior; modo ita laudes, vt antiquas: quod idem de Africano, de Lælio: cuius tu oratione negas fieri quidquam poſſe dulcius. addis etiam neſcio quid auguſtius, nomine nos capi volens ſummi viri, vitæq; elegantiſſimæ veriſſimis laudibus. Remoue hæc, ne iſta dulcis oratio ita ſit abiecta, vt eam aſpicere nemo velit. Carbonem in ſummis oratoribus habitum ſcio: ſed cùm in ceteris rebus; tum in dicendo ſemper, quo nihil eſt melius, id laudari qualecumque eſt ſolet. Dico idem de Gracchis; etſi de eis ea ſunt à te dicta; quibus ego aſſentior. Omitto ceteros: venio ad eos in quibus iam perfectam putas eſſe eloquentiam; quos ego audiui ſine controuerſia magnos oratores, Craſſum & Antonium. de horum laudibus tibi prorſus aſſentior: ſed tamen non iſto modo, vt Polycleti Doryphorum ſibi Lyſippus aiebat, ſic tu ſuaſionem legis, Seruiliæ tibi magiſtram fuiſſe. Hæc germana ironia eſt. Cur ita ſentiam non dicam, ne me tibi aſſentari putes. Omitto igitur quæ de ijs ipſis, quæ de Cotta,

quæ

quæ de Sulpicio, quæ modo de Cælio dixeris. ij enim fuerunt certè oratores: quanti autem & quales, tu videris. Nam illud minus curo, quod congeßiſti operarios omneis: vt mihi videantur mori voluiſſe nonnulli, vt à te in oratorum numerum referrentur. Hæc cùm ille dixiſſet: Longi ſermonis initium pepuliſti, inquam, Attice, remque commouiſti noua diſputatione dignam: quam in aliud tempus differamus: voluendi enim ſunt libri, cùm aliorum, tum in primis Catonis. intelliges nihil illius lineamentis, niſi eorum pigmentorum, quæ inuenta nondum erant, florem & colorem defuiſſe. Nam de Craßi oratione ſic exiſtimo, ipſum fortaßè meliùs potuiſſe ſcribere, alium, vt arbitror, neminem. Nec in hoc ironiam duxeris eſſe, quòd eam orationem mihi magiſtram fuiſſe dixerim. Nam etſi tu meliùs exiſtimare videris de ea, ſiquam nunc habemus, facultate, tamen adoleſcentes quid in Latinis potiùs imitaremur, non habebamus. Quòd autem plures à nobis nominati ſunt, eò pertinuit (vt paulò antè dixi) quod intelligi volui, in eo, cuius omnes cupidißimi eſſent quàm pauci digni nomine euaderent. Quare εἴρωνα me, ne ſi Africanus quidem fuit (vt ait in hiſtoria ſua C. Fannius) exiſtimari velim. Vt voles, inquit Atticus. Ego enim non alienum à te putabam, quòd & in Africano fuiſſet, & in Socrate. Tũ Brutus.

De iſto poſtea: ſed tu, inquit me intuens, orationes nobis veteres explicabis? Ego verò, inquam Brute, ſed in Cumano, aut in Tuſculano aliquando, ſi modo licebit: quoniam vtroque in loco vicini ſumus. Sed iam ad id, vnde digreßi ſumus, reuertamur. Hortenſius igitur cùm admodum adoleſcens orſus eſſet in foro dicere, celeriter ad maiores cauſſas adhiberi cœptus eſt: quamquam inciderat in Cottæ, & Sulpicij ætatem, qui annis decem maiores, excellente tum Craſſo, & Antonio, deinde Philippo, poſt Iulio, cum ijs ipſis dicendi gloria comparabatur. Primum memoria tanta, quantam in vllo cognouiſſe me arbitror: vt quæ ſecum commentatus eſſet, ea ſine ſcripto verbis eiſdem redderet, quibus excogitauiſſet. hoc adiumento ille tanto ſic vtebatur, vt ſua commentata, & ſcripta, & nullo referente, omnia aduerſariorum dicta meminiſſet. Ardebat autem cupiditate ſic, vt in nullo vmquam flagrantius ſtudium, viderim: nullum enim patiebatur eſſe diem, quin aut in foro diceret, aut meditaretur extra forum. ſæpißimè autem eodem die vtrumque faciebat. Attuleratqúe minimè vulgare genus dicendi: duas quidem res, quas nemo alius, partitiones quibus de rebus dicturus eſſet, & collectiones, memor & quæ eſſent dicta contra quæque ipſe dixiſſet. Erat in verborum ſplendore elegans, compoſitione aptus, facul-

tate

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0233-2

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0234-8

tate copioſus: eaqúe erat cum ſummo ingenio, tum exercitationibus maximis conſecutus. Rem complectebatur memoriter, diuidebat acutè: nec prætermittebat ferè quidquam, quod eſſet in cauſſa, aut ad confirmandum, aut ad refellendum. Vox canora & ſuauis, motus & geſtus etiam plus artis habebat, quàm erat oratori ſatis. Hoc igitur floreſcente, Craſſus eſt mortuus, Cotta pulſus, iudicia intermiſſa bello, nos in forũ venimus. Erat Hortenſius in bello primo anno miles, altero tribunus militum: Sulpicius legatus aberat, etiam Marcus Antonius. exercebatur vna lege iudicium Varia, ceteris propter bellum intermiſsis, qui frequentes aderant, quamquam pro ſe ipſi dicebant, oratores non illi quidem principes, L. Memmius & Quinctus Pompeius, ſed oratores tamen, teſte diſerto vterque Philippo, cuius in teſtimonio contentio, & vim accuſatoris habebat, & copiam. Reliqui qui tum principes numerabantur, in magiſtratibus erant, quotidieqúe ferè à nobis in concionibus audiebantur. Erat enim tribunus pleb. tunc C. Curio: quamquam is quidem ſilebat, vt erat ſemel à concione vniuerſa relictus. Q. Metellus Celer, non ille quidem orator, ſed tamen non infans: diſerti autem Q. Varius, C. Carbo, Cn. Pomponius, & ij quidem habitabant in roſtris. C. etiam Iulius ædilis curulis quotidiè ferè accuratas con-

ciones habebat: ſed me cupidiſſimum audiendi primus dolor percuſſit, Cotta cùm eſt expulſus. reliquos frequenter audiens, acerrimo ſtudio tenebar; quotidieq́ue & ſcribens, & legens, & commentans, oratorijs tantum exercitationibus contentus non eram. Iam conſequente anno Q. Varius ſua lege damnatus exceſſerat. Ego autem iuris ciuilis ſtudio multum operæ dabam Q. Scæuulæ P. F. qui quamquam nemini ſe ad docendum dabat; tamen conſulentibus reſpondendo, ſtudioſos audiendi docebat. Atque huic anno proximus Sulla conſule, & Pompeio fuit. tum P. Sulpicij in tribunatu quotidie concionantis totum genus dicendi penitus cognouimus. eodemq́ue tempore cùm princeps Academiæ Philo cum Athenienſium optimatibus Mithridatico bello domo profugiſſet, Romamq́; veniſſet; totum ei me tradidi, admirabili quodam ad philoſophiam ſtudio concitatus: in quo etiam commorabar attentiùs: etſi rerum ipſarum varietas, & magnitudo ſumma me delectatione retinebat: ſed tamen ſublata iam eſſe in perpetuum ratio iudiciorum videbatur. Occiderat Sulpicius illo anno; treſq; proximo trium ætatum oratores erant crudeliſſimè interfecti, Quinctus Catulus, Marcus Antonius, C. Iulius. Eodem anno etiam Moloni Rhodio Romæ dedimus operam, & actori ſummo cauſſarum & magiſtro.

Hæc

Hæc,etſi videntur eſſe à propoſita ratione diuerſa; tamen idcircò à me proferuntur, vt noſtrum curſum perſpicere, quoniam voluiſti, Brute poſſis (nam Attico hæc nota ſunt) & videre quemadmodum ſimus in ſpatio Q. Hortenſium ipſius veſtigijs perſecuti. Triennium ferè fuit vrbs ſine armis; ſed oratorum aut interitu, aut diſceſſu, aut fuga (nam aberant etiam adoleſcentes M. Craſſus, & Lentuli duo) primas in cauſſis agebat Hortenſius; magis magiſq; quotidie probabatur. Antiſtius, Piſo ſæpè dicebat, minus ſæpè Pomponius, rarò Carbo, ſemel, aut iterum Philippus. At verò ego hoc tempore omni noctes, & dies in omnium doctrinarum meditatione verſabar. Eram cum Stoico Diodoto: qui cùm habitauiſſet apud me, mecumq; vixiſſet; nuper eſt domi meæ mortuus. à quo cùm in alijs rebus, tùm ſtudioſiſſimè in dialectica exercebar: quæ quaſi contracta & aſtricta eloquentia putãda eſt: ſine qua etiã tu, Brute, iudicauiſti, te illam iuſtam eloquentiam, quam dialecticam eſſe dilatatã putant, conſequi non poſſe. Huic ego doctori, & eius artibus varijs, atq; multis ita eram tamen deditus; vt ab exercitationibus oratorijs nullus dies vacuus eſſet. Cõmentabar declamitans (ſic enim nunc loquuntur) ſæpè cũ M. Piſone, & cum Q. Pompeio, aut cum aliquo quotidie: idq; faciebam multum etiam Latinè, ſed Græcè ſæpius: vel quod

Græca

Græca oratio plura ornamenta ſuppeditans, conſuetudinem ſimiliter Latinè dicendi afferebat: vel quod à Græcis ſummis doctoribus, niſi Græcè dicerem, neque corrigi poſſem, neque doceri. Tumultus interim pro recuperanda repub. & crudelis interitus oratorum trium, Scæuulæ, Carbonis, Antiſtij: reditus Cottæ, Curionis, Craßi, Lentulorum, Pompeij: leges & iudicia conſtituta, recuperata reſp. ex numero autem oratorum, Pomponius, Cenſorinus, Murena ſublati, tum primum nos ad cauſſas & priuatas & publicas adire cœpimus, non vt in foro diſceremus, quod plerique fecerunt, ſed vt, quantum nos efficere potuiſſemus, docti in forum veniremus. Eodem tempore Moloni dedimus operam: dictatore enim Sylla legatus ad ſenatum de Rhodiorum præmijs venerat. Itaque prima cauſſa publicè pro Sexto Roſcio dicta, tantum commendationis habuit, vt non vlla eſſet, quæ non noſtro digna patrocinio videretur. deinceps inde multæ, quas non minus diligenter elaboratas & tamquam elucubratas efferebamus. Nunc quoniam totum me non næuo aliquo, aut crepundijs, ſed corpore omni videris velle cognoſcere, complectar nonnulla etiam quæ fortaßè videantur minus neceſſaria. Erat eo tempore in nobis ſumma gracilitas, & infirmitas corporis, procerum & tenue collum: qui habitus, & quæ figura

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0239-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0240-1

non procul abeſſe putatur à vitæ periculo, ſi accedit labor, & laterum magna contentio. Eoque magis hoc eos quibus eram carus, commouebat, quod omnia ſine remiſsione, ſine varietate, vi ſumma vocis, & totius corporis contentione dicebam. Itaque cum me & amici, & medici hortarentur, vt cauſſas agere deſiſterem, quoduis potius periculum mihi adeundum, quam à ſperata dicendi gloria diſcedendum putaui. Sed cùm cenſerem remiſsione, & moderatione vocis, & commutato genere dicendi me & periculum vitare poſſe, & temperatiùs dicere, vt conſuetudinem dicendi mutarem, ea cauſſa mihi in Aſiam proficiſcendi fuit. Itaque cùm eſſem biennium verſatus in cauſſis, & iam in foro celebratum meum nomen eſſet, Roma ſum profectus. Cùm veniſſem Athenas, ſex menſes cum Antiocho veteris Acadamiæ nobiliſsimo, & prudentiſsimo philoſopho fui, ſtudiumque philoſophiæ numquam intermiſſum, à primaq; adoleſcentia cultum, & ſemper auctum, hoc rurſus ſummo auctore, & doctore renouandi. Eodem tamen tempore Athenis apud Demetrium Syrum veterem, & non ignobilem dicendi magiſtrum ſtudiosè exerceri ſolebam. Poſt à me Aſia tota peragrata eſt, cum ſummis quidem oratoribus, quibuſcum exercebar ipſis lubentibus: quorum erat princeps Menippus Stratonicenſis,

meo

meo iudicio tota Aſia illis temporibus diſertiſsimus: & , ſi nihil habere moleſtiarum, nec ineptiarum, Atticorum eſt, hic orator in illis numerari rectè poteſt. Aſsiduiſsimè autem mecum fuit Dionyſius Magnes: erat etiam Aeſchylus Gnidius, Adramitenus Xenocles. Hi tum in Aſia rhetorum principes numerabantur. Quibus non contentus, Rhodum veni, meq́ue ad eundem, quem Romæ audiueram Molonem applicaui, cùm actorem in veris cauſsis ſcriptoremque præſtantem, tùm in notandis animaduertendiſq́ue vitijs, & inſtituendo, docendoq́ue prudentiſsimum. Is dedit operam, ſi modo id conſequi potuit, vt nimis redundantes nos, & ſuperfluentes iuuenili quadam dicendi impunitate & licentia, reprimeret, & quaſi extra ripas diffluentes coerceret. Ita recepi me biennio poſt non modo exercitatior, ſed propè mutatus. nam & contentio nimia vocis reſederat, & quaſi deferbuerat oratio, lateribuſq́ue vires, & corporis mediocris habitus acceſſerat. Duo tamen excellebant oratores, qui me imitandi cupiditate incitarent, Cotta & Hortenſius: quorum alter remiſſus & lenis, & proprijs verbis comprehendens ſolutè & facilè ſententiam: alter ornatus, acer, & non talis, qualem tu eum Brute iam defloreſcentem cognouiſti, ſed verborum & actionis gene-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0243-8

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0244-3

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0245-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0246-5

genere commotior. Itaq́ue cum Hortenſio mihi magis arbitrabar rem eſſe: quod & dicendi ardore eram propior, & ætate coniunctior. Etenim videram in iiſdem cauſsis, vt pro M. Canuleio, pro Cn. Dolabella conſulari, cùm Cotta princeps adhibitus eſſet, priores tamen agere partes Hortenſium: acrem enim oratorem, incenſum, & agentem, & canorum, concurſus hominum, foriq́ue ſtrepitus deſiderat. Vnum igitur annum, cùm rediiſſemus ex Aſia, cauſſas nobileis egimus; cùm quæſturam nos, conſulatum Cotta, ædilitatem peteret Hortenſius. Interim me quæſtorem Sicilienſis excepit annus; Cotta ex conſulatu eſt profectus in Galliam; princeps & erat & habebatur Hortenſius. Cùm autem anno poſt è Sicilia me recepiſſem; iam videbatur illud in me, quidquid eſſet, eſſe perfectum, & habere maturitatem quandam ſuam. Nimis multa videor de me, ipſe præſertim: ſed omni huic ſermoni propoſitum eſt, non vt ingenium, & eloquentiam meam perſpicias, vnde longè abſum; ſed vt laborem, & induſtriam. Cùm igitur eſſem in plurimis cauſsis, & in principibus patronis quinquennium ferè verſatus; tum in patrocinio Sicilienſi maximè in certamen veni deſignatus ædilis, cum deſignato conſule Hortenſio. Sed quoniam omnis hic ſermo noſter non ſolùm enumerationem oratoriam; verumetiam

pre-

præcepta quædam deſiderat; quid tamquam notandum, & animaduertendum ſit in Hortenſio, breuiter licet dicere. Nam is poſt conſulatum (credo quod videret ex conſularibus neminem eſſe ſecum comparandum; negligeret autem eos qui conſules non fuiſſent) ſummum illud ſuum ſtudium remiſit, quo à puero fuerat incenſus: atque in omnium rerum abundantiæ voluit beatius, vt ipſe putabat, remiſsiùs certè viuere. Primus, & ſecundus annus, & tertius tantum quaſi de picturæ veteris colore detraxerat; quantum non quiuis vnus ex populo, ſed exiſtimator doctus & intelligens poſſet cognoſcere. Longiùs autem procedens, & in ceteris eloquentiæ partibus, tum maximè in celeritate & continuatione verborum adhæreſcens, ſui diſsimilior videbatur fieri quotidiè. Nos autem non deſiſtebamus cum omni genere exercitationis; tum maximè ſtilo noſtrum illud quod erat, augere, quantumcumque erat. Atque (vt multa omittam) in hoc ſpatio, & in ijs poſt ædilitatem annis & prætor primus, & incredibili populi voluntate ſum factus. Nam cum propter aſsiduitatem in cauſsis & induſtriam; tum propter exquiſitius, & minimè vulgare orationis genus; animos hominum ad me dicendi nouitate conuerteram. Nihil de me dicam: dicam de ceteris, quorum nemo erat qui videretur exquiſitius,

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0249-5

[illegible]

quàm vulgus hominum ſtuduiſſe literis, quibus fons perfectæ eloquentiæ continetur: nemo qui philoſophiam complexus eſſet, matrem omnium benefactorum, beneq́ue dictorum: nemo qui ius ciuile didiciſſet, rem ad priuatas cauſſas, & ad oratoris prudentiam maximè neceſſariam: nemo qui memoriam rerum Romanarum teneret, ex qua ſiquando opus eſſet, ab inferis locupletiſsimos teſtes excitaret: nemo qui breuiter argutèque incluſo aduerſario laxaret iudicum animos, atque à ſeueritate pauliſper ad hilaritatem riſumque traduceret: nemo, qui dilatare poſſet, atque à propria ac definita diſputatione hominis ac temporis, ad communem quæſtionem vniuerſi generis orationem traduceret: nemo, qui delectandi gratia digredi parumper à cauſſa, nemo qui ad iracundiam magnoperè iudicem, nemo qui ad fletum poſſet adducere: nemo qui animum eius (quod vnum eſt oratoris maximè proprium) quocumque res poſtularet, impelleret. Itaq́ue cùm iam penè euanuiſſet Hortenſius, & ego anno meo, ſexto autem poſt illum conſulem, conſul factus eſſem: reuocare ſe ad induſtriam cœpit; ne cùm pares honore eſſemus, aliqua re ſuperiores videremur. Sic duodecim poſt meum conſulatum annos in maximis cauſsis, cùm ego mihi illum, ſibi me ille anteferret, coniunctiſsimè verſati ſumus: conſulatuſq; meus,

qui illum primo leuiter perſtrinxerat, idem nos rerum mearum geſtarum, quas ille admirabatur, laude coniunxerat. Maximè verò perſpecta eſt vtriuſque noſtrum exercitatio paullo antè, quàm perterritum armis hoc ſtudium, Brute, noſtrum conticuit ſubitò, & obmutuit, cum lege Pompeia ternis horis ad dicendum datis, ad cauſſas ſimillimas, inter ſe, vel potiùs eaſdem noui veniebamus quotidie. quibus quidem cauſsis tu etiam, Brute, præſto fuiſti, complureiſq́; & nobiſcum, & ſolus egiſti: vt qui non ſatis diu vixerit Hortenſius, tamen hunc curſum confecerit. Annis antè decem cauſſas agere cœpit, quam tu es natus: idem quarto & ſexageſimo anno perpaucis antè mortem diebus, vna tecum ſocerum tuum defendit Appium. Dicendi autem genus quod fuerit in vtroque, orationes vtriuſque etiam poſteris noſtris indicabunt. Sed ſi quærimus cur adoleſcens magis floruerit dicendo, quam ſenior Hortenſius, cauſſas reperiemus veriſsimas duas. primùm quod genus erat orationis Aſiaticum, adoleſcentiæ magis conceſſum quàm ſenectuti. Genera autem Aſiaticæ dictionis duo ſunt. Vnum ſententioſum, & argutum ſententijs, non tam grauibus, & ſeueris, quàm concinnis & venuſtis: qualis in hiſtoria Timæus, in dicendo autem pueris nobis Hierocles Alabandeus: magis etiam Menecles frater eius fuit:

que-

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0253-3

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0254-9

quorum vtriuſque orationes ſunt in primis, vt Aſiatico in genere, laudabiles. Aliud autem genus eſt non tam ſententijs frequentatum, quàm verbis volucre, atque incitatum: quali eſt nunc Aſia tota: nec flumine ſolùm orationis, ſed etiam exornato & faceto genere verborum. in quo fuit Aeſchylus Gnidius, & meus æqualis Mileſius Aeſchines. In ijs erat admirabilis orationis curſus; ornata ſententiarum concinnitas non erat. Hæc autem, vt dixi, genera dicendi aptiora ſunt adoleſcentibus, in ſenibus grauitatem non habent. Itaqúe Hortenſius vtroque genere florens, clamores faciebat adoleſcens: habebat enim & Meneclium illud ſtudium crebrarum, venuſtarumqúe ſententiarum: in quibus vt in illo Græco, ſic in hoc erant quædam magis venuſtæ dulceſq; ſententiæ, quàm aut neceſſariæ, aut interdum vtiles: & erat oratio cùm incitata & vibrans; tùm etiam accurata & polita. Non probantur hæc ſenibus, ſæpè videbam cùm irridentem, tùm etiam iraſcentem & ſtomachantem Philippum: ſed mirabantur adoleſcentes; multitudo mouebatur. Erat excellens iudicio vulgi; & facilè primas tenebat adoleſcens: etſi enim genus illud dicendi auctoritatis habebat parum; tamen aptum eſſe ætati videbatur: & certè quòd & ingenij quædam forma lucebat, & exercitatione perfecta erat verbo-

rum aſtricta comprehenſio; ſummam hominum admirationem excitabat. Sed cùm iam honores, & illa ſenior auctoritas grauius quiddam requireret; remanebat idem, nec decebat idem: quodque exercitationem ſtudiumqúe dimiſerat, quod in eo fuerat acerrimum; concinnitas illa crebritaſqúe ſententiarum priſtina manebat; ſed ea veſtitu illo orationis quo conſueuerat, ornata non erat. Hoc tibi ille, Brute, minus fortaßè placuit, quàm placuiſſet, ſi illum flagrantem ſtudio, & florentem facultate audire potuiſſes. Tum Brutus, Ego verò, inquit, & iſta quæ dicis, video qualia ſint: & Hortenſium magnum oratorem ſemper putaui: maximeq́ probaui pro Meſſala dicentem, cùm tu abſuiſti. Sic ferunt, inquam: idqúe declarat totidem, quot dixit (vt aiunt) ſcripta verbis oratio. Ergo ille à Craſſo conſule & Scæuula vſque ad Paullum & Marcellum conſules floruit: nos in eodem curſu fuimus à Sulla dictatore ad eoſdem ferè conſules. Sic Quincti Hortenſij vox exſtincta fato ſuo eſt; noſtra publico. Melius quæſo ominare, inquit Brutus. Sit ſanè vt vis, inquam: & id non tam mea cauſſa, quàm tua: ſed fortunatus illius exitus, qui ea non vidit cùm fierent, quæ prouidit futura. Sæpè enim inter nos impendentes caſus defleuimus: cùm belli ciuilis cauſſas in priuatorum cupiditatibus incluſas; pa-

cis

eis ſpem à publico conſilio eſſe excluſam videremus. Sed illum videtur felicitas ipſius, qua ſemper eſt vſus, ab eis miſerijs, quæ conſecutæ ſunt, morte vindicaſſe. Nos autem, Brute, quoniam poſt Hortenſij clariſsimi oratoris mortem, orbæ eloquentiæ quaſi tutores relicti ſumus; domi teneamus eam ſeptam liberali cuſtodia; & hos ignotos, atque impudentes procos repudiemus; tueamurque, vt adultam virginem caſtè, & ab amatorum impetu, quantum poſſumus prohibeamus. Equidem etſi doleo me in vitam paullo ſerius tanquam in viam ingreſſum, priuſquam confectum iter ſit, in hanc reipub. noctem incidiſſe; tamen ea conſolatione ſuſtentor, quàm tu mihi, Brute, adhibuiſti tuis ſuauiſsimis literis: quibus me forti animo eſſe oportere cenſebas; quòd ea geſsiſſem, quæ de me, etiam me tacente, ipſa loquerentur, mortuoq; viuerent. Quæ ſi rectè eſſet, ſalute reipub. ſin ſecus, interitu ipſo teſtimonium meorum de repub. conſiliorum darent. Sed in te intuens, Brute, doleo: cuius in adoleſcentiam per medias laudes quaſi quadrigis vehentē tranſuerſa incurrit miſera fortuna reipub. Hic me dolor tangit; hæc me cura ſolicitat, & hunc mecum ſocium eiuſdem & amoris, & iudicij. Tibi fauemus, te tua frui virtute cupimus: tibi optamus eam rempub. in qua duorum generum ampliſsimorum renouare memori-

am, atque augere poſsis. tuum enim forum; tuum erat illud curriculum; tu illuc veneras vnus, qui non linguam modò acuiſſes exercitatione dicendi: ſed & ipſam eloquentiam locupletauiſſes grauiorum artium inſtrumento; & iiſdem artibus decus omne virtutis cum ſumma eloquentiæ laude iunxiſſes. Ex te duplex nos afficit ſolicitudo, quòd & ipſe repub. careas, & illa te. Tu tamen, (etſi curſum ingenij tui, Brute premit hæc importuna clades ciuitatis) contine te in tuis perennibus ſtudijs: & effice, id quod iam propemodum, vel planè potiùs effeceras, vt te eripias ex ea, quam ego congeſsi in hunc ſermonem, turba patronorum. Nec enim decet te ornatum vberrimis artibus: quas cum domo haurire non poſſes, accerſiuiſti ex vrbe ea, quæ domus eſt ſemper habita doctrinæ, numerari in vulgo patronorum. Nam quid te exercuit Pammenes, vir longè eloquentiſsimus Græciæ? Quid illa vetus Academia, atque eius hæres Ariſtus hoſpes & familiaris meus: ſi quidem ſimiles maioris partis oratorum futuri ſumus? Nonné cernimus vix ſingulis ætatibus binos oratores laudibileis conſtitiſſe? Galba fuit inter tot æquales vnus excellens: cui, quemadmodum accepimus, & Cato cedebat ſenior, & qui temporibus illis ætate inferiores fuerunt, Lepidus poſtea, deinde Carbo. Nam Gracchi in concionibus

multò

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0259-0

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0260-2

multò faciliore & liberiore genere dicendi: quorum tamen ipſorum ad ætatem, laus eloquentiæ perfectæ nondum fuit. Antonius, Craſſus poſt Cotta Sulpicius, Hortenſius, nihil dico amplius: tantùm dico, ſi mihi accidiſſet vt numerarer in multis, ſi operoſa eſt concurſatio magis opportunorum.

FINIS.

Ch 1607

...tz laudem classe anteferrit
... gratiam aliquem
propter
... quemad
modum
Salus ...

na per Grece
elocutione
dixit ...
...

fortis

Loquentia ... aequalitate
Satis parum sapien intelligentia
tia in eo fuisse

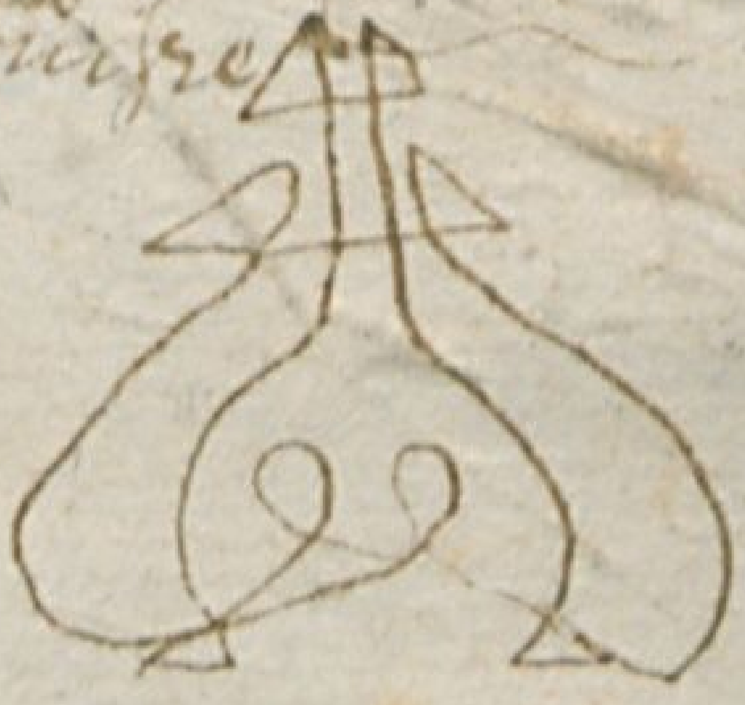

ULB Halle 3
004 971 248

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0263-9

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0264-4

M. TVLLII

CICERONIS DE CLARIS ORATORIBVS LIBER QVI DICITVR

BRVTVS.

IN GRATIAM STVDIOSORVM ſeparatim excuſus.

COLONIAE AGRIPINAE,
In officina Birckmannica, ſumptibus
Arnoldi Mylij.
ANNO M. D. LXXXIX.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-147419-p0265-0